לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', כ"ט באדר תשמ"ח, 18 במארס 1988 / שנת מ"ח מס' 13602 / המחיר 1.80 ש"ח כולל מע"מ

שלטונות הבטחון מבצעים מעצרי מנע נרחבים לקראת „יום האדמה"

אבי בניהו

במערכת הביטחון שוקלים לבצע מעצרי מנע של ראשי ארגונים, פעילים ומסיתים לקראת „יום האדמה", שיצויין במיגזר הערבי ובשטחים ביום ה־30 למארס השנה.

בכלא קציעות שהוסב למתקן כליאה באוהלים הוכשרו כבר 3000 מקומות כליאה והוחל כבר בהעברת כלואים למתקן החדש. גורמים בטחוניים סבורים כי „יום הארמה" השנה יהיה קשה מאשר בשנים קודמות, והחלטת הרשויות הערביות להעביר את ההחלטה על קיום שביתה ב„יום האדמה" לוועדת המעקב משרתת את הגורמים הקומוניסטים המעוניינים בשביתה כללית במיגזר הערבי ביום זה. ראה גם עמוד 23.

במערך מעריכים: פגישת שולץ־שוורנאדזה תצמצם למינימום מרחב הסרבנות של שמיר

סבורים שהשניים, שייפגשו בשבוע הבא, יסכמו נושא הוועידה הבי"ל ויוציאו הזמנות לצדדים • שרי המערך החליטו לשמור על פרופיל נמוך עד לישיבת הקבינט • פרס: אמליץ לעזוב הממשלה אם זה ישרת השלום

מוטי במוק, דורית גסן, חנה אישהורביץ

שרי המערך מעריכים כי פגישת הצמרת בשבוע הבא, בין שרי החוץ של ארה"ב וברית המועצות, שולץ ושוורנאדזה, תצמצם עד למינימום את מרחב הסרבנות של רה"מ שמיר ושרי הליכוד.

במערך החליטו לשמור על פרופיל נמוך עד לישיבת הקבינט בשבוע הבא, עם שובו של שמיר מארה"ב. שרי המפלגה כולל פרס ורבין, קיבלו בקורת רוח את ההתייצבות החד־משמעית של רייגן מאחורי תוכנית שולץ, ובעיקר מאחורי רעיון הוועידה הבינלאומית. עם זאת גם במערך יש הסבורים כי יש להכניס בתוכנית מספר תיקונים.

שולץ ושוורנאדזה יסכמו

במערך אמרו אתמול כי אם הארועים סביב אפגניסטן לא יביאו למחלוקת בין ארה"ב וברה"מ, סביר להניח כי שולץ ושוורנאדזה יסכמו בשבוע הבא את נושא הוועידה הבינלאומית. במקרה כזה יוצאו הזמנות התומות על־ידי שתי המעצמות לכל המדינות האמורות ליטול חלק במגעים. במקרה כזה יהיו רה"מ ושרי הליכוד חייבים להחליט אם נענים בחיוב להזמנה לבוא לוועידה אם לאו. הקבינט יצטרך להכריע, וגם תיקו 5:5 משמעו יהיה החלטה ברורה. אתמול הרגיש שר החוץ פרס כי תוצאות השיחות בוושינגטון לא יפתיעו אותו וכי שום דבר מהותי לא השתנה בעמדות ארה"ב ושמיר. הוא העריך שממשל רייגן יפעל לקידום תוכנית שולץ בלי להמתין לתשובת ישראל.

מדוע התלהבו היהודים?

„ספק אם שליחות שמיר היתה שליחות הסברה ממדרגה ראשונה.

העובדה הפוליטית היא, שגם אחרי שיחותיו בארה"ב יגיע שולץ ארצה ואולי ידברו על פורמולות חדשות" — אמר אתמול עזר ברעם בהתייחסו לשליחותו המדינית של ראש־הממשלה בארה"ב. הוא הוסיף כי הזמן הוא של ערב משבר, אם כי המשבר עצמו בושש לבוא.

עוד אמר, כי שמיר בא לאמריקה כאנור דוג וכי מכתב הסינאטורים הראיג את הקהילה היהודית בגלל כוונותיו, ואולי בגלל מסקנותיו לעתיד. הקהילה היהודית ניסתה לגלות אהדה לראש הממשלה למרות חילוקי־הדיעות ובגלל ההרגשה שהוא בא בתקופה שישראל „דפוקה" מכל הכיוונים.

(סוף בעמוד 4)

בעל הטור סאפייר מייעץ: על שמיר לפטר מייד את פרס

דלית רפאל (ארה"ב)

וושינגטון. הדבר הראשון שצריך רה"מ שמיר לעשות עם שובו לירושלים, הוא לפטר את שר־החוץ „פרס", כתב אתמול „נ.י. טיימס" בעל הטור הידוע וויליאם סאפייר.

„ממשלת הקואליציה היא תרגיל בשיתוק דיפלומטי", הוא קובע. „בית רוד מפולג וכית מפולג אינו יכול להחזיק מעמד, בוודאי לא במלחמה".

יוצא לחזית בהונדוראס

פורד־אוריד (קליפורניה) חייל אמריקני נפרד מנערתו לפני צאתו להונדוראס. ידיעה עמוד 22 (צילום: אי.פי.)

עיסקת טיעון בפרשת הדחפור: החיילים הודו והורשעו ב„התנהגות מבישה" • עמוד 23

בריה"מ ביטלה ההגבלות על ביקורים בישראל

אזרחים סובייטים יורשו לערוך ביקורים קצרים בישראל, ועולים מברה"מ ברוסיה • הודעה משותפת לרק"ח ולוועד המרכזי במוסקבה: נורמאליזאציה אפשרית בהחלט

דורית גסן, ע"צ, ע"ר

„ברית־המועצות אינה רוחשת איבה לישראל ולעמה, והנורמליזציה של היחסים עם ישראל היא אפשרית בהחלט, תוך כדי התהליך של ההסדר המזרח־תיכוני" — כך נאמר בהודעה המשותפת שפורסמה במוסקבה לאחר הפגישה שקיימה משלחת רק"ח בראשות ח"כ מאיר וילנר, עם מישלחת של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית של ברית המועצות. בפגישה, שארכה ארבע שעות, ניפגשו הקומוניסטים הישראלים עם יאנור ליגאטצ'וב הנחשב כמספר 2 במפלגה, עם ראש המחלקה לקישורי־חוץ אנטולי דוברינין וסגנו קרן ברוטנס. ההודעה אומרת עוד כי יש לכנס ללא דיחוי את הוועידה הבינלאומית לשלום במזרח־התיכון, וכי הסדר אמיתי לא יושג ללא פתרון הבעייה הפלשתינית וללא השתתפות אש"ף, נציגו החוקי והבלעדי של העם הפלשתיני. שני הצדדים הביעו את רעתם המשותפת שהתקוממות של העם הפלשתיני בשטחים הכבושים יצרה מימד איכותי חדש בסיכסוך.

ביקורים הדדיים של אורחים

מסטר הגבלות על נסיעות של אורחים סובייטים לחו"ל, כייעוד לישראל, בוטלו — מסר אתמול העתון הסובייטי „איזווסטיה", בדווחו על תיקונים לחוקי ההגירה. העתון הממשלתי מסר כי אזרחים סובייטיים יורשו מעתה לערוך ביקורים קצרים בישראל, מדינה שעימה אין ברית"מ מקיימת קשרים דיפלומטיים מאז מלחמת ששת הימים. גם אזרחים סובייטיים, שעלו לישראל, יוכלו לערוך ביקורים בבריה"מ, הוסיף העתון. על שינויים אלה הודיע ראש משרד האשרות במשטרת מוסקבה, סרגיי אלפאטוב. שלטונות בריה"מ גם ביטלו את החובה על כל אזרח סובייטי המבקש לבקר בחו"ל, להביא אישור מצד סניף המפלגה הקומוניסטית, מקומות העבודה והממונים על האיגודים המקצועיים.

שמיר מוכן לוועידה בי"ל בנושא הפליטים

אמר אתמול לעיתונאים ישראליים: בממשלה נחליט גם על מה צריך להחליט, ולא רק מה תהיה התשובה • מקורות בפמלייתו: יעשה מאמץ שלא לחסל כליל את תוכנית שולץ • חוסיין יזום פיסגה חדשה על תוכנית שולץ • משלחת ערבית גדולה במוסקווה

דליה רפאל ארה"ב אורי הורוביץ, וסוכנויות הידיעות

„בממשלה נחליט גם על מה צריך להחליט, לא רק מה תהיה ההחלטה", אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר, בשיחה עם עיתונאים ישראלים בוושינגטון.

מקורות בפמלייתו מסבירים כי הכוונה לכך שייעשה מאמץ שלא

(סוף בעמוד 4)

העימות עם ארצות־הברית

ביקורו של ראש־הממשלה, יצחק שמיר, בוואשינגטון, שיחותיו עם שר־החוץ ועם הנשיא רייגן, נסתיימו בתחילתו של עימות בין ישראל לארצות־הברית. הנשיא רייגן התבטא בצורה בוטה ביותר, כאשר שלל כל אפשרות של נסיון להוציא מתוכניתו של שולץ מרכיב כלשהו — וכוונתו העיקרית להתנגדות שמיר לוועידה בינלאומית. אמירתו של רייגן כי „מי שיתנגד לתוכנית שולץ יצטרך לתת את הדין בפני עמו" היא חד־משמעית. שמיר מנסה להתנחם בתוספת של דברי רייגן שלפיה „שמיר לא אמר לא". זוהי נחמה מצחיקה, שכן דברי רייגן כוונו במפורש לשמיר, אם תינתן על־ידו תשובה שלילית סופית. המשחקים חסמנטיים שבהם מנסה כעת שמיר לעטוף את חמסר הברור של רייגן לא יועילו הרבה לראש־ממשלת־ישראל. שחרי ברור, כי כל שאמר בוואשינגטון, כוון לשלילת יוזמתו של שולץ, שאחד מיסודותיה העיקריים היא הוועידה הבינלאומית. מה פירוש הטענה של שמיר, כי הנשיא „לא התכוון אליי" באזהרתו שכל המתנגד לתוכנית יתן דין בפני עמו יש להניח, כי רייגן באומרו ש„שמיר לא אמר לא" ביקש להשאיר בפני ראש־הממשלה פתח למתן תשובה חיובית. אבל אנו חרי יודעים, כי שמיר והליכוד כולו עומדים ברגליים אחוריות בהתנגדותם ליוזמת השלום. בשובו לארץ יצטרך שמיר להביא את תוכנית שולץ להכרעה בממשלה, ועל פי יחסי הכוחות הקיימים בה ברור שזו תידחה אם ברוב של הליכוד והמפלגות הדתיות, ואם על־ידי תיקו בממשלה או בקבינט. יצחק שמיר יכול לטעון, כי „הצליח" לטרפד את יוזמת השלום, אך נכשל טוטאלית בנסיונו לשכנע את שולץ ורייגן לקבל את עמדותיו הסרבניות. מפי מקורבים של שמיר נשמעה אתמול דעה, שאין להתרשם במיוחד מעמדתו התקיפה של רייגן, שהרי מדובר בממשל אמריקני שנותרו לו מספר חודשים בלבד, אבל שמיר שוגה גם כאן. הנשיא רייגן ימשיך בקמציו גם בחודשים אלה וייתכן, כי ייזום בקרוב ועידה בינלאומית לענייני המזרח־התיכון, גם בלי הסכמתה או השתתפותה של ישראל. אשר למימשל העתידי, הרי אין לצפות שהוא יהיה נוח יותר לישראל, ובוודאי לא לצו המיוצגת על־ידי הליכוד. אם ייבחר למשל ג'ורג' בוש לנשיא — ועל פי הסימנים הוא חיום המועמד המועדף להתפקיד זה — הרי שהוא יהיה פחות נוח, ופחות גמיש כלפי ישראל, מאשר הנשיא רייגן. אמרנו בזמנו על הערבים שבסרבנותם דחו פתרונות טובים יותר מבחינתם. עתה עלולה סרבנותה של ישראל להוביל אותה לאותו דרך — להחמצת תוכנית, שעל־פי מרכיביה היא הנוחה ביותר להשגת הסדר בתנאים הקיימים.

מפעל הפיס ניתק החשמל לסינמטק בת"א למנוע הקרנת „תעודת מעבר"

הנהלת מפעל הפיס (שבראשה עומד ח"כ גדות מהליכוד) נימקה זאת בטענה כי אינה רוצה מהומות ואירועים פוליטיים • „לא נסכים לסתימת פיות" — הגיב להט, והורה לעירייה לפנות לביה"ד • ביה"ד נעתר לבקשה והוציא צו מניעה • סרטו של הבמאי הפלשתיני, ראשיד משראווי, המתאר את גורלו של זוג פלשתינים הנקלע בין גבולות חסר־תעודות, הוקרן לבסוף באיחור של שעה

ירון זליג

בתום מאבק משפטי בין הנהלת סינמטק תל־אביב לבין הנהלת מפעל הפיס, ממנה שכר הסינמטק את אולם ההקרנות שלו, ואשר נמשך כל יום אתמול, הוקרן אמש באיחור של כשעה, סרטו הראשון של הבימאי הפלשתיני, תושב עזה, ראשיד משראווי „תעודת מעבר".

תחילתה של הפרשה אתמול בשעות הצהריים שעה שהנהלת מפעל הפיס הודיעה למנהל הסינמטק אלון גרבוז כי לא תאפשר הקרנת סרטו של משראווי בערב. היא נמקה זאת מחשש להומות בשל אירוע „כביר" להתפרץ במקום, וציינה כי אינה מעוניינת באירועים פוליטיים.

בתום התייעצות שקיימו גרבוז וסגן ראש העיר, ומחזיק תיק התרבות בעירייה, נתן וולך, עם ראש העיר שלמה להט, הורה להט שלא לוותר להנהלת הסינמטק ולנקוט בכל הצעדים המשפטיים הדרושים לאבטחת הקרנת הסרט.

החשמל נותק

בשלב זה פנו גרבוז ועו"ד עמי פוסל, לבית־משפט השלום בבקשה כי יוציא צו שיחייב את הנהלת מפעל הפיס לאפשר את הקרנת הסרט. השופטת התורנית שרה גדות נענתה לבקשתם והוציאה את צו המניעה המבוקש, בציינה כי להנהלת מפעל הפיס אין שום נימוק חוקי למנוע את ההקרנה.

כתבנו מוסיף כי בסביבות 9.30 התכנסו באולם הסינמטק מאות אורחים ומוזמנים ביניהם, ח"כ יוסי שריד, אורי אבנרי, אורי ברנשטיין, והבימאים אחרים. אולם מצאו כי אספקת החשמל לאולם ההקרנות נותקה בפתאום. שעה ארוכה המשיך מנהל הסינמטק אלון גרבוז בדיון ודברים עם מנהל המשק של מפעל הפיס בליווי ובסופו של דבר התאפשרה ההקרנה.

(המשך בעמוד 2)

חוכמת זקנים / מלחמת בחירות

המערך ניסח תגובה אחידה נגד כל השמצה וסיפור שקר הבא מן הליכוד. יש לשער שהליכוד לא ייבהל מן התגובות הנ"ל, על־פי אימרתו של תומאס פולר: „לשקר אין רגליים, אך לסקנדל יש כנפיים".

רוביק רוזנטל

אח"מ / בו דרק

לא תחת השמש

בשנת 1979 היא כיכבה בסרט ובפוסטר המדוברים ביותר, דירוג היופי של בו דרק עמד על 10. החולצה הרטובה שלה ומה שניבט דרכה, השיער הבלונדי הנפלא, ה„בולרו" של ראוול (מוסיקה לסקס, היא אמרה) — כל אלה ועוד עזרו להפוך את הסרט „10" לאחת ההצלחות הגדולות של הקולנוע האמריקני באותה שנה.

בו דרק – עניין של עור

חלפו תשע שנים וכמה כשלונות קופתיים ובו דרק כבר לא יכולה לטעון לציון ה־10 שלה. היא יודעת, מודה ומוצאת את האשמה: השמש של קליפורניה. „כשהייתי נערה, חוף הים היה המקום בהא הידיעה, היא אומרת. „הדיעה המקובלת היתה, ששמש זה בריאות, שמש זה יופי, איש לא דיבר על הנזקים לטווח־ארוך." ונזקים, היא טוענת במרירות, אכן נגרמו לה. „כשאני מתעוררת בבוקר, אני נראית כמו שתיינית כרונית, „אומרת דרק. „החשיפה לשמש אשמה בכך. אמרו לי שכך בדיוק נראים פניהם של אלכוהוליסטים, אני לא". לא מכבר התעורר חשש, כי בעלה, ג'ון דרק, לקה בסרטן העור. היא עצמה פוחדת פחד מוות מכך. עכשיו, היא נחושה בהחלטתה לא להניח לשמש הרעה הזאת להמשיך ולפגוע בפניה. „אינני יכולה לשקר, „אומרת דרק, „פניי וגופי הם כלי העבודה שלי, אני לא מוכנה להיחשף שוב לקרני השמש ללא הגנה מתאימה, אני לא מוכנה להתאבר. כמעט כל מי שאני מכירה בהוליווד, סובל ממחלת־עור כלשהי."

עומר ניר

על המשמר

אזמל / איבסן

חופי באר־שבע

בדיחת ילדים אחת מספרת על המורה השואל את רמי: „מה יותר רחוק, סין או הירח?", „סין, כמובן", משיב רמי בביטחון, „וההסבר? „את הירח אני רואה מדי ערב. ואת סין לא!"

היגיון צרוף ללא כל ספק. זה הוא מן הסתם ההיגיון שהביא את

לבנה פינקלשטיין ב„ברווז הפרא"

קברניטי תיאטרוננו הלאומי (שמעלה בימים אלו את ג'ון גבריאל בורקמן של איבסן) להסתכל מבעד משקפתם ולראות את חופיה המפורצים של נורווגיה. שם נמצא שחקן שמגיע ארצה ומעלה קטעים בנורווגית מתוך „פר גינט". המשקפת המשיכה לתור בעולם וגלתה סרטים גרמניים ואמריקניים שגם הם מעלים את איבסן באנגלית ובגרמנית. כל אלה לוקטו והובאו אל שערי משכן הלאומיות התיאטרונית.

אלא מהז מי שבוחן את חופי נורווגיה במשקפת לא יכול, גם אם ירצה, לראות את חופי באר־שבע. שם בבאר־שבע מועלית בימים אלה הצגת „ברווז הפרא". של מיז של הנריק איבסן. כן ממש אותו אחד, ואפילו בעברית. אבל הוא לא נמצא ראוי להיכנס ב„פסטיבל איבסן" קטן שמארגן ה„לאומי".

יוסי שיפמן

ציורמצב

תמונת־מצב / שוטרים

תיאטרון אבסורד לילי

להיות בשמונה בערב באחת התחנות של משטרת ישראל לא היה בדיוק בתוכניות שלי, אבל החיים בשכונת נווה־צדק הקסומה מכתיבים לפעמים תסריטים בלתי צפויים. מי שמכור לאקזוטיקה ויופי של בתים ישנים הנושקים לים, מתחייב על עיסקת־חבילה המכילה גם את הצד האפל, הפחות סימפטי, של שכוני הישנה. הצד הזה מורכב מכל מיני טיפוסים, חלכאים ונרכאים, שיכורים ומטורפים, המהווים עדיין חלק נכבד מאוכלוסיית השכונה.

וכך מצאנו את עצמנו, השכנה שלי רבקה ואני, בערב גשום וקר, בשעה 8.00 („הצפון והדרום") נאלצות להגיש תלונה נגד שכן שיכור ומטורף. שבועיים קודם לכן הצית בלון גאז בדירתו. שבוע אחר־כך תלש את חוטי החשמל מן הקיר ורדף אחרי שכנתי עם קרש ממוסמר, ובערב הנדון טיפל טיפול נימרץ ויסודי באופניה שיצאו מכלל שימוש. הנ"ל אושפז לא פעם ב„אברבנאל" ופניו ידועות היטב למשטרה. למרות העובדות החותכות והתאורים המרשימים מצאו השוטרים (בתחנת המשטרה ברחוב הרכבת בת"א) את המקרה משעשע מאוד. „מזה אתן פוחדות, אתן לא מתביישות"? היתה התגובה השכיחה ביותר בקרב הגברתנים לובשי המדים שסבבו אותנו. את הערות הראשונה ביקשה לגבות מפינו שוטרת נחמדה, שלא הבינה למה אנחנו מרגישות לא נוח לדבר במחיצתו של שכננו המטורף, במרחק 50 ס"מ

מהכיסא עליו ישב. תגידי שאת עיתונאית — לחשה לי בלי הרף השכנה. שתקתי.

אבל אחרי שעה של גיחוכים מלולים ובעיקר לאחר שהרב־פקר בכבודו ובעצמו (שחיכינו לבואו מתוך תקווה תמימה ומטופשת) הצטרף אל שורת המתפלאים: „מהדבר הזה אתן פוחדות? באמת..." — פקעה גם סבלנותי, תגידי כבר שאת עיתונאית, התעצבנה שכנתי, והפעם בקול.

עיתונאי?— שאלה השוטרת.

עיתונאית?—אמר הרב פקד הניככר.

עיתונאית? צעקו כמעט, במקהלה, כל השוטרים שמסביב. זותי באי־נוחות על מושבי. כן, עיתונאית. אמרתי במבוכה מלאת תקווה. השכנה קרצה אלי בסיפוק, עכשיו הכל ידוץ צ'יק צ'ק. ומה עם הערבים, זרקה השוטרת. איזה ערבים? התפלאתי. הערבים שאתם אוהבים כל כך בשטחים. אל תעשי את עצמך. ערבי רק פותח את הפה, ישר אתם נותנים לו עמוד בעיתון. כן, כן, הצטרף הרב־פקד. כן, כן, הצטרפו השוטרים. למה אתם עושים את זה? מה יש לכם עם הערבים האלה? למה אתם אוהבים אותם כל־כך? למהההה?

התעוררתי בבוקר, וזה לא היה חלום.

ורד לוי

רעל / מנתקים...

... וחוסכים טרנספר

אני מבין שבימים אלה, במקום כלשהו, יושב צוות חשיבה ושובר את הראש בשני נושאים בעלי חשיבות עליונה: א. מה עוד אפשר לנתק לערביי השטחים וטרם נותק? ב. באיזה נימוק יש ללוות את מלאכת הניתוק על מנת שזו לא תתפרש, חס וחלילה, כניסיון לשבור את רוח המתקוממים באמצעים לא נחמדים?

אחרי הרלק והטלפונים אני מציע להתלבש על החשמל. כי: א. מכונות הדפוס המדפיסות את כרוזי המרי פועלות על חשמל. ב. לאורך המרצד של נורות עמומות־מכינים בלילות גורמים אפלים אמצעי הטרדה והפרות סדר. הפסקת החשמל תקשה בוודאי על פעולות עוינות אלה ואחרות.

את הכבישים לא הייתי מנתק, שאז יתקשו הפועלים בתנועתם, אבל אם החשיכה לא תועיל, אני בעד ללכת על הלחם. כי: א. בתוך כיכרות לחם אחיד אפשר להבריח אבנים להשלכה. ב. בתוך באגט אפשר להחביא דגל מקופל של פלשתין. ג. בתוך לחמניות יכול אש"ף לשלוח פתקים מגוללים ובהם הוראות המעלה לנציגיו בשטחים.

הרלק, הטלפון, החשמל והלחם, צריכים להספיק, אבל אם לא, כדאי להתלבש על המים. והסבר המתאים להפסקת המים יינתן במועדו, והוא יכול להיות משהו כמו: המים הם המרכיב העיקרי במשקאות הקלים הממלאים את הבקבוקים המשמשים לאחר השתייה להכנת בקבוקי תבערה ולפיכך לא היה מנוס...

אחרי המים, אני מניח, לא יידרשו ניתוקים נוספים. אפילו את הטרנספר ניתן יהיה לחסוך.

לנר

קטלוג / ראו אור השבוע

הירושימה אהובתי

סיפורת

● יהושע בר־יוסף: „אנשי בית רימון"; ספריית מעריב.

● חנוך ברטוב: „יריד במוסקווה"; ספריית מעריב.

● מרגריט דיראס: „הירושימה אהובתי"; מצרפתית: אביטל ענבר; ספריית מעריב.

● פנחס דיקשטיין: „ספרות רומיות"; סיפורים קצרים; הוצאת מודן; 12 ש"ח.

● דור גרוסמן: „גן ריקי"; מחזה; הוצאת הקיבוץ המאוחד/ ספרי סימן קריאה.

● חיים גורי: „חשבון עובר"; מבחר שירים; הוצאת הקיבוץ המאוחד.

● אליסון לורי: „יחסי חוץ"; כנרת.

עיון

● אברהם ידידיה: „אורנות לבגרות"; ספר לימוד במתכונת תשובות לשאלות מבחינות הבגרות; הוצאה לאור „חורב"; 16 ש"ח.

● יגאל שפי: „ההונאה במדבר המערבי"; הוצאת מערכות/ סדרת „מרכז כוכבי".

● בנימין מזר (עורך): „גבע", תגליות ארכיאולוגיות בתל־אבו־שושה, משמר העמק; הוצאת הקיבוץ המאוחד/החברה לחקירת א"י ועתיקותיה.

● יצחק טישלר: „הכל לבן"; כלכלה וחברה; הוצאת „דביר".

● יוליה דרקיפארקר: „חלומות"; מאנגלית: עמוס כרמל; על שירה וחלומות; ספריית מעריב.

● גרשון ברגסון (עורך): „מולדתי ואני בבגדי חג"; לקט ספרותי בשיר ובפרוזה ליום העצמאות, לגן חובה וכיתות א־ג', הוצאת ברטא; 18 ש"ח.

עורך „עמוד־אחורי": אמנון לנדאו

הצעת החלטה של הריכוז, לקראת ישיבת המרכז שתכריע ביום ראשון על דרך הופעת מפ"ם בבחירות

דורית גפן

ריכוז מפ"ם גיבש אתמול הצעת החלטה לקראת ישיבת מרכז המפלגה ביום ראשון, שתכריע על דרך הופעתה של מפ"ם בבחירות לכנסת הי"ב:

1. מרכז מפ"ם מחליט על השלמת ההיערכות להופעתה העצמאית של מפ"ם בבחירות לכנסת הי"ב. המרכז קורא לכל חברי המפלגה ואוהדיה בעיר, בתנועה הקיבוצית ובמיגזר הערבי להתלכד ולהתגייס להצלחתה של מפ"ם בבחירות.

2. המרכז מחייב את ריכוז המפלגה להשלים ללא דיחוי את הרכבם של מטה הבחירות, וצוות החיגוי הפוליטי, ומחליט כי מוסדות אלו יהיו סמכות יחידה להפעלתם השוטפת של מחלקות בית המרכז, המחלקה הרעיונית-פוליטית של הקיבוץ הארצי וסניפי המפלגה, וכן של כל כלי הביטוי המפלגתיים והתנועתיים.

המוסדות הניבחרים יוסיפו לתפקד כסידרם.

3. נוכח ההתפתחויות האחרונות בזירה המדינית, חומרת המצב בשטחים, הסלמת הקרע בעם, והסכנה להחמצת הסיכוי לקידום תהליך השלום, מחליט המרכז כי מוסדות מפ"ם ימצו כל אפשרות אמיתית לכינונה של חזית משותפת לקראת הבחירות לכנסת הי"ב אשר תיכלול את כוחות השלום במחנה הציוני, וגורמים ערביים שוחרי שותפות יהודית-ערבית.

דובר צה"ל מכחיש פגיעה באמו של כתב „ניוזוויק" בשטחים

ח"כ ארצי: חיילים פרצו לבית, גרמו נזק והיכו האם ● צה"ל: מחצר הבית נזרק בקבוק תבערה, איש לא הוכה

אבי בניהו

חבר הכנסת יצחק ארצי מהמערך פנה אתמול במיברק לשר הביטחון יצחק רבין ובו הוא תובע ממנו להורות לצה"ל לפתוח בחקירה בעניין הכאתה של אמו בת ה-70 של כתב ה„ניוזוויק" בשטחים ג'מיל חאמד.

חבר הכנסת ארצי כותב לרבין: „כיצד זה כוח צה"ל חדר אתמול לביתו של כתב ה„ניוזוויק" בבית לחם, ובהעדרו היכו החיילים את אימו בת ה-70 וכן השמידו את תכולת הבית. ג'מיל חמאד הינו חבר ה„אינטרנציונל הליברלי" ונחשב לאחד האנשים המתונים בשטחים".

תגובת דובר צה"ל

בתגובה אומר דובר צה"ל: עוד לפני שנשלח המברק, כבר בדק צה"ל את התלונה ולהלן תגובתו: ביום ג' בערב נזרק בקבוק תבערה מתוך חצר ביתנו של ג'אמיל חאמד. למקום הגיעו חיילים שהחלו לבצע סריקות. בין השאר דפקו על דלת ביתו של ג'אמיל חאמד וביקשו לערוך חיפוש בבית. במשך החיפוש לא שברו דבר.

בעקבות פנייתו של ג'אמיל חאמד על התנהגות לא נאותה של החיילים נערך באופן מיידי בירור על-ידי קצין בכיר מן האיזור במקום האירוע. הבירור נערך בנוכחות ג'אמיל חאמד, אשתו והקצין האחראי על החיילים. במהלך הבירור הודתה האשה שהקצין התנהג למופת, לגבי חייל אחד שהעליב את האשה הוגשה התנצלות במקום.

הרי תשוף (לבנון) לוחם דרוזי, נושא בידיו ילד חבוש שנפגע בהפצצת מטוס חיל-האוויר הישראלי אתמול באיזור זה. ידיעה עמוד 4 (צילום: אי.פי)

גם פרס היה בין המבקשים על חייהם של „נידוני שארפוויל"

מוטי בסוק

שר החוץ של ישראל שמעון פרס ביקש אתמול כי השחורים שנידונו למוות בשארפוויל, לא יוצאו להורג. בינתיים נמסר מקייפטאון, כי ביצוע פסק הדין נדחה.

במכתבו לבוטה אומר פרס: „אין לשפוך דם, דווקא בתקופה בה דרום אפריקה זקוקה בצורה כל כך משוועת, לפיוס והבנה בין כל תושביה. אוהדי ישראל מקווים כי תגיע ותסלול את הדרך לשלום ולשלווה בדרום אפריקה".

ביום ראשון הקרוב תערוך שגרירות דרום אפריקה בארץ, כנס על הנושא „דרום אפריקה — היום". ממשלת פרטוריה שלחה לכנס שלושה אישים לבן, צבעוני ושחור, שיציגו את עמדותיה.

בבקשת הכניסה לארץ נאמר, כי השלושה באים לת"א לייעץ לשגרירות המקומית. כתגובה למחאות משרד החוץ, טענה שגרירות דרום אפריקה בת"א, כי הטעיה לא נעשתה במזיד וכי מקור הטעות בפרטוריה. האורחים שירצו בכנס במלון קרלטון הם ג'ון גוגוטיה, מהשחורים הבודדים שהסכימו להצטרף למועצה הלאומית של בוטה, ג'ון רדי, חבר פרלמנט צבעוני, ופרופ' להוק סלילי ואן רדיין, מאוניברסיטת פרטוריה.

במקביל לכנס שעורכת השגרירות, יערך ביום ראשון, גם כן במלון קרלטון, כנס של מספר גופי שמאל נגד מדיניות האפרטהייד בדרום אפריקה. לכנס הוזמנה אישיות בכירה מהמ"ל, מארגנים אותו ר"ץ, חוג משוב במפלגת העבודה, מפ"ם, התנועה הרפורמית והתאחדות העולמית של סטודנטים יהודים. בין המשתתפים בכנס הפרופסורים ארתור גולדריין, שלמה אבינרי ומייקל וייז, ד"ר נעמי חזן, ובן הילכים שר"ד ויציב.

"על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: מארק גפן
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל-אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק-דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן-יהודה 2, בניין כלל, טל' 233161-3, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008, חיפה 33134 רח' ... 17, טל' 673673, המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

שר-האוצר בהענקת הפרסים לצבי טימור ולנחמיה שטרסלר:

אין ערוך לתרומת העיתונות למשק

העורך הכלכלי של „על המשמר" זכה בפרס הפרשן הכלכלי של השנה והעורך הכלכלי של „הארץ" בפרס הכתב המצטיין

העורך הכלכלי של „על המשמר" צבי טימור ושר-האוצר ניסים (צילום: קרן)

כתב „על המשמר"

במעמד חגיגי בהשתתפות שר-האוצר משה ניסים, ממלא מקום מזכ"ל ההסתדרות חיים חברפלד ויו"ר לישכת התיאום של הארגונים הכלכליים דן לאוטמן, הוענקו אתמול פרסים לשני עורכים כלכליים, צבי טימור מ„על המשמר" (הפרשן הכלכלי של השנה) ונחמיה שטרסלר מעיתון „הארץ" (הכתב הכלכלי של השנה). הפרסים ניתנו מטעם המרכז הישראלי לקידום חברתי וכלכלי והטקס התקיים בבית-סוקולוב בתל-אביב.

השר ניסים אמר בדברי הברכה כי חתני הפרס מגלים בעבודתם כנות ומסירות גם לעצם העניין וגם להשקפת עולמם. ניסים קבע כי „אין ערוך לתרומת העיתונות למשק". צוות השופטים כלל את הפרופסורים אסף רזין, דוד לבהרי, אברהם פרידמן ואוריאל פרוקצ'ה, אשר אף הקריא את נימוקי ההחלטה. כל אחד מחתני הפרס זכה בחמשת אלפים שקלים. מטעם אגודת העיתונאים בירך המזכ"ל הארצי, רזי גוטרמן.

הערב בבריסל — מפגש ישראלי-פלשתיני

ארנון יפה (פריס)

אישים המייצגים בעקיפין את אש"ף בארועים באירופה, ואישים ישראליים ויהודים, יטלו חלק בכנס הנפתח הערב בבריסל בין פלשתינים לישראלים ויהודים, הראשון מסוגו באירופה, ביוזמת דוד סוסקינד, יהודי בלגי שהוא המפגש לארגון לאומי בבלגיה.

מקורות בפאריס מסרו כי ערפאת אישר השתתפותם של האישים הפלשתינים במפגש, אך לא שיגר חברים פעילים בהנהגת אש"ף. כמו כן נמסר כי שלטונות ישראל אסרו על מוסטפה נתשה לצאת למפגש. סגן ראש ממשלת בלגיה, ג'אן גול, יפתח את הכנס בארמון עיריית בריסל.

● ארה"ב ונאט"ו הגיבו אתמול בקרירות על ההצעה הסובייטית להקפאת הכוחות הימיים של בריה"מ וארה"ב בים התיכון.

וושינגטון. — הממשל האמריקני הודיע לקונגרס על כוונתו למכור מטוסי קרב אף-16 לישראל וציוד צבאי שונה למצרים, סעודיה, פקיסטאן ובחריין, נודע ביום רביעי.

● כמאה עשרים וחמישה בני-אדם, ארבעים מהם ילדים, נשרפו חיים בתאונת אוטובוס, כשהיו בדרכם לטקס חתונה במרכז הודו. — על כך מסרה סוכנות הידיעות ההודית ביום חמישי בערב.

מפעל הפיס ניתק

(סוף מעמוד ראשון)

התערבות פוליטית

נתן וולך שנכח אף הוא באולם, הגיב על צעדה זו של הנהלת מפעל הפיס באומרו כי זהו מעשה מחפיר וכי לא יעלה על הדעת התערבות בשיקולים המקצועיים של הנהלת הסינמטק. „זו התערבות פוליטית אשר לא הולמת משטר דמוקרטי. הכסף והשכר על ידינו ולהנהלת מפעל הפיס אין כל זכות להתייחס לתכנים", אמר וולך. כתבנו מוסיף כי את תגובת הנהלת מפעל הפיס לא ניתן היה אמש להשיג. כזכור בראש מפעל הפיס מכהן ח"כ גדעון גדות מהליכוד.

„לא נקבל סתימת פיות"

ראש עיריית ת"א אמר „אינני מוכן לסתימת פיות בתל-אביב". הסרט שאורכו כ-20 דקות, מתאר מסע הסרטיסטי של זוג ערבי, המנסה להגיע מהגבול מישראל למדינה ערבית במעבר גבול, אך נתקע בין המחסום הישראלי לערבי ללא רשיונות. הסרט נעשה, בין היתר, במימון קרן ת"א לספרות ואמנות ומשרד המסחר והתעשייה.

במלאת 20 שנה לנפילת בננו
גדי שרובי ז"ל
בקרב כראמה
נקיים אזכרה ביום שלישי 22.3.88 בשעה 15.00
העלייה לקברו בבית העלמין
ובשעה 21.00 יתקיים במועדון ערב לזכרו.
המשפחה
וקיבוץ בית קמה

מפגן ההסתדרות 1 במאי

הודעות המטה

טור זה יתפרסם מהיום ועד ל-1 במאי בעיתונים „דבר" ו„על המשמר". הוא יכלול מידע חשוב לכל אלה העוסקים בהכנת המפגן וארגונו.

*

מפגן ההסתדרות ב-1 במאי 1988

✦ תל-אביב 11.00 בבוקר.
✦ המסלול: מגשר בן-יהודה, לאורך רחוב אבן גבירול עד לכיכר מלכי ישראל.
✦ מסלול מקוצר לגימלאים — מצומת הרחובות אבן גבירול, ארלוזורוב עד כיכר מלכי ישראל.

*

הסיסמאות המובילות במפגן

✦ ההסתדרות עם המדינה לאורך כל הדרך
✦ לבנין חברה עובדת וצודקת

*

המצעד והעצרת

במרכז מפגן ההסתדרות תעמוד תהלוכה ססגונית שתצעד לאורך כל המסלול. בכיכר מלכי ישראל תתקיים עצרת עם גדולה, בה יטלו חלק תזמורות, להקות זמר, מקהלות, להקות מחול ואמנים-סולנים.

מטה המפגן שם הפעם דגש על הרצון לבטא את עוצמת ה„יחד" של ההסתדרות ותרומתה הרבה לבנין המדינה בשנת ה-40 שלה. בנוסף לגושי הצועדים בלבוש ססגוני, הלהקות, הדגלים והסיסמאות, יקושטו המסלול ובמיוחד כיכר מלכי ישראל. כן יטלו חלק כ-30 מישוריות (פלטפורמות) מעליהן יוצגו הישגי משק העובדים לענפיו השונים, בתעשיה, בחקלאות ובשרותים.

*

כנס היערכות ארצי

כנס ההיערכות הארצי לקראת המפגן יתקיים —
ביום ד' 23.3.88 ב-10.00 בבוקר בביה"ס לפעילי ההסתדרות בתל-אביב.

את הכנס, אשר יימשך כשעתיים, יפתח מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר. הוזמנו אליו מזכירי מועצות הפועלים, מזכירי האיגודים המקצועיים, חבר המנהלים במשק העובדים, מנהלי מוסדות ההסתדרות, מזכירי תנועות ההתיישבות וראשי מטות ה„1 במאי" למגזריהם ומקומותיהם.

נא לדייק!

*

הישיבה הקרובה של המטה האופרטיבי ל-1 במאי, תתקיים ביום ב' 28.3.88, בשעה 07.30 בבית המרכז לתרבות ולחינוך בועד הפועל, תל-אביב.

*

טלפונים למטה המרכזי: 219889, 256723, 262714 (03)

ההסתדרות עם המדינה לאורך כל הדרך לבניין חברה עובדת וצודקת.

שני מתנקשים ניסו לרצוח קבלן ישראלי בעזה — עוצר ברצועה

2 המתנקשים נמלטו מן המקום רק לאחר שכילו את תחמושתם ☐ בדואים השליכו בקבוקי תבערה לעבר תחנת דלק בדימונה — 6 נעצרו ☐ אבנים הושלכו ביפו לעבר רכב

עזרא אבירן, שלי יחימוביץ, עתיים

עדי צברי, 44, קבלן לעבודות קידוח מאשקלון נפצע אתמול אחה"צ ברגלו מיריות של מתנקשים שירו באקדח ורובה קלצ'ניקוב, באתר קידוח של באר מים שהוא קודח עבור עיריית עזה, סמוך למחנה הפליטים ג'באליה.

על נסיבות ההתנקשות סיפר כי בהיותו עסוק בהפעלת מתקן הידראולי לקידוח הבחין, כי כל האזור התרוקן מאדם. הוא ראה צעיר חבוש כפיה אדומה וכיוון אקדח מתקרב אליו עד מרחק של 6 מטרים, ופתח באש. עדי צברי, ברח אל מאחורי מתקן הקידוח ושם הסתתר. ברגע מסויים עמד מול תוקפו ועדי זרק את הפטיש שהיה בידו לעברו. אז הופיע מאחוריו צעיר נוסף שהחזיק קלצ'ניקוב והחל גם הוא לירות לעברו, יריות בודדות ממרחק של 10 מטרים. צברי כבר לא ידע ממי להסתתר, ועשה זאת למזלו בהצלחה רבה. השניים המשיכו לירות, כשהוא מנסה להתחמק, ואז נפצע מיריה אחת ברגלו. התוקפים נמלטו רק לאחר שכילו את כל התחמושת.

הקבלן הגיע לרכבו ונסע בו עד ליחידה הצבאית הקרובה, שם קיבל טיפול במרפאה צבאית ומשם הועבר באשקלון שם נותח ופצעו נחבשו. כעבור שעה הובא לאותו בית חולים צעיר עזתי מצפע בחוץ מיריות. דובר צה"ל לא ידע להסביר כיצד נפגע צעיר זה ובסריקות שנעשו לא נמצא גורם שלקח על עצמו את האחריות לפציעתו. מצבו קשה אך יציב.

אתמול אחה"צ דוכאה הפגנה אלימה במחנה הפליטים שאטי בעזה. בצהרים ניסה נהג משאית במחנה הפליטים ג'בליה לדרוס חייל צה"ל שהיה בסיור רגלי במחנה. החייל הצליח לקפוץ הצידה והמשאית הסתלקה מן המקום מבלי יכולת לעוצרה. הסריקות אחר הנהג נמשכו ללא תוצאות. בעקבות האירוע הוטל עוצר ברצועה. לבד מאירועים אלה נשמר השקט ברצועה.

בדואים השליכו בקבוק תבערה

6 בדואים צעירים נעצרו אתמול כחשודים בהשלכת בקבוק התבערה במסעדת „דביר" בתחנת הדלק סמוך לדימונה. כעת ברור, כי המעשה אירע על רקע חבלני ולא פלילי.

מפקד משטרת מרחב הנגב ניצב משנה חיים בן-איון אמר כי המעשה מעיד על הקצנה במגזר הבדואי, וכי המשטרה רואה את המעשה בחומרה והיא מתכוונת לפעול בתקיפות כדי שמקרים כאלה לא יישנו.

אבנים הושלכו אתמול בערב לעבר רכב שנסע ברחוב איזיק וריך ביפו. הרכב ניזוק באופן קל, והנהג משה דגני מבת-ים — לא נפגע.

עוברי אורח זיהו שלושה אלמונים נמלטים במהירות מהמקום. המשטרה פתחה בחקירה.

„מטרתנו היא להפוך את מחיר הכיבוש שלכם לבלתי אפשרי"

אמר מנהל בי"ס מרמאללה, בנאום גלוי לב שהשמיע במפגש באוני' ת"א, — שבו הושמעו עדויות על הנעשה בשטחים

ירון זליג

„אני יליד 1951 ויש לי בן אחד. הוא עדיין צעיר אך בעוד שנתיים אני משוכנע שגם הוא יזרוק אבנים. 60 אחוז מאיתנו נולדו לאחר הכיבוש של 1967, הם לא הכירו את השלטון הירדני, כי אם את הכיבוש הישראלי, שהוא זר, מדכא וכובש, וזו אחת הסיבות מדוע מקיפה ההתקוממות היום את מרבית האוכלוסיה" — דברים אלה אמר אתמול חליל מאעסי מנהל בית ספר מרמאללה, בדברו במפגש שבו הושמעו עדויות על הנעשה בשטחים, שאירגנה קבוצת „עד כאן" באוניברסיטת ת"א.

מאעסי אמר, כי היקפה הרחב של ההתקוממות נובע לא מעט גם מהעובדה כי 300 אלף איש בשטחים ריצו במהלך עשרים שנות הכיבוש, תקופות מאסר שונות, שבהן זכו ל„אירגון ולחינוך פוליטי". נתון זה על המעצרים צריך להדאיג אתכם יותר מאשר אותנו. אנחנו למדנו שלא לסמוך על איש זולתנו, אפילו לא על אש"ף. אנחנו תומכים באש"ף, הוא מייצג אותנו, אך אנו נשענים על עצמנו זו המשמעות של „מרד האבנים". אמר מאעסי.

הוא אמר כי המיתוס של „הישראלי הסופרמן" נשבר. ב-67 באמת האמנו שהחייל הישראלי הוא „סופרמן" ועכשיו החיילים מאויימים על ידי ילדים. מי שאומר שההתקוממות היא ספונטנית ולא מאורגנת מטעה. אנחנו ממלאים את הוראות הכרוזים שמפיצה ההנהגה שלנו, ונמשיך להיות מאוחדים כדי להלחם בכיבוש.

אנחנו לא מתקיפים את ישראל, כי אם את כוונות הכיבוש על אדמותינו. המטרה שלנו היא לעשות עבורכם את מחיר הכיבוש לבלתי אפשרי, כדי שתחליטו לסיים אותו. הכיבוש הוא בעייתכם כפי שהוא בעייתנו. אפילו הילדים שלכם הנמצאים שם כבר מיודרדים. ראיתי המון חיילים שפשוט לא ידעו מה לעשות, ראיתי אותם מתחננים בפני נשים וילדים תלכו מכאן הביתה, כדי שלא נצטרך להכות אתכם. אנחנו לא רוצים להכות אתכם. והו מיעוט, אך מיעוט יקר" אמר מאעסי.

רב סרן (מיל.) יוסי דנציגר שחזר לא מכבר משירות מילואים בשטחים קרא לנוכחים לתמונת את חיציהם כלפי הפוליטיקאים ולא נגד החיילים. „כשר הבטחון נותן הוראה לא חכמה הוא צריך לחטוף את הריקושטים, ולא חייל מיסכן בן 18, שאולי לא מצליח לעכל ולהבין את המתחולל סביבו".

כנס אזורי של מפם
תל אביב - גוש דן - המרכז
יתקיים ביום שבת, 19.3.88
בבית תבורי, רח' שולמית 7 תל אביב,
בנושא:
מדיניות חוץ וביטחון
תהליך השלום, ערביי ישראל.
סדר היום:
09.30 - התכנסות
[illegible]
10.00 - [illegible]
13.00 - [illegible]
לכ' מפם, ת.ד. 1777, תל-אביב 61016.
הוועידה העשירית של מפם
☐ כן, אני מבקש לדעת עוד על מפם ולקבל חומר כתוב.
☐ כן, אני מעוניין להיות בין הבוחרים את הצירים לוועידה. אנא התקשרו איתי כדי שאירשם את תו הוועידה העשירית.
שמי:
כתובתי:
תו הוועידה - המפתח שלך להשפעה.
מפם
[illegible]

„כאשר לאידה נודל כאבה הבטן — מילאו הכיכרות ולנו אסור להזדהות?"

אבי בניהו

במרכזו הכפר בקה אל גרביה התנוסס אתמול כרוז ועליו תמונתו של היאשם ראור עלוש, בן 23, מן הכפר השכן. עיסא, נהרג אתמול מאש חיילי צה"ל. מתחת לתמונה פסוק מהקוראן: „אל תחשבו שאלה שנהרגו למען האלוהים הם מתים, הם חיים אצל האלוהים".

בקפה „בקה" שבמרכזו הכפר מדברים על שארע כאן יום קודם, גאים שלא נגררו למהומות, ודואבים על מצב אחיהם הפלשתינאים, שמעבר לקו הירוק, במרחק של 200 מטר מהכפר.

„כל לילה אנחנו שומעים יריות, יש שם בני משפחה שלנו איך לא נדאג, ההזדהות שלנו עם המאבק הפלשתיני היא מלאה אך במסגרת החוק" אומרים הצעירים.

כפר קטן נזלת עיסא, אני גר בקיבוץ סמוך, לא הכרתי ולא שמעתי עליו קודם. התושבים בבקה אומרים שאף פעם הם לא האמינו שהכפרים הפלשתינים בחלק הזה יקחו חלק במהומות. „הצבא מושך אותם לזה, בנוכחותו ובעיקר המתנחלים מחרמש ומרותן הסמוכים. תבוא בלילה ותראה, אין אף גבר שישן בבית מאימת המתנחלים כולם בפרדסים ובשדות". גם ההסתה של אריק שרון והימין מקרבות את הפיצוץ הזה, הביטויים והאיומים מתסיסים את ערביי ישראל. מצפים מאיתנו שלא נזדהה עם „האינתיפאדה" בשטחים, מה ישז כשלאידה נודל כאבה הבטן, מילאו את הכיכר בתל-אביב ולנו אסור להזדהות עם בני עמנו.

ברעם: הליכוד מסתיר בעטיפה מזויפת של הכפשות את הרקורד הכושל שלו

דורית גפן

מזכ"ל המפלגה עוזי ברעם אמר אתמול בהנהלת מטה הבחירות של מפלגת העבודה כי הליכוד עושה מאמץ מרוכז ומתוכנן להכפיש ולהשמיץ בשולחו קדימה את שרון קשמן ומצא, אשר כל אחד, לפי רמתו, מכוון את המסך המכוער והמעוות לציבור אחר.

לדבריו, תענה מפלגת העבודה לליכוד באופן חמור ביותר, אם זה יכפה על מדינת-ישראל מערכת בחירות אלימה ומכפישה. ברעם ציין, כי הליכוד מסתיר בעטיפה מזויפת את הרקורד הכושל שלו במשך עשר השנים האחרונות.

חברי המשמרת הצעירה בעבודה „חנכו" אתמול את „בית החולים לשונאי השלום", מול מצודת זאב בתל-אביב (תצלום: עוזי קרן)

ראשי רשויות ערביות קיימו שביתת שבת מול משרד הפנים במחאה על עיכוב הסיוע הכספי

קאסם זייד

ראשי הרשויות המקומיות הערביים יקיימו ביום ד' שביתת שבת מול משרד הפנים בירושלים במחאה על אי-כיסוי גרעונותיהם. על כך הוחלט אתמול בישיבת הוועד הארצי בשפרעם.

חברי הוועד יבקשו להפגש עם ועדות הפנים והכספים של הכנסת כדי להעמידם על חומרת המצב ברשויות הערביות שהן לדבריהם על סף התמוטטות.

חברי הוועד הארצי האשימו את משרד הפנים באי כיבוד הסכמים, ובכך שלא העביר לרשויות הערביות פרוטה שחוקה, על חשבון כיסוי הגרעונות. הם האשימו את משרד הפנים בסחבת.

למושב ניר-בנים
דרושים 4—5 חברה רציניים לעבודה עונתית במערך שיווק פירות, ממאי—ספטמבר
★ עדיפה קבוצה מאורגנת ★ שכון במקום
לפנות למזכירות — לצבי 08-582330 בערב לחזי 08-581562

מכון ללימודים ערביים יוקם ביוזמת ראשי הציבור הערבי

קאסם זייד

הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות אישר אתמול את הצעתו של יו"ר ועדת המעקב לחינוך הערבי ד"ר מאג'ד אל-חאג' להקים מכון ללימודים ערביים. הוועד החליט לחייב בשלב זה כל מועצה ערבית לשלם אלף שקלים כתקציב ראשון להקמת המכון.

ד"ר אל-חאג' שהסביר את מטרות המכון אמר שהוא יעסוק בעבודות מחקר בנושאים הקשורים במגזר הערבי, הגשת יעוץ לסטודנטים הערבים והקמת ארכיון וספריה שישמשו מכון תעודי לכל החוקרים בעולם ובארץ, בכל הקשור לאזרחים הערבים בישראל.

ד"ר אל-חאג' מעריך שההתקוממות בשטחים מהווה עיתוי מתאים להקמת המכון, כשלדבריו גורמים רבים בעולם מוכנים לסייע בהקמתו של המכון. ד"ר אל-חאג' סיפר עוד שכיום ישנם 10 אלפים אקדמאים ערבים וביניהם 2800 דוקטורנטים ונושאי תואר שני.

חברי הוועד הארצי שבירכו על היוזמה, אמרו שעד עתה, כל עבודות המחקר על הערבים בישראל, נעשות על-ידי חוקרים לא ערביים, ושהגיע הזמן שמחקרים אלה ייעשו גם על-ידי חוקרים מבני הקהילה. חברי הוועד לא התנגדו לשיתוף פעולה עם חוקרים יהודים.

המשכים

שמיר מוכן לוועידה

(סוף מעמוד ראשון)

לחסל כליל את תוכנית שולץ, או את מעורבותם של האמריקנים בתהליך השלום, גם אם לא תינתן תשובה חיובית חד־משמעית.

מוכן לוועידה בי"ל של הפליטים

„הצעתי", אמר שמיר, „לכלול את נושא מחנות הפליטים בין הנושאים שיידונו בין הצדדים. לשם כך אפשר להשתמש בוועידה בינלאומית", אמר ראש הממשלה. זוהי ככל הנראה, הטקטיקה בה ינקוט שמיר עם שובו לארץ, לאחר שחילוקי הדיעות בינו לבין הממשל נותרו בעינם.

הערבים טרם השיבו

שמיר אף אינו רואה עצמו כבול בתאריך מסויים המחייב החלטה או מתן תשובה, כיוון שהצד הערבי עדיין לא השיב „ממילא". הוא אינו צופה כי הממשל ידרוש זאת מישראל.

ראש הממשלה סיים אתמול את ביקורו בוושינגטון, תוך חילוקי דיעות ואי־הסכמה על יוזמת השלום של שולץ, כשהמוקד שלהם הוא רעיון הוועידה הבינלאומית.

שמיר טס עם פמלייתו במסוק לשדה התעופה הצבאי אנדרוס, משם המריא עם פמלייתו לביקור בין יומיים בלוס־אנג'לס.

שולץ: ביקשנו תשובות

בינתיים נמשכת הציפיה לקבלת התשובות הרישמיות מן המדינות הערביות להן נמסר מכתבו של שולץ. בעדות בקונגרס חזר אתמול שולץ ואמר: „ביקשנו לקבל את תשובות הצדדים בקרוב, על מנת שתוכל להמשיך את התהליך במהירות."

בעקבות התשובות שיגיעו מן הצדדים יתקיים, קרוב לוודאי, סיבוב נוסף של שולץ באיזור, בהנחה כי לפחות חלק מן התשובות תהיינה חיוביות, ותצדקנה את המשך היוזמה, גם אם רק למראית עין, עד שתתפוגג מעצמה מבלי שצד כלשהו רוחה אותה במפורש.

מוכן לנסוע למוסקווה

ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר שלשום במסיבת עתונאים ב־וושינגטון כי הוא מוכן לנסוע למוסקווה במסגרת „טקס בינלאומי" שיביא לפתיחת שיחות שלום בין ישראל ושכנותיה הערביות. לדבריו, יכולים נשיא ארה"ב ומנהיג בריה"מ, בפגישתם במוסקווה באביב, להזמין את מנהיגי מדינות המזרח־התיכון ל„טקס בינלאומי" ולאחר־מכן לאפשר להן לפתוח בשיחות ישירות, עם שובם לארצותיהם.

בינתיים נמסר כי שר החוץ הסובייטי אדוארד שוורנאדזה יגיע לוואשינגטון ב־21 במארס וישוחח עם עמיתו האמריקני שולץ על תהליך השלום במזה"ת.

פיסגה ערבית

פיסגת ראשי מדינות ערב, אשר תדון בנושא השטחים תתכנס בחודש אפריל, בעקבות הסכמת 11 מדינות ערביות לקיים פיסגת חירום. יוזמת הכינוס היתה אלג'יר והוא אמור להערך בתוניס או באלג'יר. חוסיין מלך ירדן טס אמש מסעודיה לצפון תימן לאחר שסיים שיחותיו עם המלך פאהד על יוזמת שולץ.

שוורנאדזה — שארעה

שר החוץ הסובייטי, אדוארד שווארנדזה נפגש אתמול עם שר החוץ של סוריה פארוק א־שארעא, על מנת לדון בתוכנית האמריקנית, והיבטים אחרים של הסכסוך הישראלי־ערבי, מסרה סוכנות טא"ס. השניים הסכימו על החשיבות בגיבוש תוכנית ערבית משותפת, ובשיתוף פעולה מלא בין ארצות ערב לברית־המועצות.

שר החוץ הסורי, הביע תמיכה בהצעה הסובייטית, להתחיל בהכנות לקראת ועידה בינלאומית בקרב החברות הקבועות במועצת הבטחון ובקרב אש"ף.

במערך מעריכים

(סוף מעמוד ראשון)

כרו־שית שניהל אמש שר החוץ שמעון פרס עם יותר ממאה פרופסורים יהודיים מחו"ל הוא אמר, כי הפירוש שנתן הנשיא רייגן לדברי ראש הממשלה שמיר מעיד על רצון הממשל להמשיך ביוזמת השלום של שולץ, למרות עמדתו של שמיר. לדעת שר החוץ, המלך חוסיין עשוי לתת תשובה עקרונית חיובית ליוזמת שולץ. פרס אמר כי הוא ימליץ למערך לעזוב את הממשלה אם תעזיבה תוכל לשרת את השגת השלום.

אין צורך בקונסנזוס

בתשובה לשאלה אמר שר החוץ כי אין צורך בקונסנזוס לאומי רחב לצורך קידום השלום. במדינה דמוקראטית די באדם אחד יותר, ברוב של אפילו חצי אחוז כדי להעניק סמכות לבצע החלטות בנושאים הגורליים ביותר. בעניין רצועת עזה אמר שר החוץ כי איננו יכול להבין את אלה האומרים כי היא חלק בלתי נפרד מישראל. בתשובה לשאלה אמר שבשעתו הוא לא תמך בהקמת ישובים ישראליים בעזה שנעשתה בתקופת שלטון המערך.

„האמריקנים יכולים להגיד שלום למזרח התיכון, אך לא כך אנחנו. אם לא נקבל את יוזמת השלום של הממשל האמריקני הנוכחי, יעבור זמן רב עד אשר יקום ממשל אמריקני חדש, אשר יפתח בתהליך שלום חדש באזור — אמר שמעון פרס לכתבים, בתום פגישה שערך עם תלמידי בית־הספר של אורט ושנערכה באוניברסיטה העברית בגבעת רם בירושלים.

אנשי רוח יהודים בולטים: לחתור לסיום הכיבוש

עתיים

בגילוי דעת שהופנה אל 100 פרופסורים ואנשי רוח יהודים המשתתפים בימים אלה בכינוס מטעם המכון ליחסי ישראל והתפוצות שליד אוניברסיטת ת"א, קראו אתמול 7 אישי רוח יהודים מהתפוצות לחתור לסיום הכיבוש בשטחים ולפתרון של פשרה. השבעה הם פרופ' סיר ישעיהו ברלין, הסופר סול בלו, לורד ארנולד גודמן, הרב לורד עמנואל יעקובוביץ, רבה הראשי של בריטניה, פרופ' הנרי רוזובסקי נשיא אוניברסיטת הארוורד, לורד ויקטור רוטשילד והכנר איזק שטרן. בסיום פנייתם אומרים השבעה: „אנו מחויבים בתמיכתנו בישראל, ראיית טובתה טבועה בליבותינו, לפיכך, רואים כזכותנו וחובתנו לקרוא ליהודי ישראל והתפוצות לתמוך בפשרה התואמת את צרכי הבטחון של המדינה, לפני שיהיה מאוחר מידי. למרות שציפיותינו נמוכות לא נותר לנו אלא לקוות למתינות ערבית רומה."

דן לנר הובא למנוחות

יהודה צור

האלוף דן לנר שבא אתמול למנוחות בקיבוצו נאות־מרדכי שם נפטר יום קודם לכן מהתקף־לב בגיל 65. בהלוויה השתתפו שר־הבטחון, שר־המשטרה, הרמטכ"ל ורבים מבכירי צה"ל בעבר. חברי הקיבוץ, בני משפחתו של דן לנר, ומאות מתושבי הגליל ליוו את דן בדרכו האחרונה.

ביגון ופרופ' לרנר שובתים רעב בת"א כהזדהות עם מסורבים

יוסף גלילי

יוסף ביגון, אסיר ציון לשעבר ופרופ' אלכסנדר לרנר, מפעילי העלייה הוותיקים ממוסקווה, פתחו אתמול בשביתת רעב על מדרגות בית סוקולוב בתל־אביב, לאות הזדהות עם יולי קושרובסקי, השובת רעב עם רעייתו אינה, בבריה"מ. הם ממתינים לעלייה זה 17 שנה. יולי שובת רעב 8 ימים ורעייתו כבר שובתת רעב — 12 יום.

„נחלשתי מבחינה פיזית. אינה שוכבת רוב הזמן בחולשה מתמדת. הפגנת ההזדהות של יוסף ביגון ופרופ' לרנר ופעילי המועצה הציבורית, נותנים לנו כוח להמשיך במאבק", אמר קושרובסקי בשיחה טלפונית עם חיים צסלר מזכ"ל המועצה למען יהדות בריה"מ ויוסף ביגון.

שר הקליטה, יעקב צור, שבא לעודד את השובתים, אמר: „חרף היוזמות בנושאים מדיניים והסיכוי לוועידה הבינלאומית בהשתתפות בריה"מ, אסור לשכוח אף לרגע את המאבק של מסורבי העלייה ופעילי העלייה ארצה. מאבקו של קושרובסקי וההזדהות עמו בישראל ובעולם, נועדים להזכיר לקברניטי בריה"מ, כי אין עוד אפשרות להתעלם מן הבעייה ופתרונה".

הגיש תרשימי הלב המלאכותי שהוברחו מבריה"מ

עתיים

פרופ' אלכסנדר לרנר שעלה לאחרונה מבריה"מ מסר אתמול כי הגיש ביום ד' את תרשימי הצעתו ללב מלאכותי חדשני.

פרופ' לרנר יזם, כזכור, פיתוח לב מלאכותי שאת תרשימיו הראשונים הצליח להבריח מבריה"מ.

הוא מסר, כי הגיש את תרשימי הפרוייקט שלו לשר החוץ שמעון פרס, לנשיא האקדמיה למדעים פרופ' י. יורטנר, לסגן נשיא מכון וייצמן פרופ' שאלתיאל ולמדענים נוספים.

חה"א תקף מטרות של „החזית העממית" באזור שבשליטת הדרוזים, סמוך לביירות

אבי בניהו, אורי הורוביץ, יהודה צור

מטוסי חיל־האוויר תקפו אתמול לפני הצהריים יעדים של „החזית העממית" באזור ההר, דרומית לביירות שבדרום לבנון. דובר צה"ל מסר כי כל המטוסים שבו בשלום לבסיסם. וכי הטייסים דיווחו על פגיעות טובות במטרות.

מקורות לבנוניים מסרו שבתקיפת חיל האוויר נהרגו 3 ו־17 נפצעו. יצויין שתקיפת חיל האוויר נעשתה 24 שעות אחרי שדוברי הכוחות הדרוזיים הכריזו רשמית שתקפו אזור שבשליטת צבא דרום לבנון.

היעדים שהותקפו כללו מבנים ששימשו בסיסי תכנון ויציאה לפיגועים נגד ישראל והם שייכים לארגון „החזית העממית". היעדים נמצאו בפיסגת גבעה ליד הכפר הדרוזי שימלאן, אזור הנתון לשליטת המליציה הדרוזית של ואליד ג'ונבלאט. על פי דיווחים מביירות נהרג בתקיפה מחבל אחד ועוד ארבעה נפצעו. התקיפה בוצעה על ידי ארבעה מטוסים, בשעה 11 וחצי, והיא נמשכה דקות ספורות. בזמן התקיפה נסגר נמל התעופה הבינלאומי של ביירות.

טייסי חיל האוויר הישראלי לא דווחו על ירי אש נ"מ מהקרקע לעבר המטוסים, אולם סוכנויות הידיעות דווחו כי סוללות נ"מ של המחבלים ושל המליציה הדרוזית ירו אש נ"מ אך לא פגעו.

ככל הנראה בוצעה התקיפה כתגובה לירי טילי הקטיושה לעבר הגליל המערבי השבוע אולם בצה"ל אומרים, כי המלחמה במחבלים היא מלחמה מתמשכת, וכי כל יעד מחבלים מועד לתקיפה „בכל אתר ובכל מועד".

הפגזות של צה"ל

מפקדת כוחות האו"ם בנקורה טענה, כי סוללות תותחים של צה"ל הפגיזו אתמול את הישוב גדמון שמצפון לאזור הבטחון ממנו יצאו מחבלים לפגוע בצה"ל וצד"ל. מספר בתים קרסו ומחבלים נמלטו מהמקום.

חוליית מחבלים תקפה אתמול מוצב של צד"ל באזור הבופור, חיילי צד"ל השיבו אש והניסו את התוקפים. כח צד"ל פוצץ אתמול מספר בתים על אם הדרך מבראשית לבית־יהון.

„אנחנו מוכנים לאכול חול, אבל נמשיך"

אבי בניהו

במחנה הפליטים „נור א־שאמס" שבאזור טול־כרם נותרו סימנים ממה שהתרחש יום קודם. „כמעט מלחמה" אמר מישהו. מחנה פליטים קטן. 4000 תושבים, בדרך כלל שקט. בלילה שלאחר המהומות נעצרו כאן 70 איש לחקירה. התושבים מספרים על שני אוטובוסים עם חיילים שהגיעו למחנה לדכא את המהומות. 20 פצועים היו כאן מירי הגז, הגומי והכדורים. התושבים מודים שהיו הפגנות אלימות, אבל מתלוננים על יחס החיילים לנשים. בפתח המחנה, במרפאה, מביאים אלי נערה צעירה שנפגעה מכדורי גומי „הנה תראה, אנחנו הגברים מוכנים לקבל מכות יום ולילה ורק שלא יפגעו כאן בנשים, שלא יקללו אותן, חייל אחד אתמול קרא לאחת הנשים „שרמוטה" וזה כואב לנו מאוד. באמת, יום נורא היה כאן אתמול מספרים התושבים. המחנה אתמול היה שקט, במרכז הכפר, פגשנו את עומאר, גובה מיסים של חברת החשמל „כולם משלמים מיסים, אין לי בעיות. גובה 25 שקל מכל אחד ומעביר למשרד" הוא אומר. „יש לחצים להתפטר" אני שואל „לא באמת שאין" הוא משיב.

יש לו רק בקשה אחת „שלא ישתמשו בגז נגרנן, יש לי שמונה ילדים ואתמול שמו לי גז בבית, כל הילדים נשכבו על הריצפה באללה חשבתי שהם מתים. 90 אחוז כאן רוצים שלום". בעיר הסמוכה טול־כרם נשמרת במלואה שביתת המסחר על פי הנחיית אש"ף. צה"ל ומשמר־הגבול מתערבים במועדי הפתיחה והסגירה של החנויות כדי שלא להותיר את השליטה ברחוב בידי אש"ף בלבד, אולם המאמצים לא עולים יפה.

„התושבים עייפים אבל לא מיואשים" נמשיך ככה שנה שלמה, קשה לנו אבל קשה גם לכובש, רק מדינה פלשתינית תפסיק את ההתקוממות. ישראל אומרת שהיא חזקה אז למה היא מפחדת מהפלשתינים? יהיה לנו קשה עם הצעירים החדשים, אין דלק ומי שנגמר לו המיכל, האוטו שלו עומד, אבל נמשיך גם אם נצטרך לאכול חול, כך יהיה עוד חודשים" אומרים התושבים. אחר שמזוהה אתי ככתב „על המשמר" מסביר שהוא למעשה מטירה, ומפרט „אתה אחוות עמים וסוציאליזם נכון. אנחנו רוצים אחוות עמים באמת. למה מדברים על טרנספר האנשים שלכם, באו מהגלות למדינה שהפלשתינים שמרו עליה אלפי שנים. נמשיך ככה בשביתה, העשיר עוזר לעני. עלא באב אללה".

ביגון ולרנר (משמאל), שובתים רעב להזדהות עם יולי קושינסקי ורעייתו השובתים רעב במוסקווה – מימין: חיים צ'סלר (תצלום: עוזי קרן)

מצלמת־העיר
המחירים הכי פוטוגניים בעיר
6 תשלומים, ללא ריבית וללא הצמדה
מבצע פסח
לרגל מכירת חיסול
מלאי מחירים
מפתיעים
ידיד המשומשות הגדול
בסניף לב דיזנגוף
Nikon MINOLTA PENTAX Leica
YASHICA Canon Rollei
CONTAX Mamiya OLYMPUS
ועוד הרבה...
מצלמות משומשות מתוצרת החברות המובילות בעולם • המחירים נוחים ביותר ואפשרות לארבעה תשלומים. • אחריות מלאה על כל מצלמת אפשרות ל־TRADE-IN. יעוץ מקצועי במקום. • פיתוח סרט ראשון חינם!
מצלמת העיר — כל־בו לצילום הגדול בישראל

הפועל — „המשמר" נותן יגדי
הקפת התבור ה־36
לזכרו של יצחק שדה
בשבת, 19.3.88, החל משעה 8 בבוקר
מירוצים תחרותיים ועממיים לכל הגילאים
למרחקים מ־1200 עד 11,000 מ' (בהתאם לגילאים)
פרטים והרשמה: מרכז „הפועל", רח' הארבעה 8, תל־אביב, טלפון 03־5613322; מועצה אזורית ..., טלפון 067־67213

מוסף □ שבת

עורכת: עדה סער   עריכה: שולה כ'קלוריא   עיצוב גראפי: רחל דביר

חדשות קשות

בערב ישדר הלוויין שתי דקות אוטובוס בוער. אלי פסטמן, צלם ה„ויז ניוז" האירופאי, עושה שישה ימים בשבוע ברמאללה והסביבה. בשטח הוא אויב של כולם: הצבא, המתנחלים והמקומיים. מצלם וחושב על דרכי מילוט. עוד מעט יבוא נשק חם, הוא אומר

אלי פסטמן (מימין) והמקליט אילן. „מאשימים אותנו בליבוי והתססה"

צילומים: עמירם כהן

עמירם כהן

בתשע ושלושים בקירוב יוצאים לדרך לכוון רמאללה. חשוב להגיע לפני סגירת החנויות באחת־עשרה, איתי אלי פסטמן, הצלם, ואילן המקליט. פסטמן לא מרוצה מהדובון הכחול שלי. פרטים קטנים שקובעים מאוד. דובון כחול עשוי להתפרש אצלם כאיש בטחון, או גרוע מזה, מתנחל. וצוות צילום, ככל שהוא בולט פחות — כן ייטב לו.

יוצאים בלי נשק, כמובן. אם אתה עם נשק אתה „מזוהה" מרי. גם עשויים לסלק לך אותו מהרכב בזמן הצילום ואז אתה מסובך עם כולם.

פסטמן, מאז 1980, צלם ב„ויז ניוז", רשת אירופאית שמרכזה בלונדון, המשרתת 200 תחנות טלוויזיה ב־80 מדינות.

האזור של פסטמן הוא רמאללה וסביבתה. צוותים אחרים של „ויז ניוז" עובדים בשכם, עזה וירושלים.

מה צפוי לנו היום? הכל צפוי, לפי פסטמן, אבל יש כמה אינדיקציות על־פי הנסיון המצטבר. היום, יום ראשון, יוצאים מהכנסיות — רמאללה היא נוצרית בחלקה — ובזמן היציאה עשוי להתפתח אירוע. בימי ששי העדינות היא סביב המסגדים. גם הזמן חשוב: רצוי להגיע לשטח לפני 11 בבוקר. זו השעה הקבועה שבה הנהגת „האנטיפדה" סוגרת את החנויות והעסקים, והתושבים מתפנים ל„התנערות" היומית.

לא, פסטמן לא מתכוון לתפוס עמדה סמוך מרי לכנסיה. הוא מודע תמיד לחבל הדק שעליו הוא מתנהל: „לא רוצה להסתובב שם מוקדם מרי. רואים אותי וזה עלול להיות קטליזטור לבעיות". לפי פסטמן, שהוא גם יו"ר ועד צוותי הטלוויזיה הזרים בישראל — נזהרים עכשיו החברה כמו מאש, מלהיות חשודים בליבוי אירוע.

צלמת של אחת הרשתות, כך סופר בבוקר במשרד, הציבה מצלמה בפתח מחנה „דהיישה" וחיכתה, לפי הדיווח הזה, שיקרה משהו. „שיסתדר אירוע", כלשונו של פסטמן, כשהתלונה נבדקה, הסתבר שהצבא — בהגבלות שהוא מטיל — הוא הסיבה: „היתה איזו משלחת של „יש גבול", שביקרה באותו מחנה, אך על הצלמים שליוו את המשלחת נאסר להיכנס. הצלמת נעמדה רחוק וניסתה לצלם מרחוק — וזה כל הסיפור".

„להיכנס למחנה פליטים", אומר פסטמן, „אני חושב עשר פעמים לפני שאני מחליט על כך. צוות זר במחנה פליטים זו בהחלט סיבה להתחיל מסיבה". יש גם אינפורמציה מהמקומיים מאלה שמכירים אותך. האינפורמציה הזאת היא בעיקרון מאוד „בעייתית".

„בדרך־כלל לא נותנים פרטים על מה שיקרה — (גם הם זהירים) — מדברים איתך יותר על מה קרה. מה אני חושב שיקרה. לפעמים גם אומרים: בשעה זו וזו אולי יהיה שם ושם משהו, והדובר מתכוון שאני אהיה שם. אני לוקח את זה כאפשרות ודואג להיות בסביבה בהמתנה".

ויש פיקשושים?

פסטמן: „יותר מזהו את מרביתם של האירועים אנחנו מפקששים. אנשים במדינה לא מתארים להם את היקף ה„התנערות" הזו. בכל כפר, עיירה, שכונה, יש אירועים, אם לא כל יום אז פעם בשבוע. משתדלים לתפוס אירועים שיש בהם מרכיבים הכרחיים".

שלושה חודשים ויותר מאז תחילת האירועים. סתם התקהלות, הפגנה, אפילו השלכת אבנים על חיילים, זה כבר לא סיפור. „בשביל הטלוויזיה הישראלית זה עוד סיפור", עוקץ פסטמן, „חייבים שהצבא יהיה, שיהיה גז, שיהיו כדורי גומי".

אלי: „אני ממתין עד שהאירוע „יצבור תאוצה". לא מוציא מצלמה לפני שאני בטוח שיש לפחות גז, צעקות, היסטריות, התקהלויות של 30 איש — לא מספיק. בעבר אולי היינו מצלמים התקהלות כזו".

חולפים על־פני שועפת, שכונה עשירה ושקטה בדרך־כלל. יש יחס ישר, מסתבר, בין מה שיש להם להפסיד לבין הלהט בעצמות. נכנסים לבית חנינה. כאן יש מחנה פליטים קטן בשם עקבה. „מאוד מאוד בעייתי, כיסינו אותו הרבה זמן. לאחרונה נעשה שקט, לכן לא נעצור כאן", מסביר פסטמן.

מימין הכפר ארם, כפר יפהפה בנוי אבן לבנה. לפני חודשיים נהרגה פה אשה.

בכניסה לרמאללה, ממש על הכביש, עומדת פלאחית עם משהו בלתי מוגדר כזירה. עברנו, זה היה כרוב או דלעת כנראה.

— זו יכולה להוריד עלינו סלע...

פסטמן: „ופעם היא תוריד. אתמול שברו ל־N.B.C את האוטו ליד בית־החולים. בכל פעם שאני עובר על הכביש הזה אני משקשק. כל כניסה לרמאללה אני מסתכן. תבין, יש כאן מצב מלחמה; בשביל לכסות סיפור כזה, לתעד היסטוריה, מסתכנים".

— תלונות מגורים יכולים לעזור?

פסטמן: „אני לא בונה על זה. אם ירצו ויחליטו לפגוע בנו — יפגעו בנו. נקודה. לא

(המשך בעמוד הבא)

יעזרו חלונות ולא בטיח. בסך הכל, האמת, אני נורא מפחד. אין שום בעיה למישהו להוריד עלי סכין בזמן העבודה כשאני יוצא מהרכב, ואני כל יום פה. יעשו את זה רק בשביל להרוג יהודי. המלה היא קור־רוח. להיות רגוע בתגובות, זה קצת מבטיח אותך. דברים כאן מתפתחים נורא מהר".

רגע אמיתי של חרדה היה לנו כשניסינו להגיע לתחנת האוטובוסים הישנה בכניסה לקאסבה. באחד הרחובות המרכזיים היה אירוע והצבא ירה גז והשבאב עשה מה שפסטמן מכנה „דילוג" לאחור לעבר התחנה המרכזית הישנה. גם הם מכינים להם קו שני. הכביש הראשי היה חסום בפח גדול, כזה שמערבבים בו בטון. אלי עקף על המדרכה ונקלע אל בין שני מחסומים נוספים: פחים, אבנים וקרשים.

אין ברירה צריך לחזור. עוקפים דרך סמטה צרה, והופ, ישר מולנו, חמישה, אולי יותר, שבאבניקים עם רגל אש"ף ואבנים גדולות בידיים, מסמנים לנו לעצור. אלי מנפנף להם ואנחנו עוברים. מכירים אותו בשטח. הלב מוסיף את הפעימה שהחסיר קודם.

לפני תחנת הדלק, בכניסה הצפונית, משתרך טור של מכוניות מקומיות. אנחנו נעמדים בצד לא רחוק מדי ולא קרוב מדי — „אף פעם אל תיצמד לתחת של האירוע" — לתצפית.

אלי: „כל שינוי במצב, בשטח, אני שואל את עצמי ממה זה נובע. אולי מתפתח כאן סיפור. טור של מכוניות ליד תחנת דלק — זה כמה אפשרויות: או שמחר הם מתכננים שביתה כללית או שאין דלק או...רגע, יש כאן רכב של הלוויות. יתכן שזו הלוויה בכלל".

ממשיכים, חולפים על פני מחנה הפליטים אל עמרי הממוקם בפאתי רמאללה — עוד נחזור לכאן היום — ונכנסים לעיר. מישהו מסמן לנו שקורה משהו: ימינה, באל בירה, מיתמר עשן שחור, הרבה יותר מסתם צמיג. מדלגים מעל אי תנועה, עוקפים משאית על המדרכה, ולפנינו על הכביש הראשי ל"ג בעומר אמיתי: אוטובוס צהוב וחדיש של המועצה האזורית מטה בנימין בוער כמו לפיד ענק. תפסנו את האוטובוס חצי דקה אחרי הטלת הבקבוק. הציוד מהבגז' החוצה ותוך עשר שניות כבר מצלמים את הלהבות, את

הפירגלס המתבקע בקול נפץ, את הנהג וההמון חוזר על משפט אחד עוד פעם ועוד פעם: „נגמרו לנו המטפים... זרקו עלינו מהצד... הלך לי האוטובוס...".

מלבד ג'יפ צבאי שנוסעיו מביטים חסרי אונים בלהבה, אין עדיין כוחות בשטח. גם המקומיים לא עוצרים, מי שיעצור כאן עכשיו עלול להעצר כחשוד, כמעורב, כעד. מילואימניק שמן ומזיע כבן ארבעים קופץ מניידת שק"ם, שדגל ישראל גדול פרוש על מכסה המנוע שלה. בידו רובה אמ.16 טעון והוא מתקרב אלינו בהיסטריה: „אנחנו פראיירים... אתם, המערך והשמאלנים, צריך להרוג אתכם. הייתי יורה בכם... את שמעון פרס צריך להרוג ואני אומר את זה פה ותקליטו אותי ותצלמו אותי אומר את זה"... מאוחר יותר מתברר שהוא יו"ר של איזו תנועה משונה בשם כלע"מ — „בנים למען המולדת"...

אלי לא מגיב. כל תשובה עשויה לגרור אלימות ושבירת הציוד היקר.

מצלמים ממרחק של כחמישים מטר. צוותות אחרים שהגיעו מתקרבים יותר ויותר לאוטובוס. אלי צועק להם להתרחק, כי מיכל הדלק יכול להתפוצץ. התחרות כאן היא מי יצלם מקרוב יותר וצוות אחד גורר את משנהו.

גולני מגיעים, משמר הגבול מגיע, מתנחלים זורמים, מציבים חסימות. כבאית מקומית מגיחה בצפירות, והכבאים, בזריזות מרהימה, פורשים את הצינורות. חיילים בקסדות לבנות, סרבלים חסיני אש ואלות עץ עם חותמת „צ" בידיהם כבר סורקים בשטח. כמה מהם נוהגים על הכביש, מנסים להזיז את סימני הדלק, למצוא את המקום המדויק שממנו הוטל הבקבוק.

אלי: „שים לב איך המתנחלים, צ'יק צ'אק מוטורולות, נשק, הכל. עוד מעט, תראה, יתנו הוראות לצבא..."

בשטח מצויים כבר ארבעה צוותות של כל הרשתות. רק הטלויזיה הישראלית איננה.

אלי: „עם הציוד שלהם, המוטיבציה שלהם, המשכורות שלהם והקרבנה והתמצאות שלהם, הם מגיעים למעט מאוד מקומות... אבל הנשיא חושב שהם עושים עבודה טובה".

קופסה שחורה

פסטמן, לשעבר חבר גשר־הזיו, הגיע לצילום במקרה. לאחר שחזר ב־78' מסיור בחו"ל ושטף חדרי מדרגות בירושלים שמע במקרה על תפקיד של מקליט שהתפנה בסי.בי.אס. ב־1980 הפך צלם ב„ויז ניוז".

פסטמן: „האמת שצילום כמקצוע לא מעניין אותי. אני לא צלם בנפשי. מעניין אותי הסיפור העתונאי, לתעד באמצעות תמונות את ההיסטוריה בהתהוותה. אין לי הכשרה צילומית ולא אלך ללמוד צילום, ובשבילי כל המצלמה היא קופסה שחורה".

אין כאן בקרב הרשתות הזרות הערכה מקצועית גבוהה לטלויזיה הישראלית. וזה בלשון המעטה.

עכשיו הזמן להתקפל מכאן. יותר מדי מתנחלים מסתובבים בשטח: „עוד מעט יטפלו עלינו את שריפת האוטובוס..." מגחך אלי.

יוצאים לסיבוב בעיר, לא רחוק מדי ולא קרוב מדי לתקרית האוטובוס. אם יתפתח משהו — צריך להיות בשטח. בדרך אומדים את משקלו של האירוע.

אלי: „לא כל יום נשרף אוטובוס. אבל אני לא קורא לזה מזל; זו מציאות ואני חייב לתעד אותה — אני שמח בכנות שלא היו נפגעים".

לפז'ו שלנו יש מדבקת „פרס" (עתונות) על השמשה הקדמית. אני שואל מדוע לא הדביקו גם בצדדים ומאחור. והרי בולט יותר אולי ימנע את השלכת הבקבוק. התשובה היא, שלשלט כזה יש שני צדדים: „מצד אחד מזהה, אבל מצד שני יכול להתסיס, ובמילכוד הזה כל צוות בוחר לו את האיזון".

השעה 11.00. צעירים מגיפים סורגים ונועלים חנויות בעזרת מטאטאים. ליד כיכר מנארה פוגשים אורחים שחטפו גז. משתעלים, פנים מכוסות במטפחות, נתמכים באחרים, מועלים למכוניות, לאמבולנס מקומי. היה אירוע בסביבה כשכיסינו את שריפת האוטובוס. השעה הזו, שעת הסגירה — הכבישים מלאים. פקק של מכוניות. וזו גם שעה מסוכנת להיקלע לאירוע בצפיפות כזו.

„כל הזמן" — אומר אלי — „בראש שלי איפה יש דרכי מילוט. איפה שלא עוצר, איפה שלא נעמד, תמיד חושב על איך יוצאים מכאן אם מישהו מעיף בקבוק. בדרך־כלל אנחנו גם לא מכבים מנוע. עומדים בצד עם מנוע מותנע. החמש שניות של ההתנעה עלולות להיות קריטיות".

משליכי האבנים נסוגו לתחנת האוטובוסים הישנה. מסתבר שגם משמר הגבול יודע. וכשאנחנו מגיעים, הם כבר שם.

מעל התחנה, בכניסה לקסבה, התקהלות של נשים ונערות המשליכות אבנים על החיילים שהתמקמו בין הרציפים. הקרב הוא בעיקר קרב של צעקות: אלו שרות ומלהיבות את עצמן והמג"בניקים משיבים להן ב„שרמוטות, תרדו לכאן, נזיין אתכן".

לא מצלמים. ממתינים לצד. אלא שצוות אחר פורש מצלמות. לא טוב כי בעצם עוד „אין אירוע". „הדינמיקה בשטח" אומר אלי, „שאחד נמשך אחרי השני ואתה מוצא עצמך לפעמים מעבר לכתף של החייל או של זורק האבנים וזה מיותר לגמרי".

האבנים כבר נוחתות בקרבתנו. השבאבניקים החליפו את הנשים והטווח גדל. אבן משמעותית נוחתת בין רגלי, עשתה מסלול תלול מעל בית. המג"בניקים מתחילים לירות גז.

חייל חובש כיפה, ללא סימני דרגות, מכריז ש„השטח סגור" ומורה להפסיק לצלם ולהקליט.

אלי: „תראה לי צו".

החייל: „קודם תפסיק לצלם".

אלי: „אני יודע שאין לך צו..."

החייל: „אל תבלבל במוח! עוד לא הסבירו לך שכל קצין יכול לסגור את השטח?"

אלי: „לא הסבירו לי כלום, תראה לי צו".

החייל: „קודם תפסיק לצלם..."

נגמר בתיקו, אבל אנחנו מתקפלים. צריך לדעת לא לחדור יותר מדי את הקצוות.

לפני שמתקפלים נוחתת אבן אדירה כמה סנטימטרים מהמצלמה. גם הגז חוזר, עם כוון הרוח — אלינו. ברכב יש מסכות גז. לא משתמשים בהן. מפריע לצלם.

אילן: „קצת דמעות, קצת קשיי נשימה, לא נעים אבל עובר".

עוזבים את המקום ומרווחים למשרד: „יש לנו אוטובוס בוער, כוחות מגיעים, מתנחלים, כיבוי אש. יש לנו גם ידויי אבנים עם גז". קובעים מפגש בכניסה לעיר לתת את החומר. בשעה 14.30 הוא יעלה על הלוויין של הא.בי.סי. ובערב יראו שתי דקות של אוטובוס בוער באירופה ובאמריקה.

אלי: „זכותו לסגור, אבל רק עם צו. בגלל כל הרגישות, ההאשמות, ההשמצות — אנחנו מנסים להיות יותר בסדר מבסדר. אבל מה שקרה כאן זו תגומה. בא אדם בלי צו, אומר לי שהוא קצין ודורש שנסתלק. אנחנו בודקים את זה משפטית. יש לנו מקום לחשד, שכל הצווים האלה לא חוקיים".

חוזרים לאוטובוס השרוף. פנחס וולרשטין, יו"ר המועצה המקומית „מטה בנימין", מתרוצץ מחובר למכשיר קשר, מעניק ראיונות לכל דורש.

בשטח נמצאים צוותות של אי.בי.סי., אן.בי.סי., ו.טי.אן., ואנחנו ב„ויז" „פחות או יותר מכסים את כל העולם" — ממתינים לצפות בחילוץ.

הצלמים בודקים אחד אצל השני „למי היה האש". מי שלא היה לו אש מצלם גרירה. בשטח שולטים חיילי גולני, אלה מקבלים מחמאות מאלי: „הכי מקצועיים, לא עושים ראווינים, משתלטים יפה על כל אירוע בלי הרבה מכות, מאוד ממושמעים, לא מרביצים סתם".

גם גלי צה"ל מגיעים. עופר ברדוגו שואל מה קורה. כמעט הפסידו אפילו את הגרירה. הטלויזיה הישראלית עוד לא הגיעה. כבר שעתיים אחרי האירוע.

אלי: „הם לא יכולים להתחרות באמונה שאנחנו מפעילים ובמוטיבציה. זה לא רק רצון, זו משכורות שקובעות מוסר עבודה. בסופו של יום יצלמו כמה ילדים זורקים אבנים וילכו הביתה. צלם זר בעל ותק עושה 3000 דולר לחודש. בעד הסיכון משלמים. כמה יש להפסיד?"

הגשם מתחזק.

אלי: „גשם הוא לא גורם שמפריע לי. גם להם לא. היו פה הפגנות בגשם שוטף, בשלג. צילמתי הפגנה שהיתה כאן בסופת שלג. יש להם מוטיבציה עצומה, לחבר'ה האלה. באמת אמיתי, עם ביצים".

— מה תעשה בשיפורין השלום?

אלי: „נחזור לקיבוץ... את האמת? אני מקווה שלא יהיה לי מה לצלם... נצלם את השלום".

אני לא כל־כך מאמין לו. אתה רואה אותו שהאקשן הזה הוא שמן בעצמותיו.

כולם מתפללים כאן לתפוס סיפור כמו של אלפרט. אלי מאשר ללא היסוס שגם הוא היה מצלם ומעלה את הסרט על הלווין. אפילו שהוא יודע שמעכשיו יחפשו את אלפרט. „מישהו", הוא אומר, „גם ימצא אותו, וכוודאי לאחר העצת מדובר צה"ל ומרבין". אגב, היום בדיוק חזר אלפרט לעבודה לאחר תקופת צינון. יש קנאה, תחרות מסכים אבל לא היסטריה. בסך הכל, אם תיתקע רק צוות אחר יחלץ אותך.

נוסעים לתצפית על אל־עמרי. מסתתרים בסימטה, צופים ממנה על המחנה, שהכניסה לתוכו חסומה בחומת חביות ממולאות בטון. כחמישים מטר מעבר לחביות מתרכז השבאב, גיבוי מאחור של מספר מבוגרים. מהצד השני החיילים. החיילים שומרים שהנערים לא יתקרבו לחביות ויסכנו עם האבנים את הכביש. אנחנו עושים סיור בסימטה, מקום מפחיד, מוזנח וקשה לתפוס זווית צילום. אבל אלי מחליט שהאירוע עוד לא הסלים מספיק בשביל להוציא מצלמה.

חוזרים לאוטו. ילדים בני 6—9 מקיפים את הפז'ו. ילדים קטנים אבל די מסוכנים. גם ילד בן שש יכול להוריד סלע על שמשה קדמית.

אלי כבר חטף כדור בהפגנה במזרח ירושלים. „זה היה כדור יהודי מאור, עם כיפה אפילו", הוא מספר. „זה היה יום אחד לאחר האירוע של המטורף הזה אלן גודמן שהשתלט על הר הבית. היו שם הפגנות בזמן ההלוויות ואני כיסיתי את הויה־דולורוזה, וצילמנו הפגנה משולבת של הלוויה, ולא ברור מי שם ירה על המפגינים ועלי".

הוא שכב בבית חודש וחצי, עבר שני ניתוחים „קלים" וחזר לעבודה.

ברדיו שומעים בטהובן. אילן המקליט צוחק שיותר מתאים היה „האבנים המתגלגלות". [illegible] של פריקת מתח.

בינתיים, באל־עמרי ממשיך המשחק. השבאב מתקרב, חייל משגר כדור גומי או גז, אלה בורחים וחוזר חלילה.

— מדוע לא עושים להם איגוף?

אלי: „לאף אחד כבר אין כוח כאן להתעסק עם איגופים וטקטיקות. אין יותר מוטיבציה. אם כבר יעצרו שלושה ילדים בני 7... מה יעשו איתם?"

— למה אתה לא מצלם כדורי גומי?

אלי: „אני אכנס לאירוע רק כשהצבא יהיה שם, שזה יותר רציני. אם עכשיו אני מוציא מצלמה, הם יחטפו אומץ להתקרב יותר ואני מלבה את

המהומה. תראה, אנחנו כאן בסך הכל אורחים אצל כולם. בשביל הצבא אנחנו מלבים את המהומה. המתנחלים בטוחים שאנחנו אויבי ישראל. ולמקומיים יש טענות: למה לא מצלמים יותר. ובכלל, עם כל הכבוד אנחנו יהודים. „יהודי"

הילדים סביבנו סוגרים על האוטו.

— איינתה אל יהודי?

— איווה!

אחד כבן 9 כבר מהלך עם קרש ביד, עותת כף יד קמוצה ומציג מדבקה של „וי". כל ילד באל־עמרי מרביץ לו כפות ידיים.

אלי מנסה: „רוח אל ביתו יא ואלד... דיר באלק"

לא מתפזרים.

אנחנו עכשיו שלב אחד לפני האבן. להתקפל מפה.

(המשך בעמוד הבא)

בהאזנה מתמדת

מרכזת הרשתות הזרות, על פי גרסאות שונות, מצויות בהאזנה מתמדת לרשתות הקשר הצה"ליות והמשטרתיות. בדיוק כשם שעושים עתוני הערב הגדולים. וזו הסיבה, לדברי מקורות אלה, שהם יודעים לנווט עצמם במהירות כל־כך מהירה לכל מקום שמתפתח בו אירוע. בדרך־כלל לא יודו בפניך, שזו השיטה העיקרית לאיתור האירועים, אך באופן בלתי רשמי יאמרו לך במשרדים, שיש בעניין זה „הסכמה שבשתיקה" מצד כל הגורמים בשטח.

(סוף מעמוד קודם)

אלי: „יש אצלם תהליך של תפיסת תאוצה. קודם דופקים קצת על הפח, אחר־כך דברים אחרים. בודקים כמה אפשר להיכנס לך לנשמה. אסור להיות תקיף מדי כי נצטרך לשבת כאן עוד הרבה זמן... כאן זה עוד כלום. יש מקומות בשטחים שההבדל הוא בין לחזור בגרון חתוך לבין להמשיך לעבוד".

אילן: „בערעור היה לנו סיפור מפחיד: נכנסנו לכפרים האלה מעל ביר זית — לא נכנסים לשם הרבה צוותים — היה שם איזה מרדף ופתאום הקיפו אותנו 50־40 איש. אם היינו מראים סימן של פחד ואי בטחון — היינו גומרים עם גרון חתוך".

אלי: „צריך לנהוג בבטחון ולרכוש אמון על־ידי זה שבצורה מסוימת אתה כאילו ,משתף' אותם בעבודה. תן להם להביט בעינית של המצלמה — והם כבר שותפים. תראה שאין לך מה להסתיר. אף פעם לא בכאסח".

אחת התהיות שקשה ליישב אותן היא איך זה עדיין, ואני מרגיש עדיין, אף אחד מהצוותים — והשטח צפוף בצוותים — לא צילם הרוגים.

פסטמן: „וזה בדיוק העניין הרי מאשימים אותנו בליבוי והתססה. אז איך זה, שבאף אחד מהאירועים שעל־פי ההגדרה „הוסלם עד הקצה" — דווקא שם לא היינו? הרי זה פרדוקס! המסקנה שלי, ואני מכיר את זה גם מצוותים אחרים,

שהתקשורת, אם היא נוכחת, היא ממתנת. בעיקר ממתנת את הטיפול באירוע מצד כוחות הבטחון. וזו גם הטענה של המתנחלים שאומרים: ,בגללכם אי אפשר להיות „חופשיים" בשטח'. הרי מספר ההרוגים מתקרב כבר ל־100 ואנחנו, באף אחד מהמקרים, ב־100 אירועים לפחות, לא היינו. באירועים הכי קשים!"

בחדשות מרווחים שכל 40 השוטרים של רמאללה התפטרו. אנחנו נעמדים בתצפית מול המשטרה: אולי יצאו או יכנסו שוטרים עם קיטבגים ויחזירו ציוד.

מאז החלו המהומות עשו אלי ואילן בפז'ו השכור שלהם — הצוותים נוסעים רק בפז'ו או בוולבו — 16 אלף ק"מ, כ־150 ק"מ ליום. לא עומדים יותר מ־10 דקות במקום אחד. כל הזמן נזהרים, שנוכחותם לא תמשוך אירוע.

מגיעה ידיעה שמשהו קורה בג'לזון, 5 ק"מ דרומית מרמאללה. נוסעים. מסתתרים מעל המחנה באיזה דרך עפר וצופים למטה, בכביש פנימי. הקימו השבאבניקים מחסום. לא שווה צילום. גם צה"ל לא מתערב. יוצאים בשיירה עם צוות האי.בי.סי. לכפר סילוואד. „כאן בדרך, ליד עין יברוד", מספר אלי, „הותקפנו פעם על־ידי מתנחלים מעפרה בצורה ברוטאלית".

הכביש לסילוואד חסום בסלעי ענק. עבודת סיקול אדירה נעשתה כאן. פרקו כאן טרסות שלמות שבנו אבותיהם. לא נכנסים לכפר „כי זה יהיה גירוי להתפתחות אירוע".

„לאירוע", מסביר אלי, „יש דינמיקה די קבועה שאסור לצלמים להתערב בה. זה מתחיל בהתקהלות, הם מלהיבים את עצמם בסיסמאות ובקריאות, מישהו מדליק צמיג ועכשיו בא שלב המחסום. אם צה"ל לא מגיע — מקימים עוד מחסום כמה עשרות מטר קדימה, ככה מתקדמים ממחסום למחסום, עד שמתקרבים לכביש הראשי. צה"ל מתחיל להתערב כשטווח האבנים מגיע לציר חשוב. זה השלב שצה"ל נכנס בהם. רק בשלב הזה גם אנחנו נכנסים".

חוזרים. משמאל הגגות האדומים של עפרה, מימין בתי האבן של עין יברוד. בכל זאת הגשם, הקור והערפל הבריחו את כולם לבתים. לפחות עד מחר.

„בקרוב", מודאג אלי, „אני צופה שיתחילו כאן להשתמש בנשק חם. מאבנים אני עוד יכול להתחמק. לא חייבים לעמוד קרוב. גם מבקבוקים. נשק חם זה כבר סיפור חדש, וגם יטילו עלינו הרבה יותר מגבלות, שגם כך הן כבר אינן מועטות".

— תעבור לצלם תמונות?

אלי: „נו, לא צריך להגזים. „הרד ניוז" יהיו לנו עוד הרבה זמן... וכל עוד יהיו — אני אהיה כאן. לא יכול אחרת".

מחר פסטמן יבוא לכאן שוב. ששה ימים בשבוע. היום בסך הכל היה יום שקט. שקט מאד אפילו. □

בחזית אחת

המאבק על המינהל האזרחי יחרוץ לא רק את גורל שליטתה של ישראל בשטחים, אלא גם את סמכותו של אש"ף. ארגוני השמאל המהפכניים משתמשים בעובדי המדינה כדי ללחוץ על ערפאת לנתק את הקשר עם ירדן ולליישר קו עם עמדתם

פנחס ענברי

ב־1972 התגייס עבדאללה (שם בדוי) למשטרה. השבוע, לאחר 16 שנות שירות רצוף, הוא נאלץ לפשוט את מדיו, יחד עם מאות מחבריו, ולסיים בכך פרק בשלטונה של ישראל בגדה המערבית.

עבדאללה הוא חברוני, בן לאחד המשפחות הגדולות. הוא איננו מאמין כי התושבים יוכלו להסתדר לאורך זמן בלי משטרה, בבוא היום. הוא אומר, הם עצמם יבקשו ממנו ומחבריו לחזור.

אני מכיר את עבדאללה עוד לפני שהתגייס למשטרה, ואני יודע איזה שבר עשתה ההתפטרות בנפשו. הוא מסוג הפלשתינים שאז, באותם ימים רחוקים שאחרי מלחמת ששת הימים, האמינו בישראל, וראו בה דוגמה למדינה נאורה, מערבית, היכולה לתת דוגמה מייצבת למזרח התיכון המסוכסך. התפטרותו היא רק חוליה אחרונה בתהליך ההתפכחות. אין מדובר רק באיומים על חייו וחיי חבריו — מדובר גם בשברה של אשליה. מתחת למדי השוטר, הם ראו כיצד מתנפץ החוק לרסיסים — כיצד יש חוק ליהודי וחוק לערבי. להתגאות במדים הכחולים של השוטר, תחת שלטונה של ישראל. המשימה קשתה והלכה בהתקוממות האחרונה, כאשר השוטר, שלא כמו עובד המדינה הערבי הרגיל, היה חלק מ,כוחות הבטחון' של ישראל, והיחס אליו היה מסויג הרבה יותר מאשר, למשל, אל המורים.

אבל התפטרות השוטרים איננה רק עניין של הלך־רוח אנטי־ישראלי. יש לה מובן פוליטי ברור. למשטרה הערבית יש חשיבות מיוחדת בדיבורים על הסדרי השלום בנוסח האוטונומיה, שהרי מדובר בכך שכוח משטרה ירדני יחליף את צה"ל בריכוזי האוכלוסיה בשטחים. ירדן מתנגדת לתפקיד המצומצם שהסכמי האוטונומיה למיניהם מועידים לה, ולפיכך איננה יכולה לראות בעין רעה את התמוטטות המשטרה הישראלית. אילו היו נוצרים תנאים בינלאומיים שיחייבו אותה לקבל גירסה כלשהי של אוטונומיה, ולו לתקופת מעבר, היתה צריכה לקבל לידיה משטרה הנחשבת ,ישראלית'. ירדן, כמובן, היתה מעדיפה לגייס משטרה חדשה לגמרי ולהיפטר מאותם שוטרים שגוייסו בידי ישראל.

זאת אולי הסיבה שבעניין הדרישה להתפטרות השוטרים לא היתה מחלוקת בין הקבוצות הפלשתיניות, וגם ירדן לא התנגדה. לא כך הדבר לגבי מגזרים אחרים של עובדי מדינה, ועובדי העיריות הערביות.

התכחשות לעובדי המדינה

בעוד ירדן הסתייגה כל השנים מן המשטרה שישראל גייסה בשטחים, ופניות של השוטרים לרבת־עמון לצרף גם אותם למקבלי המשכורת הכפולה מירדן נענו בשלילה, הרי ירדן לא הסתייגה מעולם מעובדי המדינה שהמשיכו לעבוד במינהל האזרחי. לכך היו שני יוצאים מן הכלל הקשורים בבעית ירושלים, מכיוון שישראל ביטלה את מערכת המשפט הירדנית במזרח ירושלים, והקימה מעין בית־משפט עליון ברמאללה, הורתה ירדן לשופטים ולעורכי־הדין הערבים להחרים את מערכת המשפט בשטחים. זה היה המרי האזרחי הראשון — אבל הוא נכשל. עורכי־דין רבים הפרו את הוראת ירדן, והתייצבו בפני מערכת המשפט שהקימה ישראל, וישראל הצליחה לגייס שופטים חדשים. רצונה הנחוש של ירדן שלא להכיר בעובדות שיצרה ישראל בשטחים גם גרמו להתכחשות ממושכת כלפי עובדי המדינה שמונו בידי ישראל אחרי 1967, ורק לאחרונה הכירה בהם ירדן באופן חלקי, על־ידי כך שצרפה אותם למקבלי כספי ה,סומוד' אבל לא כמקבלי משכורות עובדי מדינה לכל דבר. אבל עקרונית שיתפה ירדן פעולה עם ישראל בתחומים רבים הקשורים בניהול משותף של חיי היום היום בשטחים, וסייעה בהחזקת מנגנון עובדי המדינה הערביים תחת המנהל האזרחי הישראלי.

לפיכך, הקריאה גם לעובדי המדינה להתפטר היתה קריאת תגר לא רק על ישראל אלא גם על המדיניות שניהלה ירדן כל השנים, ומה שיותר מוזר — גם על הזרם המרכזי באש"ף. ולפיכך, באופן אבסורדי ביותר, המאבק על המינהל האזרחי בשטחים יחרוץ לא רק את גורל שליטתה של ישראל, אלא גם את סמכותו של אש"ף, ומכאן אנחנו יכולים להבין את פשר הכרוזים הסותרים וה,מתקנים' למיניהם שבילבלו אותנו השבוע.

בין תומכי ערפאת לבין אירגוני השמאל נטוש ויכוח מר זה הרבה שנים. השמאל הפלשתיני חלק על מדיניותו של ערפאת להשתתף עם ירדן בהושטת סיוע כלכלי לשטחים במסגרת מדיניות ה,סומוד' (,החזקת מעמד'). אירגוני הסירוב טענו כי כספי הוועדה המשותפת ברבת־עמון רק מחזקים את שליטתה של ישראל בשטחים, מכיוון שהם מקילים על הכיבוש, ועושים אותו נסבל. עמדתם היתה הפוכה — לא את הנורמליות בחיי היום יום צריך היה אש"ף לחזק, אלא להיפך — את המהפכנות. הכספים היו צריכים לזרום כדי לחולל מהפכה, ולא להרגיע את התושבים. זה היה חלק מרכזי בוויכוח הגדול, האם ללכת או לא ללכת עם ירדן. משהחליט ערפאת ללכת עם ירדן, הוא היה חייב להכיר גם בהבנות השקטות של ירדן עם ישראל, ולהשתתף בהן בפועל על־ידי השתתפותו בוועדה המשותפת. הלחץ על עובדי המדינה הוא איפוא לחץ על ערפאת לנתק את הקשר עם ירדן, וליישר קו עם אירגוני השמאל המהפכניים.

תמיכה של הקומוניסטים

הכרוזים הראשונים של המפקדה המאוחדת של אש"ף היו מנוסחים בלשון שלא תאמה את המדיניות של אש"ף כל השנים, ולפיכך היה מקום לחשוב שבאותה מפקדה לא יושבים דווקא תומכיו של ערפאת, אלא אנשי קבוצות השמאל, יחד עם הג'יהאד האיסלאמי. אלה שאולי יצגו את פת"ח היו חברי ה,שביבה', לצד אסירים משוחררים, שהקו של חיזוק מדיניות ה,סומוד' לא היתה לרוחם גם מן הטעמים של קבוצות השמאל, וגם מכיוון שהיה כרוך במדיניות של שיתוף פעולה עם ירדן שנואת נפשם.

הכרוזים הראשונים אכן השרו רוח מהפכנית, שאותה ניסו תומכי ערפאת לאזן על־ידי פירסום 14 הנקודות, שהיו בעצם קריאה לישראל להיכנס עמם למו"מ. כאשר הודיע ערפאת לפני כשבוע כי הוא אישית נמצא בקשר עם השטחים, היה בכך כדי לרמוז על מאמציו להשתלט על אותה מפקדה פנימית המקרינה קו מנוגד לקו שנקט הוא עצמו כל השנים. התחזקותן ההדרגתית של ערפאת באה לידי ביטוי בכרוזים האחרונים. כרוז מס. 9 עוד ביטא את הקו של קבוצות השמאל, בכך שנקט קו אנטי ירדני ואנטי ישראלי חריף, וקרא לכל עובדי המדינה בשטחים להתפטר. כרוז מס. 10 כבר היה פחות בוטה, וצמצם את הדרישה להתפטרות החוליה החלשה — השוטרים, שלגביה היה ניתן להגיע להבנה עם ירדן. אבל בכרוז מס. 10 עדיין היתה חזקה השפעת השמאל, ואת הוויתור בעניין עובדי המדינה הוא איזן על־ידי הכללת דרישה מחברי הפרלמנט הירדני להתפטר. פת"ח היה חייב להתנצל ברבת־עמון, ולפרסם כרוז מס. 10 מתוקן, שבו אין קריאה כזאת.

התפתחות מעניינת בעניין זה אפשר למצוא בכך שדווקא בבטאון הקומוניסטים „אל־איתיאחד" מצא לנכון לפרסם קטעים מכרוז מס. 10. הדבר משקף כנראה שינויים חשובים בהרכב הפנימי של המפקדה המאוחדת. הג'האד האיסלמי, כידוע, איננו מכוון בשום פנים לשבת עם קומוניסטים, וייתכן כי חלו שינויים כאלה שאילצו את הג'יהאד האיסלמי לעזוב, והקומוניסטים נכנסו במקומם. הקומוניסטים הפלשתינים תומכים כעת באופן נמרץ במדיניותו של ערפאת ללכת לוועידה בינלאומית, והדבר בא לידי ביטוי בהתנגדותם לתחנה של ג'יבריל ומתן ביטוי בולט להצהרות של ערפאת ולראיונות שלו מעל דפי „אל־איתיאחד".

לצד הלחצים על המינהל האזרחי — שבאו בעיקר מקבוצות השמאל והג'יהאד האיסלמי, שכנראה, אם לשפוט על־פי תוכן הכרוזים והפרסומים של „אל־איתיאחד", קטן חלקם במפקדה המאוחדת, או שיצאו מתוכה לגמרי — מתחזקים הלחצים על העיריות והמועצות הממונות להגיש את התפטרותן. והנה דווקא כעת, באמצע השבוע שעבר, פירסם היומון „אל־פג'ר" מודעות מטעם עיריית אל־בירה, שהיא אולי החוליה החלשה בעיריות הממונות החדשות מטעם ישראל וירדן. המודעות לא הוכנסו לעמודים הפנימיים, אלא הובלטו בעמוד הראשון, והמסר היה ברור — אבל זה לא מנע למחרת הפגנת נשים של ארגוני שמאל נגד העירייה.

ישראל מוצאת עצמה באופן פראדוכסלי בחזית אחת עם ירדן ועם הזרם הפראגמטי באש"ף, הללו אינם מעוניינים שההדרדרות תחמוק משליטתם. ושהשטחים יפלו כפרי בשל לידי ה,מהפכנים' של הג'יהאד האיסלמי ואחמד ג'יבריל.

מעניין אם יש אצלנו מי שקורא נכון את הכתובת על הקיר. □

סין 1988

מארק גפן על ביקור משלחת מפ״ם בסין העממית. רפורמה כלכלית, עמדות נוקשות בענייני המזרח־התיכון, ביקורת על ברית־המועצות, וגם ביקור ב„עיר האסורה", טיול ב„חנות אחוות העמים" ואורז על מקלות אכילה

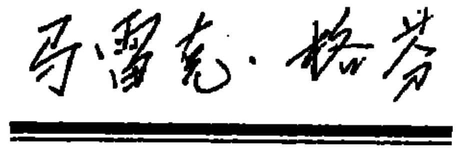

אחד־עשר ימי הביקור בסין העממית נראים כפרק זמן ארוך על־פי מידת החוויות הרבות שספגנו בצורה מרוכזת בתחומי החיים השונים, ובעיקר לגבי הכרת והבנת האדם הסיני, תנאי חייו, מנהגיו, ומאבקיו עם הקשיים העצומים. אך ימים ספורים אלה הם זמן קצר מאד כדי להתיימר ולסכם רשמים או דעות על הארץ הענקית הזאת, שאוכלוסייתה מונה מיליארד ו־50 מליון איש. נכון לעכשיו, שכן כל שנה מתווספים שם 15 מליון נפש. רבע מן האנושות. לכן, כל מה שאכתוב אין בו כל יומרה ל„תחקיר" על סין. זהו פשוט יומן, שחלקו נרשם וחלקו נחרט בזכרוני מן הפגישות הרשמיות ומשיחות חולין, מן הסיורים בשלוש ערים גדולות, באתרים ארכיאולוגים ובמוסדות ציבור, בכפרים ובמפעלים.

הביקור של משלחת מפ״ם בסין נשמר בסוד עד צאתנו, שכן, למרות ההזמנה הרשמית של האגודה המארחת, האגודה להבנה בינלאומית, הרי הויזה־הסינית התקבלה בתל־אביב רק יום לפני צאתנו לדרך הארוכה. חששנו שמא פרסום מוקדם עלול לטרפד ברגע האחרון את הנסיעה, לא ידענו באותו שלב באיזו מידה הסינים מעוניינים בפרסום גלוי על הביקור. אלעזר גרנות הצליח לשכנע כמה כתבים ישראלים, שאליהם דלפה הידיעה, להימנע מפרסומה המוקדם, כדי לא לסכל את השליחות, אשר על פי התחושה יכלה להפוך לאירוע בעל חשיבות לאומית ביחסים בין ישראל וסין העממית. כתבתי „חשיבות לאומית", ומה שאירע בימי הביקור הוכיח את צדקתה של התחושה.

אבל זה היה סוד, שמספר ניכר של אנשים היו שותפים לו. במטוס אל־על שהמריא משדה תעופה בן־גוריון ללונדון עבר על פנינו ח״כ מוטה גור ולחש באוזנינו — „אני יודע שאתם נוסעים לסין — תצליחו".

לאחר מסע ארוך מאד מלונדון להונג־קונג, אנו עולים למחרת היום למטוס שיעדו בייג'ין. אנו לומדים שזהו שמה של בירת סין, שאנו רגילים לקרוא לה פקין. במטוס רוב הנוסעים הם סינים, ו„הלבנים" המעטים יכולים בהחלט לחוש תסביך נחיתות. תסביך בלהיות אדם לבן. אנו טסים מעל שטחה של סין מבלי להרגיש שנכנסנו לארץ המצטיירת בדמיוננו כרבת מסתורין. השפה הסינית הנשמעת סביבנו אינה ניתנת לקליטה. איני מסוגל אפילו להבחין בין מלים בודדות.

חמישה מליון רוכבי אופניים

אנו דרוכים לקראת הנחיתה בשדה התעופה של בייג'ין. מה מצפה לנו? אלעזר אומר לי בנימה ספקנית: אולי איש לא מצפה לנו? אנו יורדים עם הנוסעים האחרים כדי לעבור את ביקורת הגבולות. לפנינו תורים ארוכים. לפתע אנו קולטים ממרחק חמש דמויות שכאילו מצפות למישהו. על פי הלבוש ועל פי מבטיהם, אנו מנחשים שאלה הסינים שבאו לקבל את פנינו. גם הם קולטים אותנו ובבת־אחת מנופפים לנו בידיים. אני מניח שהכירו אותנו על פי התמונות שהגיעו אליהם לצורך מתן הויזות. הם מתקרבים לקראתנו במהירות, מברכים אותנו בלבביות ואחד מהם נוטל מאתנו את הדרכונים, כדי לטפל בכל הסידורים הפורמאליים. מעתה אנו בטיפולם של המארחים. הם מובילים אותנו מחוץ לשורות הנוסעים שממתינים לסידורים, אל עבר מגרש החנייה שליד הכניסה לשדה. שם ממתינות שתי מכוניות.

אלעזר גרנות מוזמן להיכנס למכונית מרצדס (מתברר, כי זה התקן המגיע לו על־פי תפקידו כמזכיר הכללי של המפלגה), ואילו אני נוסע בדגם „טאיוטה". לגרנות מוצמד מתורגמן בשפה האנגלית ואני זוכה למתורגמנית בשפה הרוסית. זוהי סינית נאה, בת 24, ששמה שי לי צ'יאן. בינינו יושב גבר המדבר רק סינית. זהו גאן יאן־פו.

נוסעים העירה. הדקות הראשונות של השיחה המגומגמת הן כשגרת שיחות כאלה בעולם כולו — על מזג האוויר ועל האקלים אצלנו במזרח־התיכון. הדרך ארוכה, ונדמה כאילו הם בוחנים אותי. לאט לאט הם מתחילים להסביר את הנראה לעינינו בדרך האפורה למדי. פה ושם בניינים גבוהים, לרוב מפעלים תעשייתיים או משרדים. אך יש גם שיכונים חדשים. גאן יאן־פו מספר גלויות על בעיותיהם וקשייהם. הוא גאה: יש לנו בעיית דיור קשה בכל הארץ, אך בבייג'ין היא חמורה פי כמה. בעיר הבירה 8־9 מליון איש, וקשה לפתור את בעיית הדיור. יש תנופת בנייה גדולה בעיר אך עדיין מוקצבים לכל תושב של העיר בממוצע חמישה מטרים־מרובעים של דיור, לרוב אלה דירות שבהן השירותים והמטבח משותפים לשתי משפחות.

אני מבחין מבעד לחלון המכונית בתנועה גדולה של רוכבי אופניים. זהו זרם בלתי פוסק של גברים, נשים וילדים המשתלבים בנסיעתם בתנועת המכוניות. איני מבין כיצד הם מעזים לנוע בלי חשש לפגיעה. גאן מחייך ומעיר: לרוכבי אופניים שלנו יש מין בטחון שנהגי המכוניות לא יפגעו בהם. ועוד הוא מוסיף, כי בבירת סין זהו כלי התחבורה הנפוץ ביותר. יש אומנם רשת גדולה של אוטובוסים וגם המטרו, אך רוב התושבים מעדיפים את הרכיבה על האופניים. חמישה מליון איש נעים כאן יום יום בכבישים, מי לעבודה, מי לבית־הספר, או לכל יעד אחר. — אצלכם בוודאי רבים נוסעים במכוניות? — הוא שואל אותי. אני חש כאילו חובה של אורח „לנחם" אותו ומעיר כי בהולנד ובדנמרק נפוצה מאד הרכיבה על האופניים ואפילו כמה משרי הממשלה שם מעדיפים כלי תחבורה זה מטעמים אקולוגיים. — לא, אצלנו אין זו בעיה אקולוגית, אלא פשוט מציאות כלכלית. תזכור שאנו ארץ מתפתחת — הוא מסביר.

אני מגלה בינתיים, כי הפגישה עם הסינים הראשונים בביקור מבטלת את הרושם הקיים אצלנו כאילו „כל הסינים דומים", ואי־אפשר להבחין ביניהם. עתה אני רואה היטב שלכל אחד תווי פנים שונים, ואין לטעות ביניהם. בהיסוס מה אני מגלה זאת למלווים שלי והם משיבים בצחוק, שבדיוק אותו דבר רצו לאמר עלינו, על שני הלבנים. „גם אנו לא יכולנו להבחין בין הלבנים, שנראו לנו כאילו כולם דומים, והרי אתה וגרנות שונים בהחלט".

„מה זה אנטישמיות?"

הגענו אל בית ההארחה של האגודה שאנו אורחיה. שורה של בתים, די ישנים, כבניין שבו אנו מתגוררים. החדרים מרווחים ומצוידים בכל הדרוש, כולל מקלט טלוויזיה, טלפון, ואפילו כר קטן עם משקאות. כבר ממבט ראשון רואים, כי האכסניה התיישנה מאד, פה ושם הצנורות מקולקלים, לעתים אין מים זורמים. אבל זהו מקום האירוח וכאן גם יתקיימו השיחות החשובות. מאוחר יותר, בערים אחרות, נזכה לפיצוי ונתאכסן במלונות חדישים.

ארוחה סינית ראשונה, לאחר מנוחה קצרה. השולחן הגדול באולם האוכל הענק ערוך לשניים. אנו מתחילים ללמוד פרק במטבח הסיני. כל מיני צלחות עם מטעמים, שאני, בבורותי, קראתי להם עצמים בלתי מזוהים. וכמובן, מקלות לאכילה. אני נואש מראש משימוש בהם. אלעזר מנסה ואפילו תופס דבר־מה, אך לבסוף מבין המלצר כי אנו זקוקים לסכו״ם המערבי, וזה מוגש לנו מיד. הסצנה הזאת של מקלות האכילה

עם שי לי צ'יאן

והחלפתם בסכין ומזלג חוזרה לאחר מכן בכל הארוחות ובקבלות הפנים החגיגיות. הסינים אכלו כמובן במקלות. למען האמת, כאשר ראיתי אותם סועדים בזריזות באמצעות המקלות חשתי נחיתות מסוימת.

כשעה שש בערב נועדה לנו קבלת פנים אצל צ'אן סיאה שאן, סגן הנשיא של האגודה המארחת. נאמר לנו, כי למעשה הוא עומד בפועל בראשה, שכן הנשיא עצמו, לי אימאן, הוא בן [illegible] ומשמש בעיקר בתפקיד ייצוגי. יחד עם סגן הנשיא נמצאים כאן כמה מראשי האגודה, ביניהן שתי נשים, שאחר־כך התבררה לנו בקיאותן הרבה בחומר ומעמדן החשוב בדרג המפלגתי.

הפגישה מתקיימת באולם גדול ליד כורסאות רחבות. התה הסיני מוגש כחלק מהטקס. סגן הנשיא משמיע דברי ברכה. הוא בעל עבר מהפכני עשיר, חבר הוועד המרכזי של המפלגה, ופרט לברכה נימוסית הוא אומר גם כמה דברים משמעותיים. הזמנתנו וביקורנו בסין אינו עניין של מקרה. הם מעריכים את עמדותיה של מפ״ם כמפלגה הנאבקת למען השלום ובעד הכרה בזכויות הלאומיות של הפלשתינים. קבלת הפנים, ולאחר מכן „חבנקייט" (ארוחת ערב חגיגית), עוברים באווירה לבבית ביותר. משך יומיים, יתקיים הדיאלוג המרתק, הכולל ענייני העם היהודי, המזרח־התיכון, וכן בעיותיה של סין ומדיניותה הבינלאומית. אלה שעות של דיבורים, לעתים מרתקים ביותר. גרנות פורש בפניהם בתקציר רחב למדי את תולדותיו של העם היהודי ואת מהותה של התנועה הציונית. מה שחשוב לציין, כי המשלחת שלנו הופיעה שם כמשלחת של מפלגה ציונית־סוציאליסטית, ודבריו של גרנות היו ברורים לחלוטין. הוא דיבר על האנטישמיות שממנה סבלו היהודים במשך הדורות ועל השואה שפקדה את עמנו. אגב, באחת מן השיחות שאל אותי אחד המלווים — מה זה בדיוק אנטישמיות? בסין המושג הזה אינו מוכר כלל. ואחרת שאלה בנימה של תמיהה מוחלטת — „למה הגרמנים השמידו את היהודים דווקא?"

קשה לאמר שהם הסכימו לכל עמדותיו של גרנות, אך הם הקשיבו והרבו בשאלות הבהרה. בכל זאת, פה ושם הצליח גרנות לפתוח לשוח אצלם מחשבה או גרעין של ספק לגבי עמדותיהם הנוקשות בענייני המזרח־התיכון ובתמיכתם המוחלטת בצד אחד בסכסוך, הצד הערבי והפלשתיני. גרנות טען, למשל, כי את עניין ירושלים צריך להותיר לסיום שיחות השלום כנושא אחרון, משום שהוא הכבד ביותר. „תארו לעצמכם שירושלים בשביל היהודים היא כמו בייג'ין בשבילכם". הם שמעו זאת במידה רבה של הפתעה, אך לא הגיבו. למחרת היום, בהמשך הדיאלוג, העיר סגן הנשיא צ'אן סיאה שאן: „דבריך על ירושלים ובייג'ין מעוררים בנו מחשבה". הוא לא הוסיף, אבל ההערה הזאת היתה רבת משמעות. בעקבות ההערה שלו, כאשר אמר גרנות, כי ישראל לא תסכים בשום פנים ואופן לחלוקתה של ירושלים, וסיפר את סיפור משפט שלמה, היה הרמז ברור.

מסחר בשוק החופשי

הרצאתו של אלעזר גרנות נמשכה כמה שעות. הפורום הסיני, שהיה מורכב משמונה איש, הקשיב בעירנות. כולם, כולל סגן הנשיא, רשמו בקפדנות את הדברים. לא ירדנו את פשר הדבר, שהרי יכלו להסתפק ברשם אחד. מאוחר יותר, בשיחות אחרות, הוברר לנו, כי כל אחד מהם דיווח את תוכן השיחה לגורמים שאותם ייצג. כיצד הוברר לנו בפגישות השונות שהיו לנו אחר־כך גילינו שבני שיחנו היו מרווחים היטב בעמדותינו.

מקום רב הקדיש גרנות בהרצאתו כדי להבהיר למה סין העממית צריכה לכונן קשרים דיפלומטיים עם ישראל. „אתם תובעים כינוס ועידה בינלאומית בעניין המזרח־התיכון. כיצד תוכלו להשתתף בה מבלי לקיים קשרים עם אחד הצדדים בסכסוך?". לא אומר שהסינים שינו בשלב זה את עמדתם בנושא. לא, הם עדיין אינם מוכנים לכונן קשרים כאלה, כנראה בגלל המחויבות החזקה לערבים ולפלשתינים. אבל ההנמקה של גרנות נקלטה אצלם היטב. הם

רואים בשלב זה את הזמנת משלחת מפ״ם כביטוי למדיניותם החדשה, מדיניות הפתיחות כלפי העולם החיצון. כך הם התחילו קשרים עם עמים אחרים, לאחר שהזמינו נציגי מפלגות סוציאליסטיות או אנשי פרלמנט בודדים.

לי אישית יצא לדבר שם כשעה על עתוננו, על בעיות הדמוקרטיה בישראל, וסיימתי בהצעה — משאלה של חילופי עתונאים בין עיתונינו לבין העתון הסיני המרכזי ז'ן־מין־ז'יבאו („יומן העם", העתון המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסינית). איני מאמין, כי הצעה כזאת תצא לפועל, מכל מקום לא בעתיד הקרוב. אבל אנו הרבינו בהצעות שונות, מתוך מגמה של יצירת קשרים במישורים לא ממשלתיים.

כעת הגיע תורו של סגן הנשיא צ'אן סיאה שאן לדבר. תחילה הודה „עוד פעם על שבאתם אלינו כאורחים ועל ההסבר המקיף של המצב במזרח־התיכון, והמצב הכללי במדינתכם ועל התפקיד שממלא עתונכם בישראל. אנו יודעים על ארצכם מזמן, על מאבקה של מפלגתכם להכרה בזכויות הלאומיות של העם הפלשתיני".

לאחר מכן סקר בהרחבה את השינויים המתחוללים היום בסין בעקבות ההחלטות של הוועידה ה־13 של המפלגה, שעיקרן שיווי במדיניות הכלכלית והשגת יעדים משמעותיים בשיפור רמת החיים. עד שנת 1990 הם מקווים להגיע לרמה שתבטיח מזון וביגוד לכל תושבי סין. „לעומת הכנסה שנתית של כ־400 דולר נגיע להכפלה, כלומר ל־800 דולר, ואילו בשלב השלישי, בשנת 2050, יוכפל הייצור". על־פי דבריו, סין נמצאת עתה „בשלב ההתחלתי של הסוציאליזם", שפירושו „סוציאליזם עם ספציפיקה (ייחוד) סינית. השלמת השלב הזה דורשת 100 שנה. לצורך זה הונהגו שינויים בכפרים (ניתן לחקלאים למכור את רוב תוצרתם בשוק החופשי, לאחר שיספקו למדינה אחוז מסוים במחירים הרשמיים, כמובן נמוכים), ואילו המשק עצמו, בעיקר התעשיה, המשוועת למודרניזציה, פתוחה כעת להשקעות זרות של יזמים ומשקיעים מארצות קאפיטליסטיות. סין מנהלת כעת מדיניות של פתיחות כלפי המדינות האלה, והיא מברכת על שותפות בהקמת מפעלים על בסיס של הון זר בשיעור של 25־30 אחוזים והיתר השקעה סינית.

כפרים ללא חשמל

נעשה אתנחתה בסיקור ההרצאה, וננסה להמחיש במה מדובר. בשיחות רבות, לעתים תוך כדי נסיעה או בשעת ארוחה, ניסיתי לברר כיצד הדברים נראים במציאות היומיומית. ראשית יש לציין, כי מיליארד הסינים (תוספת של עוד 50 מליון „נבלעת" לעתים) מורכב מ־800 מליון כפריים ו־200 מליון תושבי הערים. יש הבדל עצום במצבם של שני מרכיבים סוציאליים אלה. למשל, בהרבה כפרים עדיין אין חשמל, ואם־כי לא קיבלתי נתונים סטטיסטיים, הרי הבנתי מדברי המסביר, כי מדובר בתופעה רבת־היקף. כפר שאין בו חשמל, אין בו גם טלוויזיה, ולא לרבים יש רדיו טרנזיסטור — מרכיבי רמת החיים הנחשבים מאד אצל התושבים העירוניים. שנית, שיעור האנלפבתיות, מוערך רשמית ב־20 אחוז, ויתכן, כי הוא גבוה יותר, והרוב בקרב הכפריים. ביקשתי לדעת אם קיים חוק חינוך חובה ותחילה לא הבנתי. לאחר ההסבר מצדי נאמר לי, כי אכן קיימת חובת לימוד, אלא שאין מקפידים עליה ובמיוחד לא בכפרים, שכן הילדים נחשבים ככוח עבודה הדרוש למשפחה. מאז ביטול הקומונות, אותו נסיון כושל של הקולקטיביזציה, שרושש את החקלאות הסינית ואף גרם לרעב, קיבלו הכפריים חלקות אדמה לעיבוד פרטי. כל קיומם תלוי בעיבוד האדמה. לרוב בגידולי אורז או ירקות. כל משפחה מגייסת את כל הידיים העובדות שבתוכה, לרבות אלה של ילדיה.

מהו השכר הממוצע בתעשיה או בשירותים הציבוריים אצל העירוניים? כל התשובות שקבלתי נעות סביב 70־80 יואן, שערכן הוא בערך 25 דולר. כשהחלפתי מאה דולר בבנק קבלתי בערך 340 יואנים, ובסין אין „שער שחור" לדולר. כאשר שמעתי מפי שי לי צ'יאן, המתרגמת והמלווה שלי, כי משכורתה החודשית (והיא עובדת כמורה במוסד חינוכי) היא 70 יואן, נדהמתי. הכיצד אפשר להתקיים — שאלתי אותה, כאשר אני רואה נגד עיני את הערך הדולרי הפעוט. — נכון שזה מעט — השיבה — אבל קח בחשבון, כי שכר הדירה החודשי אינו עולה על יואן אחד, התחבורה הציבורית זולה (כרטיס אוטובוס עולה 5 פנים), החינוך הוא חינם, ואשר לאוכל — הסינים אוכלים בדרך־כלל אורז, שמחירו גם כן זול ביותר. אומנם יש המקבלים גם 100 ויותר יואנים לחודש, אך אלה עובדים הזוכים בפרמיות מעבודות ייצור, או מומחים במקצועות מסוימים.

הרפורמה הכלכלית הולכת בכמה כיוונים. כבר הזכרתי את הפתיחות כלפי העולם הקפיטליסטי במאמץ לגייס את הטכנולוגיה המודרנית שלו, את המשאבים הכספיים וגם את המומחים. ביקרתי מאוחר יותר בשני מפעלים כאלה (ועליהם יסופר עוד) בשיתוף עם חברות גרמניות, ושניהם נחשבים להצלחה גדולה. הכיוון השני הוא „שחרור" הניהול במפעלים מהתערבות הממסד המפלגתי. קיימת הפרדה מוחלטת בין המנהל של המפעל, שהוא בעל סמכות לקבלת החלטות הנוגעות לניהול, לתוכניות הייצור ולשיווק, לבין מזכיר המפלגה במקום העבודה, שאומנם מעמדו חשוב, אך הוא מתמצה, לדבריהם, בפעילות פוליטית־חינוכית. הכיוון השלישי הוא הנסיון לשיווק מניות של המפעל, ובכלל זה גם בין הפועלים עצמם שצברו חסכונות, והמניות, עשויות להביא להם רווחים נוספים על שכר העבודה עצמו. איש אינו מודאג מן האפשרות של הגדלת הפער הסוציאלי, שכן העיקר הוא להגיע להכפלת הייצור בשנת 2050. על פי הנתונים שנמסרו לנו גדל הייצור אשתקד ב־8,4 אחוזים (לעומת 7 אחוזים המתוכננים).

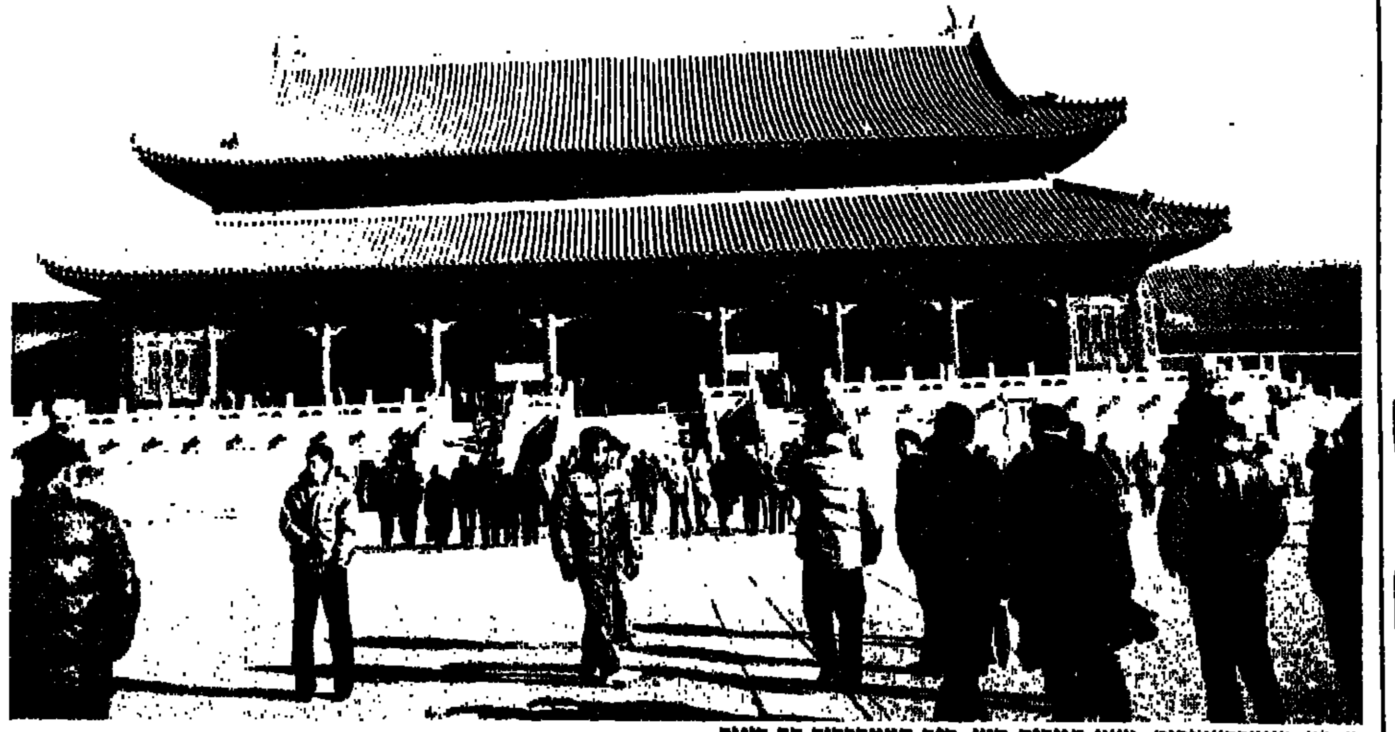

ארמון האימפראטורים. מעט תיירות זרה, רוב המבקרים הם סינים

עדיין יש קשיים לא מעטים באספקת מצרכים — כך מספרים לנו — לכן הוחלט להעלות את המחירים, דבר שגרם התמרמרות בקרב האוכלוסיה.

9999 חדרים

ביום שני לשהותנו בבייג'ין אנו נוסעים לביקור במוזיאון גוגון, הנודע כארמון האימפראטורים, או כ„עיר האסורה". שוב נסיעה מטורפת בכבישי בירת סין רבי המסלולים. התנועה סואנת. מכוניות משא, אוטובוסים, רוכבי אופניים והולכי רגל המקפצים בין כלי הרכב, וגם מושכי עגלות עם סחורה או חפצים כלשהם. „העיר האסורה" היא קומפלקס של ארמונות על שטח של למעלה מחצי מליון מטרים מרובעים, עם בניינים (כולם בסגנון של פאגודה), הכוללים 9999 חדרים. שלא לדבר על הגודל, הרי זהו אחד מצירופי הבניינים העתיקים בעולם שנשתמרו בצורה מפליאה. בארמון האימפראטורי הזה שלושה אולמות מיוחדים במינם. אולם ההרמוניה הגבוהה ביותר, אולם ההרמוניה המושלמת ואולם לקבלת ההרמוניה. כל אחד מהם בנוי משיש על מרפסת בגובה 8 מ'. במבט ממרחק זוהי תמונה אגדתית. אולם „ההרמוניה מלאה" מפואר ביותר, ובו ניצב כס האימפראטור. האולם כולו מקושט בצבעים מרהיבים ובפאר רב.

הביקור נערך בבוקר קריר, בטמפרטורה של אפס מעלות, והרוחות החזקות מגבירות את הקור. אנו מסיירים בלוויית המלווים הקבועים שלנו, שאליהם מצטרף האחראי על האתר. בשטח העצום מבקרים רבים, בעיקר סינים, אך פה ושם אפשר למצוא גם כמה תיירים. תחילה לא שמנו לב לתופעה מוזרה: משני צידי מסלול הצעידה שלנו אנו מלווים, כך מתברר, על־ידי כעשרה בחורים הנראים כפרחחים. לא הבנו מה רצונם עד אשר שמנו לב להתנהגותם. הללו סילקו ממש בדחיפות ובגסות, כל מי שניסה להתקרב למסלול שלנו. הם לא נרתעו מלדחוף הצידה אפילו חיילים כדי להבטיח לנו „מסלול נקי" מאנשים. כך זה נמשך עד שובנו למכוניות שלנו. גרנות, כמוני, היה המום מהתנהגות הזאת, אך לא שאלנו לפשר הדבר. יתכן שמדובר בשומרי ראש שדאגו לבטחוננו, אך הדבר לא התקבל על דעתנו שכן ביקרנו במקומות רבים וסואנים ואיש לא דאג „לבטחון" מסוג זה. יתכן, כי היה זה „ליווי של כבוד", מפוקפק מאוד. כנראה יוזמה מקומית של האחראים על אתר הארמון של האימפראטורים...

נגד ה„הגמוניה", בעד השלום

נשוב לדיונים שהיו לנו עם סגן הנשיא צ'אן סיאה שאן, שכן הללו היו הממצים ביותר מכל השיחות שניהלנו בסין. הנקודה הכלכלית היא כאמור המרכזית במדיניותה של סין. ההנהגה הסינית נחרצת בדעתה להוציא את ארצם מפיגורה, שעליו הם מדברים בגילוי לב. אין אותה התנשאות שראינו בעבר אצל הסובייטים. אנו שייכים לעולם הארצות המתפתחות, אם־כי אין לנו יומרה לעמוד בראשו.

מדיניות החוץ הסינית מתבססת על כמה עקרונות ברורים. ראשית, נגד השליטה של מעצמות העל, ובעד מדיניות עצמאית, בלתי תלויה. מה שקובע הם האינטרסים של סין. נגד „ההגמוניה" (זה שם קוד בדרך־כלל נגד נסיון ברית־המועצות לשלוט בעולם הקומוניסטי), ובעד שמירת השלום. הם גם בעד דו־קיום של מדינות בעלות משטרים שונים. כמובן שהם תומכים בהסכמי פירוק הנשק, אך גם מתייחסים בספקנות רבה להסכם ריגן־גורבצ'וב, שהרי מדובר בהשמדת כמות קטנה בלבד של טילים. גם כאשר יגיעו להסכם על השמדת מחצית הכמות של הנשק הגרעיני, הרי מה שיוותר יהווה עדיין סכנה גדולה לשלום העולם. ומה עם הנשק הקונבנציונאלי, ועם הנשק הכימי? כן, הסינים ספקנים מאד לגבי הסכמים אלה. אשר ליחסם לכמה מדינות: עם ארצות־הברית נוצרה יציבות מסוימת, אך עדיין יש בעיות המחייבות פתרון. בבייג'ין דוחים את התפיסה האמריקנית בדבר שתי מדינות סין (הכוונה לתמיכת ארה״ב בטאיוואן), זו ממש התערבות בעניניה הפנימיים של סין העממית. גם כמה פעולות אמריקניות בעניין טיבט נראות לסין כבלתי ידידותיות. למה האמריקנים נותנים לדלאי־לאמה לדבר בניו־יורק כאילו סין מדכאת את הזכויות הלאומיות של העם הטבטאני. שהרי אותו דלאי־לאמה אינו שואף אלא להחזיר שם משטר של עבדות. בטיבט היתה מהפכה, אך חופש הדת נשמר.

אשר לברית־המועצות, הביקורת היא גדולה עוד יותר. לא נדבר כלל על קיום מגעים בין שתי המפלגות בטרם ייושבו הסכסוכים בין שתי המדינות. למה הסובייטים מחזיקים מליון חיילים בגבולנו עם מונגוליה? למה הם תומכים בווייטנאם בעניין קמפוצ'יה? יתכן, כך אומר סגן הנשיא, שגורבצ'וב יביא לשינוי גם בתחום זה. המנהיג הסובייטי התחיל בארצו ב„פרסטרויקה", וטוען כי שינויים במדיניות הפנים יביאו גם לשינויים במדיניות החוץ. אנו מצפים לשינויים אלה, אך עדיין אין לכך סימן.

תמיכה בוועידה הבינלאומית

בעניין המלחמה בין עיראק לאיראן — הסינים תומכים במאמצים של מזכ״ל האו״ם להפסקת הקרבות, ואשר להספקת הנשק — אם כולם יפסיקו גם אנו נחדל.

עתה בא תורו של המזרח־התיכון. העמדה נוקשה מאד. ישראל צריכה להסתלק מן השטחים שכבשה בשנת 1967, וזה כולל את ירושלים הערבית. הם מכירים בזכותו הלאומית של כל עם לקיום עצמאי, בכלל זה של עם ישראל. סין תומכת בוועידה בינלאומית תחת חסות האו״ם בהשתתפות כל הצדדים, לרבות אש״ף. מאוחר יותר הוא מוסיף: שמעתי בתשומת לב גדולה את הערתו של גרנות בעניין ירושלים. בפעם הראשונה שמעתי השוואה כזאת. שירושלים בשבילכם היא כמו בייג'ין בשבילנו. אם תוכלו להגיע בעניין זה להסדר עם הערבים, נשמח מאד. אשר ליחסים עם ישראל, עדיין לא הגיע הזמן לקשרים דיפלומטיים. אך אנו מבינים את העם שלכם, אנו בעד יחסים הדרגתיים. לכן גם באה

(המשך בעמ' 14)

המשלחת הישראלית עם סגן הנשיא צ'אן סיאה שאן (שני מימין) צ'או שינג, יועצת האגודה

פגישה עם צ'ו ליאן, מנהל מחלקת קשרים בינלאומיים במרכז המפלגה (שני מימין). לידו: ח״כ אלעזר גרנות ומצד ימין מארק גפן, בקצה השמאלי גב' יו דואן

נראה לאחרונה מסוייג

ראש הממשלה שמיר לא אמר 'כן'. ראש הממשלה שמיר גם לא אמר 'לא'. את הדין, אמר ריגן, הוא יתן לעמו

דליה רפאל

הכלה לא אמרה כן. הכלה נמנעה מלומר לא. המחותנים ממשיכים, במאמץ עליון, בנסיון להבטיח את הצלחת השידוך. אולי גם שתישאר הכלה בתולה.

"רה"מ שמיר לא השתמש במילה לא", אמר הנשיא ריגן בטקס הרשמי בבית הלבן, כשעמדו שניהם על הבמה. בפה יבש, בארשת חמוצה, הבהיר "מספר דברים" לרה"מ ולכל אנשי "הצד של הכלה". אין לפרוס פרוסות מהרועה. ארה"ב גם לא תוותר עליה, בכוונתה להיות מעורבת בתהליך שיבטיח את הועידה הבינלאומית. כך לא מוכנה כלתנו לשמוע אפילו. בעיקר היא חוששת מהעדים. במיוחד אלה מרוסיה ומסין.

"מי שיאמר לא, יצטרך לתת את הדין לעצמו, לעמו", אמר הנשיא בהודעתו, שהפתיעה בחריפותה. התבטאות קשה שכמותה עדיין לא נשמעה מפיו.

אולם, לא היה בהתבטאות זו יותר מאשר חזרה על דברים שאומרים שריו ועוזריו זה זמן רב. הנשיא חזר, מילה במילה כמעט, על משפטים שאמר מרפי בקונגרס יום קודם. הוא גם מיהר והוסיף משפטי ריפוד וריכוך. "הידידות איתנה כשהיתה... היחסים טובים והדוקים... הם גם ימשיכו להיות..."

המסר העיקרי והיחיד שיש בו ממש בכל דברי הדודים מאמריקה לכלה הוא, "את כבר ילדה גדולה". האחריות להחלטה עליך ואת שתשאי בתוצאותיה". דיבורים על לחץ, איומים ורומיזים, אינם תואמים את התמונה המשפחתית. עוזר השר, מרפי, אמר במפורש, "אנחנו לא נפעיל לחץ על ישראל. הארועים בשטחים מהווים לחץ עליה".

האמת היא שלולא ההתרחשויות בשטחים, לא היתה נולדת כלל יוזמת השלום. הממשל בארה"ב היה מסיים את תקופת כהונתו מבלי להסתבך שוב במזרח התיכון. הסכסוך באזורנו תואר כ"מתבשל על אש נמוכה", מבחינת האמריקנים. גם כיום ניקארגואה, היחסים עם בריה"מ והכוכב החדש נורייגה מפנמה, הם נושאים לוהטים בהרבה. על אש גבוהה וקרוב לבית.

אי אפשר גם לתאר את השמחה ללא דמות השדכן, שקומתו גבוהה ודיבורו רך. נראה שימשיך להשתדל אצל הצדדים, עד שזמנו יעבור. על שולץ, אומרים, שגדולתו ביכולתו לשאת ולתת. לאו דווקא בהתווית תכניות. ביקורת על תכנית השלום האחרונה שלו נשמעת מכל "הצדדים הנוגעים בדבר". פקיד בכיר אחר אמר אפילו, כי העובדה שהערבים דוחים אותה וישראל דוחה אותה, מוכיחה עד כמה היא הוגנת...

שולץ סבור אחרת. הוא עמל השבוע משך שעות ארוכות לשכנע את רה"מ שמיר, שיש בה טעם, שיש לה סיכוי.

הוויכוח, רובו ככולו, התמקד ברעיון הוועידה הבינלאומית. "אינני רואה כל תפקיד חיוני לוועידה הבינלאומית", אמר שמיר בתום סיבוב השיחות הראשון בארה"ב. עד לבית הלבן התרכך מעט הניסוח. שם אמר "יש לי הסתייגות רצינית מהבינלאומית". העקרון נותר בעינו. לא רוסים ולא סינים. להם אפילו אין יחסים דיפלומטיים עמנו. לא ועידה בעלת סמכויות ותפקיד מתמשך. אך בלעדיה — לא קיימת תכנית שולץ.

וחזרה למשבצת הראשונה. סעיפים אחרים כלל לא הגיעו לדיון, מה שאיננו מבטיח שכל שאר ההדורים יושרו, כמו "שטחים תמורת שלום", הפירושים השונים להחלטת האו"ם 242, או הייצוג הפלשתיני.

בעוד כשבועיים, לוחשות לשונות בוושינגטון, צפוי סיבוב נוסף של שדכננו שולץ במזה"ת. שינוי גדול בתשובות איננו צפוי. □

מסמך שולץ — גזור ושמור

1. **ועידה בינלאומית** — תכונס בחודש הבא. החברות בה תהיינה חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון של האו"ם (ארה"ב, בריה"מ, סין, צרפת ובריטניה) וכל הצדדים המעורבים בסכסוך הישראלי־ערבי.

הוועידה תהיה ראשיתו של תהליך המו"מ הבילטרלי בין ישראל ומשלחת משותפת ירדנית־פלשתינית. ואידאלית, גם ישראל וסוריה וישראל ולבנון.

היא תקבל דיווחים על השיחות. אולם לא תוכל להכתיב פתרונות, או להטיל עליהם וטו.

2. **הסדר ביניים** — שיחות על אוטונומיה מצומצמת בגדה המערבית ובעזה, יחלו ב־1 במאי. יושלמו תוך שישה חודשים. ייערכו בהשתתפות פלשתינים המקובלים על ישראל ושקיבלו גם את אישור אש"ף. במסגרת המשלחת הירדנית.

הסדרי הביניים יהיו לשלוש שנים. אך לא יכנסו לתוקף לפני שיחל המו"מ על מעמדן הסופי של הגדה ועזה.

3. **הסדר הקבע** — המו"מ עליו יחל בדצמבר ויושלם תוך שנה. יתבסס על החלטות האו"ם 242 ו־338. וקריאה לישראל לסגת משטחים מוחזקים (לא כל השטחים) בתמורה לגבולות בטוחים.

ערפל כבד

אף מדינה ערבית טרם השיבה סופית על מסמך שולץ. כולן מקוות כנראה, שאם ישראל תשיב בלאו, היא תעשה עבורן את המלאכה

אורי הורוביץ

ב־5 במרץ הניח שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, בפני ראש הממשלה שמיר, את המסמך המהווה דרך לפתרון הסכסוך במזרח התיכון. שר החוץ האמריקני ביקש הן מישראל והן ממדינות ערב תשובות להצעותיו. בישראל נטוש ויכוח פנימי חריף ביותר בין השוללים למחייבים את קבלת המסמך, והדברים כבר ידועים. ממדינות ערב הגיע ערב רב של הצהרות והדלפות, אך אף מדינה ערבית טרם השיבה. באופן רשמי על ההצעות. כולן שומרות את הקלפים קרוב לחזה.

יש לציין, ששולץ פנה בשלב זה רק לחלק מהצדדים הנוגעים לסכסוך: מצרים, ירדן וסוריה. הוא לא פנה רשמית לאש"ף, ללבנון, לעיראק או לסעודיה, אף שעוזרו ריצ'רד מרפי קיים קודם לביקורו באיזור מגעים דחופים גם עם חלק ממדינות אלו, למעט אש"ף.

מצרים

בין המדינות שצוינו לעיל, מהן ביקש שולץ תשובה, רק מצרים הגיבה למעשה בחיוב. נשיא מצרים, חוסני מובארק, אמר בתום שיחותיו עם מזכיר המדינה, כי הוא מעודד מהצעותיו ויבדוק אותן עם צדדים ערביים נוספים ועם יועציו. מקורות מצריים טרחו לציין, כי יש התקדמות בעמדה האמריקנית בעיקר בשתי נקודות: האחת, בעקרון של שטחים תמורת שלום במסגרת פתרון כולל לסכסוך במזרח התיכון, והשניה, בהצעה לקבל לוח־זמנים ברור לפתרון בעיית השטחים. מצרים גם טרחה לציין, שהיא עושה כל העת מאמצים להפגיש את שר החוץ האמריקני עם אישים פלשתינים מהשטחים ומחוצה להם (קרי, אש"ף). למעשה, לפי המצרים, הסכימו האמריקנים בעקרון לעמדה המצרית, והוויכוח נסוב על המקום בו ייערך המפגש. בכירים במצרים, כמו יועצו של מובארק, עוסמה אלבז, טענו, שירדן, אש"ף ומצרים הגיעו לרמה גבוהה ביותר של תיאום, מה שמאפשר להציג עמדה ערבית מוצקה כלפי ישראל. מצרים גם טענה השבוע, שהיא סירבה להצעה הישראלית לקבל את הריבונות על רצועת עזה. אחד העתונים במצרים הסביר, שמצרים סירבה להצעה הישראלית משום שישראל התכוונה בכך לתקוע טריז בין מצרים לאומה הערבית, ובמיוחד ירדן, עמה הגיעה מצרים לתיאום.

תוך כדי כך המשיכה השבוע מצרים את תיאומיה המדיניים עם ירדן ואש"ף. במסגרת זו ביקר בסוף השבוע שעבר המלך חוסיין בקהיר ודן עם מובארק על מסמך שולץ.

מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, שלח השבוע איגרת למובארק. נשיא מצרים הגדיר אותה כחלק מהתייעצויות שמקיימים שני הצדדים בעניין הבעיה הפלשתינית ובדרך לכינוס ועידה בינלאומית לשלום. הנשיא מובארק, שהכריז לא מכבר שעל הסכמי קמפ־דייויד אבד הכלח (כמה שקשור לנושא האוטונומיה), הסביר, שמצרים מצדדת בשיתוף אש"ף בכל תהליך מדיני ועומדת על זכות הפלשתינים להגדרה עצמית.

ירדן

כאשר לירדן, — זאת מרגישה ללא הרף את הצורך בתיאום מדיני עם כל מדינות ערב, לפני שתינתן תשובה לשולץ. לשם כך עשה בשבוע שעבר המלך חוסיין מסע בעיראק, כווית, סוריה ומצרים. כן הזמין חוסיין את ערפאת לביקור רשמי בירדן, על מנת לתאם עמדות.

ירדן טרחה כל העת לציין כי לא תוותר על כינוס ועידה בינלאומית, פעילה ובעלת סמכויות, שבה יקחו חלק חמש המעצמות הגדולות ובה ישותף אש"ף כנציג שווה־זכויות. הירדנים גם טרחו להודיע כי הצליחו לשנות במסמך שולץ את המילה "מדינות" למילה "צדדים", ובכך איפשרו את השתתפות אש"ף.

גם המצרים וגם הירדנים מרבים לציין, שהכדור מצוי למעשה בידי ישראל, או יותר נכון בידי שמיר, וכי עמדתם היא שתקבע את המשך התהליך.

סוריה

כאשר לסורים, — אלה מרבים למעשה בשני קולות. מחד, ממשיכים כלי התקשורת הסוריים לתקוף את עמדתה של ארה"ב באיזור וטוענים שהיא נועדה לחלץ את ישראל מבידודה בעולם ולחלצה מהמשבר שאליו נקלעה עקב המהומות בשטחים. לדבריהם, היוזמה היא תוצאה של הלובי הפרו־ציוני בארה"ב. עם זאת, מקורות דיפלומטיים סוריים ציינו, שסוריה לא דחתה את יוזמת שולץ, ויש ביוזמה נקודות חיוביות. עוד טענו הסורים, שיש בעמדות האמריקניות החדשות משום התקרבות לעמדתם. הנשיא הסורי, שדיבר בשבוע שעבר לרגל יום השנה למהפכה, דילג בנאומו בן השעתיים וחצי על היוזמה האמריקנית ולא התייחס אליה במישרין. שר החוץ שלו אמר השבוע, שסוריה לא מאמינה שמדינה ערבית כלשהי תקבל את התכנית.

מה תהיה עמדתה הסופית של סוריה כלפי מסמך שולץ, אין לדעת עדיין. סוריה נוהגת כפי שנהגה בעבר — בפרגמטיזם קר. מחד, מרבים כלי התקשורת שלה להפריח סיסמאות, אולם עם זאת בוחן אסד לפי נוחותו את ההצעה האמריקנית, ועל פי התועלת המעשית לסוריה יחליט מה לעשות. השבוע היו מי שסברו שסוריה תענה בחצי כן. דהיינו, לא תכשיל, למשל, שיתוף ירדני בתהליך. הסורים הבהירו, שתנאיהם הבסיסיים הם החזרת הזכויות החוקיות של העם הפלשתיני והחזרת רמת הגולן. לדבריהם, מימוש תנאים אלה יאפשר שלום צודק ואמיתי באיזור.

אש"ף

באש"ף בחנו היטב את מסעות מרפי ושולץ באיזור, ואחרי חוסר תגובה ראשונית, אולי בשל האפשרות שאש"ף כן יוזמן ליטול חלק ביוזמה האמריקנית, שפכו דובריו קיתונות של נאצה על האמריקנים ויוזמתם. באש"ף שוללים מכל וכל את ההצעות האמריקניות. הם מנמקים זאת בשלוש נקודות: בהצעות לא מוזכר הצורך להקים מדינה פלשתינית עצמאית, לא מדובר על זכות ההגדרה העצמית לפלשתינים, ולא מדובר על יצוג אש"ף כנציג חוקי ובלעדי לפלשתינים.

באש"ף תלו תקוות רבות במצרים, שתצליח לספק את הסחורה, דהיינו שתצליח לגרום למיפגש גלוי וראשון בין נציגים אמריקנים ונציגי אש"ף. ערפאת טען בשבוע שעבר בראיון לאחת מרשתות הטלוויזיה בארה"ב, שאין הוא מבין את ארה"ב, שכן אש"ף קיבל את כל תנאי ארה"ב לשיחות, כולל הכרה בזכות קיומה של ישראל.

באש"ף חוששים מאוד מהמהלך האמריקני. אמנם אנשי אש"ף זוקפים לזכותם את הכשלת פגישת שולץ עם אישים פלשתינים מהשטחים, אולם עם זאת הם קראו לירדן לתאם את מהלכיה עמם. יתר על כן, אש"ף דוחף את מדינות ערב להביא לכינוס פיסגה של ראשי מדינות ערב, פיסגה שלא מן המניין, שמטרתה לעסוק בהתקוממות בשטחים, אף שברור שאם תתכנס תעסוק גם ביוזמה האמריקנית. עד כה הודיעו כבר שמונה מדינות כי הן נענות ליוזמה.

באש"ף מרגישים: "אין פתרון לסכסוך ללא שיתופנו". נציגיו אומרים, כי הם מוכנים להקל על כינוס ועידה בינלאומית בכך שלא ישתתפו במשלחת עצמאית אם כל מדינות ערב יופיעו במשלחת אחידה, שכן אז יהיה אש"ף כלול במשלחת זו. בינתיים היו קולות באש"ף שהוקיעו את עמדת הארגון כלפי פתרון מדיני אפשרי. קדומי טען, כי קודם כל צריכה לבוא נסיגת ישראל מהשטחים, ורק לאחר מכן ועידה.

יחד עם זאת הצהיר השבוע אבו־איאד, אף הוא מראשי אש"ף, הצהרה חדשנית. הוא טען, שביוזמת שולץ יש גם הבטים חיוביים, אף שתקף את התעלמותה מאש"ף ומזכות הפלשתינים להקים מדינה משלהם. ערפאת עומד לצאת השבוע לבריה"מ, שם ידון עם מארחיו על מסמך שולץ. בריה"מ עצמה לא הגיבה רשמית על המהלך האמריקני למרות שמקורות אמריקניים טענו שלא תכשיל את יוזמתם.

סעודיה

שולץ לא ביקר הפעם בסעודיה, שנחשבה תמיד כמדינה חשובה לצורך קביעת עמדה ערבית. סעודיה גם לא התבקשה להגיב על המסמך האמריקני. עם זאת, העבירה השבוע סעודיה חלק מהמענק השנתי שלה לשטחים באמצעות הוועדה המשותפת לאש"ף ולירדן, ברמזה על עמדתה — פתרון הסכסוך באמצעות תיאום ירדן־אש"ף. ובאשר לעיראק, העסוקה במלחמה באיראן, זו טוענת זה מכבר, שהעמדה שתהיה מקובלת על הצדדים הערביים תהיה מקובלת גם עליה.

כך או כך, מדינות ערב ממשיכות לערפל את תשובתן הסופית למסמך שולץ. הן מקוות כנראה שאם ישראל תשיב בלאו, היא תוציא עבורן את הערמונים מהאש, ואילו הן תזכינה בעולם באהדה, כמי שלא דחו את יוזמת השלום האמריקנית. □

אין כניסה!

מ י ל ו ן

מאז החלו האירועים בשטחים עולה מדי פעם הדרישה לסגור את השטחים מפני התקשורת. לדרישה הזו כמה נימוקים.

ראשית, התקשורת נכנסת לשטח כאשר הצבא מטפל בהפגנה או אירוע אחר, והדבר מפריע לעבודת החיילים.

שנית, התקשורת אוהבת לצלם אירועים חריגים, בעיקר אירועים שיש בהם אלימות ודם. בעולם ובארץ רואים את האירועים האלה ומקבלים רושם לא נכון על המתרחש, והתדמית של ישראל יורדת שלא בצדק.

שלישית, — לפי טענת הצבא, במקרים רבים מתעוררת הפגנה רק מפני שהתקשורת מגיעה לשטח, ובעיקר הטלוויזיה. אם לא תהיה תקשורת, לא יהיה למי להראות את ההפגנות, ומספרן יירד מאד.

מול שלושת הנימוקים האלה, עומדים טיעונים שכנגד, אותם מביאים אנשי התקשורת וחלק נכבד מן המערכת הפוליטית.

הטיעון הראשון הוא, שאין אפשרות לסגור לגמרי את השטחים. המתרחש בשטחים מעניין את הציבור בארץ ובעולם, ועתונאים ימצאו תמיד דרך להגיע לחומר. עדיף על כן לתת לעתונאים להגיע לאירועים ישירות ולא בהתגנבות.

הטיעון השני הוא שאסור לסגור את השטחים. התקשורת היא חלק מהמציאות של המאה העשרים, ומבטאת את האופי הדמוקרטי של ישראל. סגירת השטחים תפגע באופי הזה ותמנע מידע מן האזרחים.

הטיעון השלישי הוא שטוב שהתקשורת תכסה מה שקורה בשטחים, מפני שרק כך יוכלו הציבור והפוליטיקאים לדעת באמת מה קורה שם ולפעול לשינוי המצב, שכן אין ספק שהמצב שם שלילי. עובדה היא שלאחר כמה גילויים כמו סרט הטלוויזיה הבריטית על הכאת הערבים ליד שכם, הסיק צה"ל עצמו מסקנות.

בינתיים לא החליטה הממשלה על סגירת השטחים לתקשורת, אך צה"ל סוגר שטחים מדי פעם על פי החלטות המפקדים בשטח. החלטה מלאה על סגירת השטחים תהיה מכה לא רק לתקשורת, אלא בראש וראשונה לישראל כחברה דמוקרטית.

דוביק רוזנטל

עורכת: עמלה עינת   עיצוב: אסולין

תיאטרון האדם

א י ש י   ח ו פ ש י

תיאטרון הוא אחד המכשירים המופלאים להתפעמות רגשית ושכלית. ביקור מוצלח בתיאטרון מלווה אותנו במשך הרבה זמן. משאיר בנו חוויה, מקנה לנו שפה, מפגיש אותנו עם אמנויות רבות משולבות — מוסיקה, ציור, תנועה.

הוא מספר לנו אגדות, ובעצם, רומז לנו דרכן להרבה כיווני מחשבה. הוא מרגש, מבדר, אבל בהחלט גם מלמד.

לפעמים זה "שיעור" בהסטוריה, כמו ב"אנה פרנק", הצגה שנתנה לנו אפשרות של נגיעה ממשית בשואה, יותר מאשר אין־סוף הרצאות ועבודות. או "שמואליק של זהרה" או "שרה גיבורת נילי".

והדבר המרכזי — בתיאטרון תמיד האדם הוא מוקד העלילה. האירועים יכולים להשתנות, התפאורה לובשת ופושטת צורה, האביזרים מתחלפים, המוסיקה, התלבושות; אבל האדם — שמחותיו וסבלו, אהבותיו וכאבו, הם שורש הכל.

באשר לבחירת המחזות שהוצגו אצלנו במשך השנים — תמיד התחשבנו בטעמים של הצופים שלנו. ערכנו (ואנו ממשיכים כמובן לערוך) סקרים — לפני, ובתוך ההצגות. יש לנו קשר רצוף עם מחנכים שמעבירים לידינו אינפורמציה שוטפת לגבי תגובות ילדים ונערים אחרי ההצגות, ומגיעים אלינו גם מכתבים ישירים, כמו אלה המופיעים כאן.

בנוסף, אנו סומכים בהחלט גם על האינטואיציה שלנו כאמנים, כי הרי האמן, בסופו של דבר, קרוב לילד יותר מכל אחד אחר.

באופן מעשי אנחנו מפיקים כיום 14 הפקות לעונה (לכל הגילים), וכן משתדלים ליצור פעילות נלווית אליהן — רבה ככל האפשר. מדובר במפגשים עם שחקנים ואנשי צוות אחרים, במתן הדגמות ובהדרכה דרמטית שוטפת וקבועה בבתי־ספר רבים.

אורנה פורת — עם סיום תפקידה כמנהלת התיאטרון לילדים ולנוער

בסך הכל אני רואה את התקופה בה ניהלתי את התיאטרון כמתנה גדולה שניתנה לי. כאפשרות להטמיע אבן קטנה אחת, אבל חשובה ויסודית, בפסיפס החינוכי שלנו בארץ. מעין השתלה של קטע משמעותי, אם גם קטן, בזכרון התרבותי החברתי שלנו, קטע שימשיך לצמוח ולהעניף לאורך כל חייו של כל אחד מהצופים שלנו.

ההצגות ה"רצות" כעת בתיאטרון לילדים ולנוער:

אני ואחי הקטן; נחמן; ביקור ראשון (בתיאטרון); על חבל דק; שרה גיבורת נילי; תרנגול כפרות; שמואליק של זוהרה; הלילה השנים־עשר; כמעט אבוד; סדרה משפחתית; פרק אחרון — בר־מצווה.

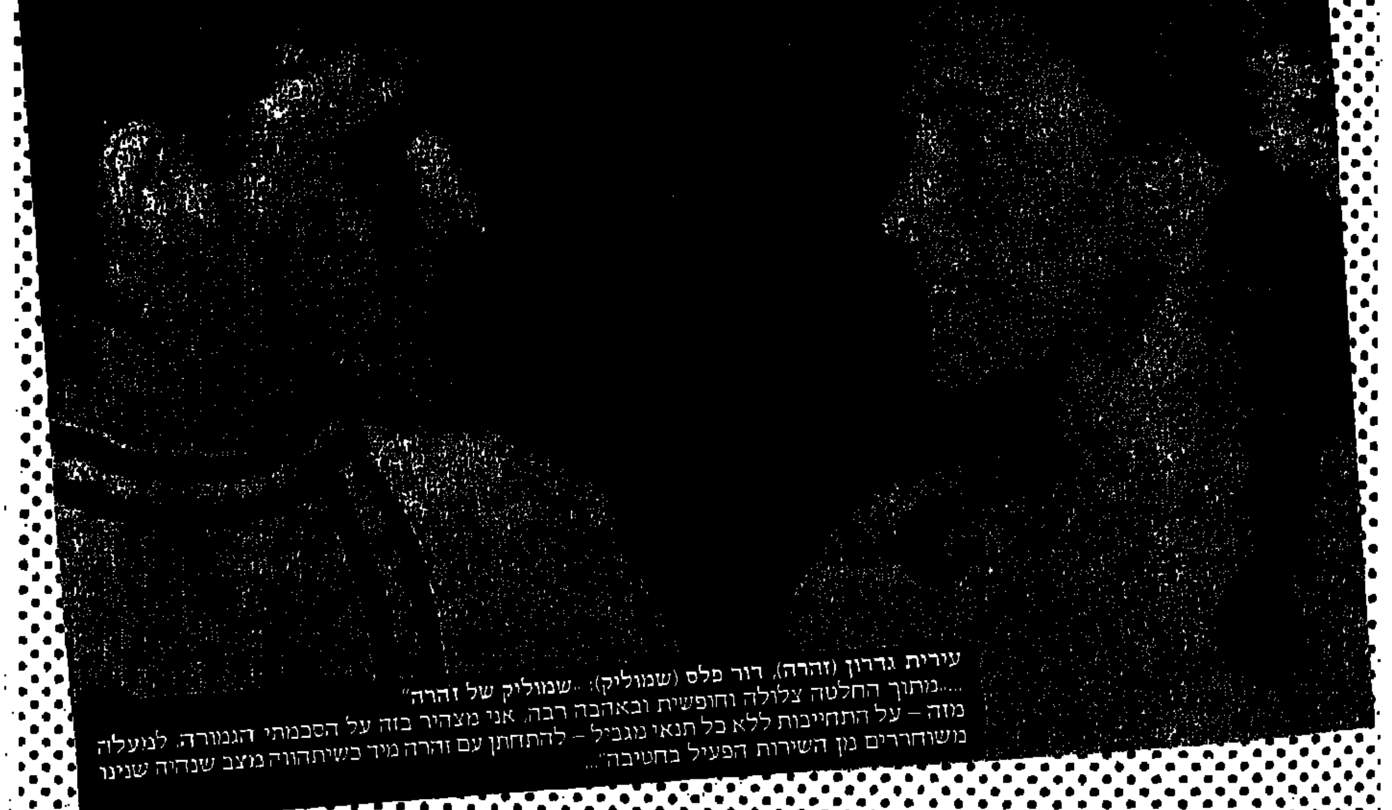

עירית גדרון (זהרה), דור פלס (שמוליק): "שמוליק של זהרה"
"...מתוך החלטה צלולה וחופשית ובאהבה רבה. אני מצהיר בזה על הסכמתי הגמורה. למעלה מזה – על התחייבות ללא כל תנאי מגביל – להתחתן עם זהרה מיד כשיתהווה מצב שנהיה שנינו משוחררים מן השירות הפעיל בחטיבה"...

למה אין לך חבר?

ס ח ב ק

למה אין לך חבר? ולמה לך אין חברה? אם תענו לי שאין עם מי, פירושו של דבר שאינכם צריכים פסיכולוג, אלא אופטיקאי. פירושו של דבר שמשהו משובש במערכת חוש הראייה שלכם. כי מי שלא מוזיק את עפעפיו בחוזקה מבחין מיד שמציאות המצב שונה: יש הרבה יותר הזדמנויות, מכפי שיש לנו יכולת. כלומר, הבעיה — במה לבחור קודם. כיצד לנפות את נחילי הבנים והבנות בכברה.

נצטרך לבנות לנו כלי־התייחסות לנושא. תחילה נפרק אותו לגורמים, אותם ננסה לפענח ואחר נשוב ונתבונן בהכללה.

"אני יכולה לצאת רק עם מי שאני אוהבת". (מה זו אהבה?). "הוא לא הטיפוס". (או מהו?) "אנחנו לא מתאימים". (באמת? מה זו התאמה? ומבין הדיאגנוזה הזו?). "אני שרוף עליה". "יש בינינו כימיה". "או שיש 'קליק' או שאין. זה מה שקובע. אין מה לעשות". "לא בא לי עליה". "הוא מגעיל". "היא מקנאה".

זהו לקט מתוך השפה בה אנו דוברים, כדי לבטא את מה שיש לנו לבטא בגיזרת היחסים האינטימיים. כלי־ביטוי אלו מצביעים על הרגלי חשיבה מגבילים, שאותם יש להחליף בכלים מורכבים יותר. חלק גדול מתקלות ומ"תאונות" הקשר נובע מתפיסה המיושנת שאת בן־הזוג צריך לחפש ולמצוא. אני טוען, שידידות צריך ללמוד. כלומר, במקום לחפש ולמצוא — להשקיע וליצור.

בימים בהם התנהלו חיי החברה במסלולים צרים וקבועים של מסורת, לא היה קשה לזווג זיווגים, על־פי עקרונות די פשוטים: אציל לאצילה, גביר לגבירה, דלפון לדלפונה, ובוואריאציות קלות: אציל תפרן עם בת לא מיוחסת אך עשירה. למדן גדול עם בתולה יפה. בקיצור, כל אחד ידע את מקומו ואת תפקידו, ובני־הזוג עצמם לא אמורים היו להיות חברים. כל אחד בתפקידו היה פורע את חלקו בחובה המשפחתית.

כיום מורכבת המציאות החברתית הרבה יותר. לכן, כדי להצליח בחברות יש להשקיע בפיתוח כלי־ידידות. ממש כפי שלומדים מקצוע, על־מנת להפוך למומחים.

מי שמצפה שיקרה לו משהו טוב מבלי שישקיע בכך; אוכל אותה בדרך־כלל בסופו של דבר. ואם כבר יש לו חברה, יותר ממה שהוא נהנה איתה, הוא סובל. וגם היא אומללה. והם מסבלים זה את זה. לרוב בגלל בורות. או ליתר דיוק, בגלל חוסר ההבחנה בבורות הזו.

בכל תחום אחר, ריקודי־עם, למשל לא קופצים בלהיטות ומזמינים בת־זוג לפני שטורחים ללמוד לרקוד. כלומר, כל הדרדק מבין שהשקעה ולימוד בונים יכולת שמאפשרת, לאחר־מכן, התבטאות, סיפוק והנאה. ואם אין הוא משקיע בבניית הכלים, אינו מצפה שיתרחש משהו בגיזרה המוזנחת. ואילו באהבה משום־מה מצפים רבים בכסילות מביכה, שיהיה להם טוב, בלי שום קשר ליכולתם ליצור טוב זה, ובמצב זה, הם מייחלים ומשתוקקים עד כי עצמותיהם דואבות וליבם נשבר ועדיין אין הם עושים מאומה שיקדם אותם.

רפי, פסיכולוג.

נועם שפנצר | תל־אביב, טקסס

שחור עובר לסוחר

מירוץ לנשיאות השנה הוא שואו משעמם. עלילה צפויה, תפאורה חסרת השראה, ריאלוגים דלוחים, בימוי חסר תנופה, ובעיקר שחקנים בינוניים, משחק מאולץ. אבל המירוץ לנשיאות הוא, בימינו, קודם כל אירוע תקשורתי, והתקשורת צריכה כוכב. לתקשורת שתי ברירות: לגלות כוכב, או להמציא אותו. לא תמיד ניתן בקלות להבחין בין אלה. מכל מקום, הכוכב המבוקש נמצא. קוראים לו ג'סי ג'קסון. לג'קסון, יש להודות, כל הנתונים. הוא ללא ספק המועמד המרתק, המתוחכם, האפקטיבי והמשמעותי ביותר בשדה כיום. באגפיה השונים של המערכת הפוליטית והחברתית הוא נתפס, מתוך כך, כתקווה או לחילופין סכנה גדולה.

כוחו של ג'קסון מתקיים על כמה מישורים. כדמות, הוא סגנוני, קונטרברסלי, מוכר, ותריף מספיק כדי לבלוט מתוך ערימת הקלסתרים הדהויה: גפהארט, דוקאקיס, בוש, גור. כברוקר מפלגתי הוא מרכז בידיו, מסורתית, את קולות המיעוטים השחורים וההיספנים. כפוליטיקאי, הוא התמקצע, התלטש, התבגר. אין יותר נשיקות עם עראפאת או ציטוטים מצ'ה גווארה או חיוכים עם קאסטרו או חיבוקים עם פארקאן. ג'קסון החדש מנסה, ובהצלחה, להשתלב בזרם המרכזי של הפוליטיקה האמריקאית. ג'קסון יודע שקידום מעמדו ומעמד השחורים תלוי בקולות לבנים, והוא מקפיד לנקות את נאומיו ותדמיתו מספיחים מגושמים והתבטאויות קיצוניות.

האסטרטגיה של ג'קסון בונה על מצבה המיוחד של המפלגה הדמוקרטית, הנתונה בחיפוש בהול אחר מנהיג כריזמטי ואחר זהות מגובשת בעלת מאפיינים פשוטים וחדים, שניתן לתרגמם לסיסמאות בחירות אטרקטיביות. ג'קסון מציג עצמו כמגלם תשובה פוטנציאלית למצוקות המפלגתיות האלה. מסר אנטי גזעני של שיוויון וזכויות ומאבק למען המיעוטים הוא קליט ומכיר, ועשוי ללכד את המפלגה ולמקד את זהותה הפוליטית. ג'סי ג'קסון בחוד המאבק, כשחור הראשון המתמודד על הנשיאות, עשוי בהחלט, במינון נכון, להחזיר תנופה ועניין למאבק ולהיתפש כמנהיג אותנטי, נועז ורב עוצמה. מהלך כזה עשוי לנער את המערכת ולהציג את המפלגה כמערכת רעננה ורבת השראה.

למרות כל אלה, ג'קסון יודע שאין היום איש אחר בארה"ב שיהמר עליו כנשיא הבא. ג'קסון יודע למה: אמריקה גזענית, ג'קסון שחור. הוא למד אמנם לשחק לפי החוקים, אבל אחד החוקים הוא ששחור לא יכול להיות נשיא. ג'קסון, כפוליטיקאי וכשחור, מודע היטב לאופיה המיוחד של הגזענות האמריקאית המודרנית. הוא יודע שזוהי גזענות מסווית, המקמקה, אנונימית, ערטילאית כמעט. הגזענות האמריקאית אינה צבא מסתער אלא רשת ריגול, אינה יחידת קומנדו מנומרת אלא חבורת אנשי בטחון בלבוש אזרחי. איש אינו מכחיש את קיומה, אך איש אינו מודה בקשריו עימה. כוחה באלמוניותה. הגזענות האמריקאית היא לסוציו־פוליטיקה מה שהאקלים הוא לגיאו־פיזיקה. היא נתון. הגזענות המודרנית כבר אינה זקוקה לנימוקים או מנהיגים. היא כבר הופנמה ומתקיימת כמהות, לא כסימפטום. עצם הישרדותה מצדיק את המשך קיומה. בעצם, מנהיגים או נימוקים רק יזיקו לגזענות המודרנית, ימשכו אליה אש, יבודדו ויחשפוה. והגזענות, כמו עלוקה, כמו שקר, אינה אפקטיבית כשהיא בודדה וחשופה. הגזענות המודרנית, כמו נוירוזה עקשנית האופפת נפשו של פציינט פרווידיאני, הופכת דומיננטית ואפקטיבית יותר ויותר ככל שמתערפלות נסיבות וסיבות התהוותה.

ג'קסון, פוליטיקאי ערמומי ומיומן, עובד על השניות הזאת. הוא התחכם והפך את נכותו לנשק ונכס. את כל מתנגדיו הוא מאשים, ישירות או בעקיפין, בגזענות, ואת שונאיו הוא מצייר כשונאי שחורים. במערכת הפוליטית, גזענות, כתופעה, היא, כאמור, נתון מקובל. תרמית גזענית, לעומת זאת, היא נשיקת מוות. יריביו הפוליטיים של ג'קסון נוהגים בו, לכן, כבוד ופיות מופלגים. זוהי טקטיקה פשוטה ויעילה, ואולי, במקרים רבים, לא טקטיקה בלבד. ג'קסון נתפס בציבור כמסוכן, אך הוא לא יותר מסוכן מקנדי או ניקסון, או רייגן, בזמנם. הוא נתפס כאנטישמי, אולם האנטישמיות שלו מקבילה לאיבת השחורים בקרב יהודי ארה"ב ולמידת להיטותם והצלחתם של היהודים כאן להשתלב בממסד הגזעני. אומרים שהוא אנטי אינטיליגנציה, אבל לרייגן, למשל, זה לא הפריע, והאינטיליגנציה כאן לא בדיוק מטפחת את השכלת המיעוטים. הקואופרטיבים הגדולים חוששים ממנו. הקואופרטיבים הגדולים זקוקים להגנה במסדרונות הממשל ולכוח עבודה זול. כוח עבודה זול, באמריקה, מופיע לרוב בגוונים כהים. ג'קסון יכול להיות נשיא טוב. כנשיא, הוא יכול לסמל משהו, להעיר משהו, לנער משהו. כנשיא, הוא יהיה גם חגיגה תקשורתית, וזה, באמריקה, לא פחות חשוב מכל דבר אחר שהנשיא יכול להיות. ג'סי ג'קסון יודע את זאת. מתנגדיו יודעים זאת. אבל ג'קסון לא יהיה נשיא, וכשהוא מסתכל בראי הוא יודע למה.

גיורא מנור | קולות

כיכר המלכים

אני מקנא קצת באנשים, שחשים בנוח בהפגנות, שנהנים מהיותם בין המוני בני־אדם. מה לעשות, שאני חש מין בושה בלתי סבירה אפילו אם אני נדרש — על־ידי המצפון ותחושת ההכרח הציבורי — לחתום על עצומות.

אולי התופעה קשורה בכך, שאני לא די מפורסם, כדי שנוכחותי או חתימתי תהיה בעלת משמעות, אבל גם לא לגמרי אלמוני, שאיש אינו מכיר את שמו.

זה לא הגיוני, אבל ככה זה. אולי זה מין סנוביזם. ואולי אבד לי התענוג של השתתפות בתהלוכות ועצרות מריעות בשנות ילדותי, כשההמון הצורח „Sieg Heil" לפירר מילא את גלי הרדיו ואת מסכי הקולנוע ב„יומנים", הטלוויזיה של אז.

כנראה לא רק אני חש כך. בהפגנה הגדולה בכיכר מלכי ישראל, במוצאי השבת שעברה, לא היתה תחושה של המון מריע, של הסיכת כל אלה התומכים בשלום, עכשיו ולעולם, תמיד ובכל מקום, ל„מפלצת בעלת אלף הראשים". יותר משהיתה שם תחושה של כוח הנובע מכמות ומספרים גדולים, הורגשה אחווה של מי שכמעט נואש מלשנות את מהלכי ההיסטוריה, אבל חש צורך להביע לפחות את מחאתו, קשה לקבוע, מהו אותו רגע קריטי, בו כל שיקול פרטי, מעשי, הגיוני ושקול מאבד משמעות, נעלם ה„מה זה משנה, מה זה אומר", ועצם ההימצאות במקום מסוים עשויה לשנות משהו. פגשתי באותה הפגנה הרבה מכרים. קולגות על ילדיהן, קיבוצניקים, ואפילו במפתיע פקידי עירייה, אשה עשירה מהרצליה פיתוח וראש עיר פיתוח, וזה שיווה להתכנסות תחושה מוזרה של מפגש חברתי. כמעט פיקניק.

אולי זו באמת המבחן: לא פגשתי שם את עם ישראל, אלא את ידידי. דווקא החביבות הזאת היא האכזבה.

השוטרים ורבים הסתובבו חבורות חבורות, נינוחים ומובטלים — גם הם חשו היטב שלא יקרה משהו אלים שיצריך את התערבותם. הם באו כאילו מתוך נימוס או כדי שלא ייאלצו להצטדק לו קרה משהו.

אולי זו החולשה האמיתית של מחנה־השלום, הרצון העז שלא ליהפך להמון.

לאנגלים יש ביטוי מצוין לכך: „לעמוד, כדי שיספרו אותך." הרי זה בסיס הדמוקרטיה, ספירת הקולות.

יש רגעים, בהם זה מספיק. כגון הפגנת „ארבע מאות האלף" בשלהי מלחמת לבנון. כרגע, חוששני, לא רחוק המועד, בו אויבי השלום יכריחו את תומכיו לצאת למלחמה. אם פירוש הדבר שתהיה מלחמת אזרחים — זה כבר עניין אחר, מימד שונה, סדר־גודל שמסוכן אפילו להרהר בו.

לנצח ללא יריות, אפשר אולי רק בשיטותיו של גנדי, אבל אנחנו איננו הודים, שהפילוסופיה הבסיסית של חייהם דוגלת בפאסיביות, בהתגברות תוך כניעה כביכול, והרי גם גנדי נאלץ להכריח את בני עמו לוותר על אלימות תוך סיכון חייו שלו, בשביתות הרעב שלו. מתן העצמאות לעמו נכפתה על האימפריה הבריטית בדרכיו שלו, אבל מאז ידעה הודו מלחמות אחים עקובות מדם והפוליטיקה שלה ידעה פוגרומים והרג נורא.

אנחנו חיים בתקופה של היעדר מנהיגות, במובן האישי, כשאדם בודד הופך לסמל. וזה, בעצם, אינו חסרון בעיני. כי האמונה במנהיג יש בה מהצורך הילדי לסמוך על מישהו מלבדו, לוותר על החלטה אישית, לטובת התמימות של הצטופפות תחת כנפיים כלשהן, מפחד איש אמיתי או מדומה.

חרדה מביאה, על פי רוב, לשיתוק הרצון. אבל תחושת הסכנה, לעומת זאת, מביאה לפעילות. ואולי זה הסיכוי, שהמצב ההולך ומחמיר של מדינת ישראל יגרום גם לאינדיבידואליסטים מושבעים כמוני — ואני מניח שיש מאות אלפים כאלה — להתגבר על החשש והבושה הבלתי מוצדקת, ולהפגין, להפגין נוכחות, לעמוד, כדי להימנות.

יהודה להב | משיכות־יתר

המלחמה האפשרית

אי־אפשר לעשות שלום שיהיה מקובל רק על חצי מן האוכלוסיה — אמר ראש הממשלה יצחק שמיר בהגיעו לארה"ב. אם זה נכון, הרי המשוואה הזאת נכונה גם מצדה השני: אי־אפשר לסרב לשלום, אם הסירוב מקובל רק על חצי מן האוכלוסיה. מה עושים, אם־כן? מצב קשה.

לא צריך לעצום את העיניים: ישראל נמצאת בסיטואציה טיפוסית של סף מלחמת אזרחים. מלחמת אזרחים אינה בלתי־נמנעת, אך היא בהחלט אפשרית. בכיכר מלכי ישראל בתל־אביב נערכו השבוע שתי הפגנות. אין להכחיש: עצרת הימין הלאומני היתה גדולה יותר. אבל אין גם לייחס לכך משמעות מוגזמת. זה רק עניין של ארגון והתישות־דעת. מחנה השלום מסוגל, במאמץ ארגוני הולם, לכנס עצרת לא פחות גדולה. אבל אם תהיה יותר גדולה, גם לכך לא תהיה משמעות מכרעת. ישראל חלוקה עתה לשני מחנות וניצבת לפני בעיות, הנחשבות בעיני שניהם קיומיות. המחנה האחד אינו רוצה לוותר על השטחים, השני לא רוצה לוותר על הדמוקרטיה ועל המוסר: שניהם רוצים אמנם בבטחון, אך כל אחד רואה משום סיכון הבטחון, אם תוגשם שאיפתו של המחנה השני. מצבים כאלה בדיוק הולידו מלחמות־אזרחים.

לכך חייבים להוסיף, כי בעיני הלאומנים המחשבה על מלחמת אזרחים אינה פסולה מעיקרה. גאולה כהן אמרה בכנסת בגלוי, כי אם יוחלט לפנות שטחים, „תהיה מלחמה", וגאולה כהן די טיפשה (טוב — נאמר שהיא די תמימה), כדי לומר בגלוי את אשר טיפשים ממנה חושבים בליבם. די אם נשים לב למילון שלהם: „בגידה", „סכין בגב", „משרתו אש"ף" — ביטויים מסוג זה מכשירים את הקרקע להתרת דמם של בעלי דעות אחרות. הרב שלמה גורן אף אמר במפורש — במלים אלו ממש — כי מי שמסכים לוותר על שטחים, דמו מותר. וזה לא נשאר בתחום הדיבורים. החל ברצח אמיל גרינצוויג ועד לאיומי הרצח נגד פעילי „שלום עכשיו" וצלמי טלוויזיה ומעשי חבלה במכוניותיהם, סימנים איך סטור מעידים, שהחוגים הלאומניים בהחלט מעלים על דעתם להשתמש באלימות לא נגד ערבים בלבד.

בליכוד החליטו עתה לפעול למען הקמת ממשלה צרה עוד לפני פסח, כדי „לנקות את הממשלה מן החמץ של המערך". איני עוסק עתה בשאלה, באיזו מידה זו תוכנית מציאותית — אותי מעניינת המשמעות הפוליטית, שבאה לביטוי בתוכנית של הקמת ממשלה שתישען לכל היותר על 61 חברי כנסת. ונא לא לשכוח: כהנא הוא חלק בלתי נפרד מן ה־61. בלעדיו אין אפילו 61. תוכנית זו אינה מיועדת סתם להקפיא את הסטאטוס־קוו עד הבחירות — את זה יכולה לעשות והרבה יותר טוב הממשלה הקיימת. הכוונה היא לסלק מן הממשלה עוד לפני הבחירות את המפריעים ליצירת עובדות מוגמרות, כדי שבבחירות כבר לא יהיה על מה להכריע. התתירה להקמת ממשלה צרה, הנתונה לחלוטין לחסדי כהנא, „התחיה" וש"ס, פירושה המעשי הוא נכונות להנהיג דיקטטורה טוטלית נגד מחצית העם (וכמובן, גם נגד העם הנשלט חסר הזכויות).

הסירוב לשרת בשטחים הכבושים הוא לפי שעה עניין להכרעה מצפונית של המעטים. בשלב זה בשום אופן אין הוא דרך לרבים. אבל אם למשל ממשלה בתמיכת כהנא והשוליים המטורפים תיתן פקודה לביצוע הטראנספר ותשליט את חוקי ימי הביניים, יכול להיווצר מצב, שמאות אלפים לא יוכלו לשאת בו. והמרי נגד מדיניותו של ממשלה כזו יקיף המונים. מתברר, כי הימין הלאומני אינו נרתע מאפשרות כזאת.

כמובן, בזירה פועלים גורמים רבי עוצמה נוספים, חיצוניים ופנימיים כאחד, היכולים להטות את ההתפתחות לאפיק אחר. אבל גם זה הוא אפיק אפשרי, ומי שיתעלם ממשמעות הסכנה עלול למצוא עצמו מופתע מאד־מאד. הוא ימצא עצמו אז לא רק מופתע.

יוסף מונדי | רשימות מן החבית

ראו, הוזהרתם

אני מודע לכך שכל אדם פרטי המנסה לגעת בפרה הקדושה הזאת ששמה הש.ב. — עלול להסתבך בצרות קשות. יחד עם זאת, כדי לבדוק את אמינותו של משטר המכריז על עצמו כדמוקרטיה, חובה לגעת בשן הכואבת ללא מורא וללא פחד.

בשבוע שעבר שודרה בטלוויזיה הישראלית תכנית מהממת של הב.ב.סי. התחקירנים המעולים של הטלוויזיה האנגלית גוללו פרשתו של מרצה אמריקני, מומחה לעיתונות, שגילה בערוב ימיו כי כמעט כל חייו נחשב מבחינה בטחונית כ„פרסונה נון גראטה". היינו, כאדם המהווה סיכון בטחוני ובשל כך הן הפ.בי.אי. והן הסי.איי.אי. עקבו אחריו למעלה מעשרים שנה.

למזלו הרב נולד האיש בארצות־הברית, בה קיימת חוקה שלכאורה צריכה להגן (מעל לכל) על האזרח כנגד השלטון, שמטבעו השלטוני הוא צמא כוח ועריצות. המרצה לעיתונות, שבמקצועו הוא עיתונאי, מומחה לתחקירנות עיתונאית, ביקש את תיקו האישי מן הפ.בי.אי. ולתדהמתו גילה שהוא נחשד בסיכון בטחוני ממדרגה הראשונה. כיוון שלפי מיטב ידיעתו והכרתו מעודו לא עסק בפעילות פוליטית שמאלנית ואפילו ליברלית, היכולה להחשיד אותו באהדה לברית־המועצות או לרעיון הקומוניסטי, החליט המרצה לבדוק בצורה בסיסית כיצד הודבק לו התואר המסוכן. בתיקו האישי, אותו קיבל מהפ.בי.אי. בגין זכויותיו המעוגנות בחוקה האמריקנית, גילה קטעים רבים מצונזרים, וכי כל השמות אשר הלשינו או העידו נגדו מחוקים. בעבודת נמלים הצליח האיש לפענח כמה שמות של נחקרים ותחקירנים, שדנו במצבו הבטחוני. החמור מכל היתה העובדה שגם אשתו המנוחה, שהיתה עקרת־בית כל חייה, הואשמה על־פי התיק בריגול חמור למען ברית־המועצות.

כאמור, בעזרת כישוריו העיתונאיים הגיע לאט לאט למסקנה שהתיק רצוף שגיאות וסילופים חסרי כל בסיס. מאוחר יותר ביקש את התיק האישי שלו מהסי.איי.אי. גם כאן השלטון היה חייב לוותר לו, למרות אי רצונו למסור את התיק. וגם כאן החוקה האמריקנית עמדה מאחוריו.

בתכנית שנעשתה לפני מספר שנים לא נאמר אם השלטון אכן התנצל לפני האזרח, אך עצם העובדה שהאזרח הצליח לבסוף להוכיח את חפותו, מהווה ניצחון גדול של הפרט, התלוי בחסדה של ביורוקרטיה המגינה בחרוף נפש על מנגנון בעל עוצמה אימתנית.

בתכנית הוכח מעל לכל ספק שבשל החשד הכבד נפגעה הקריירה הציבורית של אותו עיתונאי ודרכו להתקבל לבית הלבן כיועץ לענייני תקשורת נחסמה מבלי ידיעתו.

ישבתי מרותק מול הטלוויזיה ועל המקום חשבתי על הקשר בין המישרד לבין המצב של האזרח במדינת ישראל.

הרבה פרות קדושות קיימות בארץ הזאת, אך הפרה הקדושה ביותר היא השב"כ. ידוע שכל אדם הרוצה לעבור במשרה ממשלתית הקשורה בבטחון חייב לעבור תחקיר מדוקדק הבודק את נאמנותו ומהימנותו כלפי המדינה. כאדם שעבר בזמנו כמה תחקירים כאלה בגלל מצב משפחתי, ידועות לי מספר עובדות הפוסלות מלכתחילה את האפשרות של כל אזרח לזכות במשרה מסוג זה.

אנחנו יודעים שבטחון המדינה, או יותר נכון בשם בטחון המדינה, עוד מימיה הראשונים של מדינת ישראל, הרחיב בן־גוריון (שהיה לו טבע בולשביקי) את קביעתו המפורסמת: „בלי מק"י ובלי חרות" גם מעבר למישור הפוליטי הסתמי. היינו, באותה תקופה לא רק מקומוניסטים וילדיהם נשללה הזכות לשרת את המדינה בתפקיד בטחוני או במשרד החוץ, אלא זכות זו נשללה גם מאנשי חרות וילדיהם. רק עם בואו של לוי אשכול לשלטון הותרה הרצועה וחלק ניכר מהעקרונות השתנו. יחד עם זאת, גם בזמנו של אשכול שמר השב"כ על כוחו המוחלט, והשינויים הפנימיים היו שרירותיים ולא על־פי חוק וסדר.

אני רוצה כאן להבהיר את עצמי. אינני נגד השב"כ או „המוסד". פעילות חשאית היא חיונית, אך מאידך גיסא לא ייתכן להפוך את השב"כ לכוח אימתני המסכן את חיי האזרח, החסר כל אמצעי להילחם נגד האשמות שלפעמים הן מוצצות מהאצבע.

יש להניח שבאופן כללי, ועל־פי רוב, התחקירנים של השב"כ פעלו בהגינות ובמקצועיות, אך אני חושב שבמקרים רבים הערכות מוטעות וחשבונות אישיים התקבלו כעובדות מוגמרות. מכאן יוצא שאמינותם הבטחונית של רבים סולפה, ואדם שנקבעה לגביו דעה שלילית (הפוגעת בקידומו או בפרנסתו) לא יכול היה להתגונן או להזים את אי הדיוקים ואת השקרים שאויביו טפלו עליו.

באמריקה יש חוקה שמגינה על האזרח. כאן, בשם הביטחון, האזרח הוא לא יותר מסמרטוט בעיני השלטון.

לאחר המהפך של 77' אפשר היה לחשוב שדווקא אנשי חרות, אשר נפגעו ונשללה מהם במשך שנים רבות כל זכות אנושית לעבוד במשרות ממשלתיות — מעל לכל מנחם בגין, הליברל הגדול, חניכו של ז'בוטינסקי — יטפלו בפרה הקדושה הזאת ששמה השב"כ ויקבעו עקרונות חדשים המאפשרים לכל אזרח במדינת ישראל להכיר את מצבו בעיני השלטון. אך לא דובים ולא יער. מבלי להניד עפעף הם קיבלו את התכתיב הבן־גוריוני והשתמשו בו לטובתם השלטונית.

כן, התכנית של הטלוויזיה הבריטית דיברה ללבי כיוון שבשעתי גם אנוכי ומשפחתי נפגענו מבחינה כלכלית בשל הערכה שלילית מבחינה בטחונית. מדובר בעניין מסוים שחוויתי על בשרי בפאריס בזמן שלטונה של גולדה מאיר, שנה אחת לפני מלחמת יום הכיפורים. אני יודע שהיו אלה שקרים נתעבים כיוון שבאותה עת גם שימשתי ככתב חוץ מטעם גלי צה"ל, ואם אכן היה משהו לא בסדר מבחינה בטחונית, הרי צה"ל לא היה מאפשר לי לייצג אותו אפילו לרגע אחד. כניגוד לאזרח האמריקני, שלמרות העוול שנעשה לו יכול היה לבקש את התיק ולהילחם נגד עלילת השקר, לי, כאזרח ישראלי, לא היתה שום אפשרות לבדוק את הסיבה. והאמינו לי כי נסיתי בכל דרך אפשרית אך נתקלתי בחומה מפלדה.

אני משוכנע שאינני האדם היחיד שעבר טראומה מסוג־זה. מעניין היה לקבל מכתבים מאותם אנשים שלדעתם נגרם להם עוול בגין דו"חות שליליים. אני יודע שעצם ההתעסקות עם השב"כ מפחידה. עובדה, אפילו אני במשך [illegible] שמרתי בסוד את הסבל הנורא שנגרם לי בשעתו.

ובכל זאת, עלינו לדעת שהשב"כ הישראלי לא מורכב ממפלצות. הרי מי שפוצץ את פרשת קו 300 היו אנשי שב"כ הגונים, שמבחינה מוסרית לא היו מסוגלים לראות את הסבל שנגרם לאלוף יצחק מרדכי. הגיעה העת להתבגר ולהתייחס לשב"כ כאל גוף ממלכתי חיוני, אבל לא מפלצתי. וזה, כמובן, תלוי בנו.

כדי להמחיש את הכוח של השב"כ אספר עוד מעשיה אחת. בדיוק לפני עשר שנים נסעתי לרומניה. עזבתי אותה בגיל 16 ומאז לא עלה על דעתי לבקר שם. יום אחד קמתי, קניתי כרטיס וטסתי לבוקרשט. כל מה שעניין אותי היה לראות את הבית שבו גדלתי ואת הגימנסיה שבה התחנכתי ואשר בה למדתי מי היה פטרוניוס וכיצד מת סנקה. זה הכל. הה, נזכרתי, רציתי גם לראות את עץ התות שהיה סמוך לחלון חדרי. כששבתי ארצה, קיבלתי הזמנה לבוא למקום סודי. התייעצתי עם אורי אבנרי, שבאותה עת היה חבר כנסת, והוא אמר לי שזכותי כאזרח לא לגשת לשם. חשבתי פעמיים ואמרתי בלבי שאורי אבנרי צודק, אך מכיוון שאני מכיר מקרוב את כוחו של השב"כ מוטב לי לקבל את הזמנתם. ובכן, הלכתי לשם. הם היו מאוד אדיבים, אפילו הביאו לי קוקה־קולה, אך כעבור כמה שאלות לא יכולתי עוד להבליג. אמרתי להם שלדעתי כל המערכת הזאת מטורפת כיוון שמה לי ולמה שהם מחפשים? בסך הכל הלכתי לבכות את ילדותי והם מבלבלים לי את המוח עם שאלות שלא מעניינות אותי. בשלב זה אמר לי חוקר אחד משפט מצחיק: „אנחנו יודעים שאתה יהודי טוב!"

למען האמת, היתה שיחה ידידותית ואפילו הזמינו טקסי להחזיר אותי הביתה. אבל אני ראיתי בפגישה זאת הטרדה והפרה חמורה של זכויותי הפרטיות.

מבלי להתייחס לבעיה הערבית, שמיום ליום הופכת לעקב אכילס של החברה הישראלית, ברור מעל לכל ספק שהכוח המרוכז בידי השב"כ מפחיד ומעורר אימה ואם לא ישונה המצב כל אחד מאיתנו עלול להיפגע בשלב זה או אחר.

ראו, הוזהרתם!

גדעון ספירו | הצדעה

ללקק את האצבעות

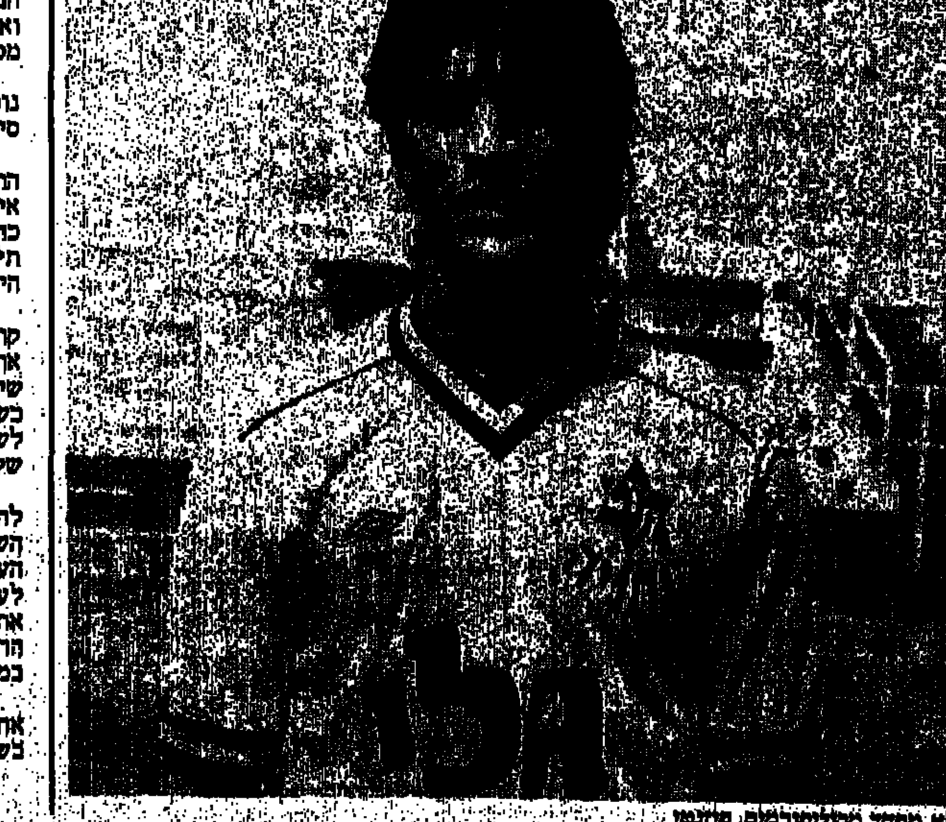

לא מפחד מקליפורמים, פיזנטי

עד יום שני השבוע חשבתי כי אין מי שיחדש לי דבר בתחום הביצועים המיניים והארוטיים. את הקמא־סוטרא כבר למדתי בעל־פה. בעניין הסרטים הכחולים עשיתי דוקטורט וקיבלתי עליו ציון מעולה. בבנאקוק, בירת תאילנד, צפיתי בעל כורחי ב„פאקי פאקי שאו" — ואני מודיע לכם באחריות מלאה פרולטרים יקרים, שמה שראיתי שם, אתם אפילו טרם העליתם במחשבתכם. וכמובן, אי־אפשר להתעלם מכמה הישגים אישיים שהגעתי אליהם במשך השנים. היו לי, אני מודה, כמה רגעי חסד בהשראתו של מלך מלכי המלכים, בהם עלה התורן לראש הדגל.

אז מה כבר אפשר לחדש? אז אפשר, חברים, אפשר גם אפשר. ביום שני האחרון, בזכות כתבו החרוץ של „ידיעות אחרונות" באנגליה, פירסם העתון ידיעה במקום בולט וראוי על כישוריו וביצועיו המיניים של שחקן־הכדורגל דוד פיזנטי. השנה משחק פיזנטי בקבוצה האנגלית קווינס פארק ריינג'רס. מתברר שהאיש אינו רק אשף ברגליו אלא מפליא חבטותיו גם באשכיו. מזיין כמו שפן אבל בעוצמה של אריה. יש לו גמישות של נמר עם סבלנות של דינוזאורוס. אין גבול לדמיון.

THE SKY IS THE LIMIT גם בתחום הזה. איך הגענו לידיעה הנפלאה והמופלאה הזאת? הכל בזכותה של מאהבת נכזבת של פיזנטי שפירסמה בעתון אנגלי נפוץ את מפגש הדינמיט הזה בינה לבין פיזנטי. חשבה לאל שיוחנן להב, כתב „ידיעות" בלונדון, מצא לנכון לשגר את הדברים לארץ. פיזנטי, כך מסופר שם, קיבל את מאהבתו בחדר מלונו ערום כביום היוולדו, הזמין כעכור, זמן כמות גדולה של חומוס משירות החדרים של המלון, מרח את האשה בחומוס בכל גופה והחל ללקק אותה.

איזה רעיון אדיר. מאז שקראתי את זה אני מסתובב עם הזיות מיניות. כל גופי אומר שירה. אני הולך ברחובות הכרך עם לשון לקקנית בחוץ ומסתכל על כל הנשים העוברות ואומר לעצמי: הנה, זאת שווה ניגוב חומוס מכף רגל ועד ראש ואת זאת הייתי מורח בחומוס רק בחלקים מסוימים.

למרות פירסם „ידיעות אחרונות" ידיעה נוספת מפי כתבו הלונדוני, בה מכחיש פיזנטי את סיפור החומוס.

זה כבר לא יעזור לך, פיזנטי יקירי. אני את הרעיון קניתי ולגבי תמיד תישאר אביו מולידו. אינני יודע אם ההיסטוריה תזכור אותך כשחקן כדורגל, אבל כבר כיום ברור שבזכות החומוס תיכנס לספרי ההיסטוריה של גדולי המאהבים היצירתיים.

עכשיו אני מחפש חומוס בלי פתוגנים וכלי קוליפורמים למריחה על גוף האשה. תארו לכם את התמונה המביכה, את מפח הנפש שייגרם למי שיגמור ללקק את האשה כמנה ראשונה, ואז, כשהוא עומד לעבור למנה העיקרית, ירוץ לשירותים בגלל קלקול קיבה שקיבל מחומוס שלא עמד בבדיקת כלבוטק.

אני רוצה לשלוח מכאן ברכה לוהטת ליוחנן להב מלונדון, ולומר לו, כי אפילו לא עשה כל השנה כלום, הרי בזכות ידיעה זו קנה את עולמו העיתונאי. אבל מעל לכל נשיקות וחיבוקים לעורך בתל־אביב, שבחוש עתונאי מעולה, מיקם את הידיעה בראש עמוד מרכזי. זה עורך שידו על הדופק, וגם ידו השניה, כך אני מקווה, עושה במלאכה.

אז במה נסיים? במאמר חז"ל: כל המשגל נפש אחת כאילו שיגל עולם ומלואו, וכל המרבה בשיגולים כאילו הביא גאולה לעולם.

מוטי בסוק ■ טפטופי כנסת

לדחות, לסרב, להרוויח זמן

לא במקרה הקיפו את שמיר בוושינגטון, השר לשעבר משה ארנס וסגן השר רוני מילוא. לא במקרה מרצה דווקא בימים אלו, באוסטרליה, מטעם הבונדס, הח"כ העו"ד אהוד אולמרט. ולא במקרה יצא חברו, הח"כ העו"ד דן מרידור למילואים, דווקא בימים אלו.

שמיר העדיף, כי בעת שליחות ה'לא' שלו בבית הלבן, יעמדו מימינו ומשמאלו שני ניצים טורפים. אולמרט הפרגמטיסט ומרידור המתון משהו, במושגי הימין, הושארו מאחור. שמיר חושש כי הם יעשו לו בבית הלבן מה שעשו לבגין בקמפ־דייויד משה דיין, עזר ויצמן ואהרן ברק.

הטקטיקה של שמיר מול תוכנית שולץ היתה פשוטה מאוד. לאחר שאנס את הממשלה ואת הקבינט, לא להכריע בשאלה כל־כך חיונית לישראל, החליט שמיר לנהוג באותה טאקטיקה גם בוושינגטון. הוא יבוא לבית הלבן, עם יוזמות, הצעות, רעיונות חדשים ברוח קמפ דייויד. הצעות ששולץ והאמריקנים כבר שמעו ממנו עשרות פעמים בעבר. וכאשר האמריקנים יתחילו ללחוץ, יגיד להם שמיר, רגע רגע רבותי, גם אנחנו מדינה דמוקרטית כמוכם. כידוע לכם, הקבינט והממשלה שלנו לא הכריעו עדיין בשאלת התוכנית שלכם. כידוע לכם, הקבינט והממשלה אצלנו עדיין לא הצביעו. שמעתי את הרעיונות שלכם, עכשיו אני חוזר לירושלים, הממשלה תצביע ותחליט ואז שוב ניפגש.

ראש ממשלת הסחבת, הסטאטוס קוו, השב־ואל־תעשה, רוצה להרוויח זמן אצל האמריקנים. מדיניות מעניינת. מדינאי דגול, עוד מעט בחירות בארה"ב, והמימשל מתחלף, לחודשים יקח זמן עד שהם יתארגנו ויתחילו לתפקד. והזמן, אליבא שמיר, גאולה כהן, עוזי לנדאו והרב דרוקמן, הרי פועל לטובתנו.

במקרה הרע, חשב שמיר, כשרייגן ושולץ ירמזו על לחץ, אני ארמוז על הצורך ללכת אל העם, לבחירות: אם הם יירתעו, מה טוב; אם לא נלך באמת לבחירות. בשני המקרים הרווחנו זמן. שמיר (72), עובד על זמן.

האמריקנים עקביים מאוד. מאז מלחמת ששת הימים הם אומרים לישראל, אמנם בהפסקות גדולות מאוד, את אותה נוסחה: שטחים (לא חזרה לגבולות 1967), תמורת שלום. את זה אמר רוג'רס ב־1970, את זה אמר רייגן בתוכניתו המפורסמת מה־1.9.82, ואת זה אומר כעת שולץ. דרך אגב, גם תוכנית 242 של האו"ם, שהליכוד מסכים ומחויב לה, מדברת על שטחים תמורת שלום.

השאלה הגדולה, שישראל מתלבטת עימה 21 שנה (מאז ששת הימים), היא האם האמריקנים ילחצו על ישראל לקבל את תוכניתם. יש הגורסים כי השאלה היא אחרת. מתי האמריקנים יחליטו ללחוץ על ישראל לקבל את תוכניתם. רייגן היה מאוד החלטי ביום רביעי בלילה בצאתו מהפגישה עם שמיר. תוכנית שולץ היא תוכנית טובה וריאליסטית (למרות ששמיר אומר שהיא תוכנית רעה). לא נפרוט אותה לפרוטות (למרות ששמיר רוצה לפרוט אותה לפרוטות). ארה"ב לא תזנח את התוכנית. מי שלא יקבל אותה יצטרך לתת דו"ח לעצמו ולעמו.

השאלה הגדולה היא כמובן מה פירושו של המשפט האחרון. האם רייגן מאמין בדטרמיניזים היסטורי? או שמא משמעות המשפט היא לחץ אמריקני על אותה מדינה, ואם זה הפירוש הנכון, על איזה לחץ מדובר? מתון, בינוני, קשה? ובאיזה תחומים יהיה הלחץ? מדיניים, בטחוניים, כלכליים?

בימים הקרובים יחלפו עוד ועוד פרטים מהשיחות רייגן־שמיר, שולץ־שמיר, ממקורות אמריקניים וממקורות ישראליים. חלק מהדברים הסתומים כרגע יתבררו. יתכן מאוד כי כמו אותי התוכניות האמריקניות הקודמות, גם הפעם יעברו שתי המדינות על תוכנית שולץ לסדר היום. יתכן כי אכן מימשל רייגן, שאיננו רץ לבחירות, שאין לו מחוייבות לקול היהודי, יתחיל להזיז קוביות נגד מימשל שמיר. □

לך הביתה, המפד"ל

אם זבולון המר יופיע ברשימת המפד"ל לכנסת, אנחנו לא נצביע מפד"ל, אמרו לאחרונה בפורומים נרחבים של מצ"ד, מזכ"ל המפד"ל הרב יצחק לוי, ומי שהיה ח"כ מטעם התחיה חנן פורת.

הרב לוי אף נהג בצעד כמעט חסר תקדים בפוליטיקה הישראלית כשאמר דברים ברוח זו, בארבע עיניים, להמר עצמו. אתה לא צריך להיות ח"כ בכנסת הבאה, הרגיש מזכ"ל המפד"ל. אנשים רבים לא אמרו לי כי אם תשב בכנסת, המפד"ל תפסיד באשתקר ולפיכך הם לא יצביעו עבורה. המר לא הגיב.

ביום רביעי הקרוב תקיים המפד"ל הצבעה גורלית לעתיד המפלגה. חברי המרכז יתבקשו להכריע אם המר יוכל לייצג את המפלגה קדנציה נוספת. המר, ח"כ מאז 1969, צריך לקבל רוב מיוחס של 60 אחוז כדי שיוכל להיות מועמד גם

לכנסת השתים־עשרה. לדבריו חוגים יודעי דבר סיכויו לעבור משוכה זו קלושים. אומרים כי גם מקורבו וידידו, הד"ר יהודה בן־מאיר, אמר לאנשי המרכז, כי הפעם לא יעמוד מאחורי המר. שר הדתות מפעיל בחודשים האחרונים מכבש לחצים אדיר על חברי המרכז.

אם המר ידלג מעל משוכת שישים האחוזים, הוא יתמודד על המקום הראשון ברשימת המפד"ל לכנסת הבאה. עד כה כבר הודיע שר מפד"ל אחר, יוסקה שפירא, איש קבוצת מצ"ד הסופר־יוצית, כי הוא רואה את עצמו כמועמד למקום הראשון ברשימה. לדעת יודעי דבר גם ד"ר יהודה בן־מאיר יתמודד על מקום זה.

במסגרת מאמציו לזכות בבכורה מארגן השר שפירא, בצוותא עם הח"כ אבנר שאקי, ארוחה חגיגית לעשרות חברי מרכז מתנדבים ביום א' הקרוב באולמי "כלנית" בת"א. לשפירא חשוב למשוך לצדו את אנשי הקבוצה הקטנה של פרופסור שאקי, העשויה בסיטואציה מסוימת להיות לשון מאזניים. לשאקי, שמעמדו ברשימת המפד"ל לכנסת הבאה מאוד לא בטוח, חשוב לזכות באמונה של מצ"ד, או לפחות של חלק מסיעה זו. לא מכבר איים שאקי, כי אם לא יכלל במקום בטוח ברשימת המפד"ל, יפרוש מהמפלגה וירוץ ברשימה אחת יחד עם א. ורדיגר (פועלי אגו"י).

במפד"ל יש התרוצצויות בלי סוף לקראת הרכבת הרשימה לכנסת הקרובה. לנוכח תוצאות הסקרים מעריכים במפלגה, כי תזכה בקלפי בשישה מנדטים. לפי אחת ההצעות, יזכו מטעם המפד"ל, ברוטציה, 18 ח"כים. הצעה זו מרבית על שישה ח"כים בכל פעם, שיתחלפו ביניהן. מרבית ראשי הסיעות והבכירים במפד"ל דחו את ההצעה הזו.

רבים במפלגה הדתית לאומית גורסים כי בראש הרשימה צריכה לרוץ אישיות מוכרת, שלא התלכלכה עד כה בפוליטיקה, ותהיה מקובלת על כל פלגי המפלגה. רבים נוקבים בהקשר זה בשמו של פרופסור בר־אשר מהאוניברסיטה העברית בירושלים. אחרים העלו את שמו של הרב הראשי האשכנזי של חיפה שאר ישוב כהן, לשעבר סגן ראש עיריית ירושלים (מטעם המפד"ל).

דרך אגב, פרופסור בר־אשר כבר היתנה את ריצתו ברשימת מפד"ל, בהרחקת השם המר מהמקומות הריאליים. השבוע התעקשו גורמים בכירים במפד"ל, הנמנים על סיעות הצעירים, למפנה, מצ"ד, הקיבוצים והנשים, כי קיימת כבר רשימה מסוכמת לכנסת השתים־עשרה. בראש הרשימה יעמוד פרופסור בר־אשר, במקום השני יהיה ראש עיריית טבריה יגאל ביבי (למפנה), ושאר חבריה יהיו, הסדר טרם נקבע, חנן פורת (מצ"ד), יהודית חיבנר (לשעבר סמנכ"ל במשרד הפנים ושגרירות ישראל בנורבגיה), ד"ר יהודה בן־מאיר ("הצעירים") ונציג הקיבוץ הדתי. נודע כי אברהם שטרן, המזכיר המדיני של הקיבוץ הדתי, הנוטל חלק מרכזי בכל הבישולים, הודיע כי איננו מעוניין להיות ח"כ.

מרכיבי הרשימה טוענים כי יש לה יתרונות רבים. היא מציגה מפד"ל חדשה ויפה, כאשר כל ח"כ הכנסת הנוכחית (המר, ד"ר בורג, פרופסור שאקי, דרגינו והרב דרוקמן) אינם נכללים בה. בראש הרשימה מופיעים שני אישים ידועים, הנמנים על עדות המזרח. יש בה ייצוג לכל הסיעות המרכזיות בתנועה, כולל, לאחר הפסקה ארוכה, לנשים ולקיבוצים. כל ששת הבכירים ידועים כניצים. אחד מהם חנן פורת, רב ישיבת הקיבוצים, גר בשטחים (כפר עציון).

"מפד"ל חדשה ויפה", בלי אבי הסיסמה, זבולון המר.

אורזי המזוודות

הפעם השמאל צעק, והצעקות גם הועילו. לישיבת האיגוד הבין־פרלמנטרי בגואטמלה הרחוקה יסעו שני הנציגים הקבועים של ישראל מאיר כהן־אבידב (ליכוד־חרות) ועדנה סולודר (מערך), וגם רן כהן (ר"צ).

בדרך־כלל יש לכנסת התיירים הקבועים שלה, מטעמה ומתקציבה. שבח וייס (מערך) ושרה דורון (ליכוד־ליברלים) נוסעים לפרלמנט האירופי בשטרסבורג. כהן־אבידב וסולודר נוסעים לאיגוד הבין־פרלמנטרי. אלו נסיעות יותר ממושכות ולמקומות יותר מעניינים, כפעם הקודמת הם יצגו את הכנסת כבאנגקוק (תאילנד).

לפני כמה חודשים יצאה משלחת נרחבת של הכנסת בראשותו של שלמה הלל לשטרסבורג. נוסף לוייס ולדורון, נכלל בה, לשם שינוי, נציג האופוזיציה. וכמי בחר הלל? מבין כולם, דווקא בפרופסור יובל נאמן, כהנא "לאלגנטים".

ר"צ, שגם לה חמישה ח"כים, כמו לתחיה (בינתיים פרש איתן לצומת), הקימה קול צעקה, ומחאה, והאשימה את הלל בקיפוח מכוון. ר"צ גם ידעה לציין מקרים נוספים בהם, לדעתה, קיפח אותה היו"ר.

הלל שמע, חרק שיניים ולא הגיב. ר"צ לא הפסידה מכך. כשהוחלט על הנסיעה לגואטמלה, צורף רן כהן למשלחת. בליכוד, מאחורי הקלעים, נשמעו טרוניות והתנגדויות, אבל הלל נשאר בשלו. עובדה, בתחילת אפריל גם כהן יהיה בגואטמלה. אגב, באיגוד הבין־פרלמנטרי ידונו בנושאים מאוד "סמציפיים", כמו מצב השלום בעולם, אקולוגיה ואיכות הסביבה. מספר מדינות ערביות ביקשו להוסיף לסדר היום את המצב בשטחים.

מסע לסין

סוף מעמ' 9

ההזמנה לנציגי מפלגתכם לבקר בארצנו, ולחיות אורחינו.

בינתיים מתהדקים היחסים בינינו לבין הצוות הקבוע שלנו. הם לומדים כמה מלים עבריות, במיוחד חואן סיקימי, בחור רזה ונאה כבן 24, שממש יוצא מגדרו כדי לשנן "מה שלומך", "תורה רבה", "אמא", "אבא" ועוד. הצעיר הזה מגלה סקרנות בלתי רגילה לגבי הנעשה בישראל. פעם אמרנו לו, כי עם כינון היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לסין ישמש בתפקיד הקונסול הסיני הראשון בארצנו. "למה הקונסול? אני רוצה להיות שגריר", הוא אומר, וחבריו מחייכים ומתחילים לחלק בינם לבין עצמם את התפקידים בשגרירות שעדיין לא מדובר על הקמתה.

מרוב דיונים פוליטיים אנו חשים צורך סתם לטייל בעיר, להיכנס לחנויות, לקנות מזכרות, להשתלב בהמון הסיני. לא שאנו מצפים שנוכל לדובב אזרחים סיניים. אין לנו השפה הדרושה לכך. אמנם למדנו כמה מלים כמו "תינחו" (מה שלומך) או "סיאה, סיאה" (תודה) אבל "האוצר" הזה של מלים אינו מספיק לשיחה. היציאה לעיר היא "פרויקט" והמארחים שוב מארגנים את מכוניות השרד שלנו (אגב, הנהגים לובשים כפפות לבנות, פותחים בפנינו דלתות וכו').

חשבוניה בכל חנות

אנו באים למרכז הסואן של הבירה, אל חנות בת כמה קומות המכונה "חנות אחוות העמים". היא מיועדת לתיירים, אך גם תושבים מקומיים מבקרים בה. מצאנו שם מבחר גדול של מזכרות, קישוטים למיניהם, כלי חרסינה, עגילים ומחרוזות, דברי אמנות ושעונים. אך מה שעורר את תשומת ליבנו היו המוכרות. הן מקפלות באריזה מוזרה כל חפץ, ואת החשבון הן עושות... בחשבוניה פשוטה, זו שפעם למדו בה שיעורי חשבון בכיתות הראשונות של בית־הספר העממי. החישוב נעשה במהירות בזק, והחשבון נכתב בעפרון על פיסת נייר. אין זכר לקופה רושמת או למחשב. ואכן, זה ביטוי סמלי לתופעה הנפוצה מאד של עבודה ידנית בתחומים רבים. בנסיעותינו בכבישי סין ראינו גברים ונשים הנושאים על שכמם אסל שמשני צדדיו תלויים משאות שונים. ראינו גם אנשים רתומים לעגלה במקום חמור או סוס ובמפעלים מבוצעות לעתים עבודות ידניות, שאפשר היה בנקל להחליפן בציוד.

בצד המסחר הרשמי קיים גם מסחר פרטי. כעת הוא לא רק מוכר אלא אפילו זוכה לעידוד. האיכרים באים עם תוצרתם העירה, ואתה רואה רוכנים כמו בשוק הכרמל בתל־אביב. בסימטאות ליד השדרה המרכזית, מוצבות פינות מסחר רבות עם "מציאות", בגדים, מצלמות וסחורות, המיובאות באיזושהי דרך מהונג־קונג או מטאייוואן. כאן בכלל אין צורך בחשבוניה ולא בחשבון. המוכר נוקב במחיר ונוטל את הכסף לכיסו.

אנו עומדים לסיים את הפרק הראשון של ביקורנו בביינג'ין (שנשוב אליה לאחר שנבקר במחוזות אחרים של סין), ועתה בא תור הפגישה, אולי החשובה מכולן. הפעם עם צוי לין, חבר מרכז המפלגה ומנהל מחלקת הקשרים הבינלאומיים במרכז המפלגה. האיש מקבל אותנו בברכה (אנו יושבים באולם הגדול על הכורסאות הרחבות) ואומר, כי שמע כבר דיווחים על שיחותינו עד כה. אני, מתוך הרגל מקצועי, מתחיל לרשום את הדברים, אך האיש מעיר לי באדיבות: "אני מבקש מאד, כי שיחה זו לא תהיה לפרסום". מיד הבטחתי לו זאת, ואני גם מקיים את בקשתו. מה שאוכל לאמר באופן כללי הוא, כי השיחה היתה רבת עניין, והאיש בקי מאד בנושא המזרח־התיכון. הוא ביקר בכל ארצות ערב, וכאשר שמענו כי הגיע למדינות שכנות, שאלנו אותו בבדיחות־הדעת למה לא ניצל את ההזדמנות, כדי לקפוץ גם לישראל. גם הוא צחק, וכמובן לא השיב. הוא מדינאי ודיפלומט מנוסה. בסיום השיחה, כדי למנוע אי הבנות, ניגשתי אליו ושאלתי אם יש לו השגות כלשהן בדבר כתיבה בכלל על מה ששמענו וראינו בסין. השאלה לא היתה חכמה ביותר, אך כוונתי היתה לבחון (זה רק היום השלישי לביקורנו, ועדיין לא ידענו כיצד הם רואים את הביקור הזה) באיזו מידה הם מוכנים לתת פומבי לעצם הביקור. הוא השיב ספונטאנית: "איזו שאלה? תכתוב כמה שיותר. אנו מעוניינים בכך שהעם שלכם יידע על הנעשה בארצנו", וכמקובל במעמדים כאלה הצטלם אתנו ועם הפמליה שלו.

שלושת הימים הראשונים של הביקור בביינג'ין מסתיימים ולמחרת אנו ממריאים במטוס לעיר הונאן, בירת המחוז הבא. הפכנו כמעט סינים לכל דבר, בעיקר בארוחות המקיפות. ותאמינו לי, שאין כל דמיון ביניהן לבין מה שמכונה אצלנו מסעדה סינית.

(הפרק הבא של יומן מסע בסין 1988, יתפרסם בחוברת פסח)

□

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן עורך משנה: אילן שיינפלד

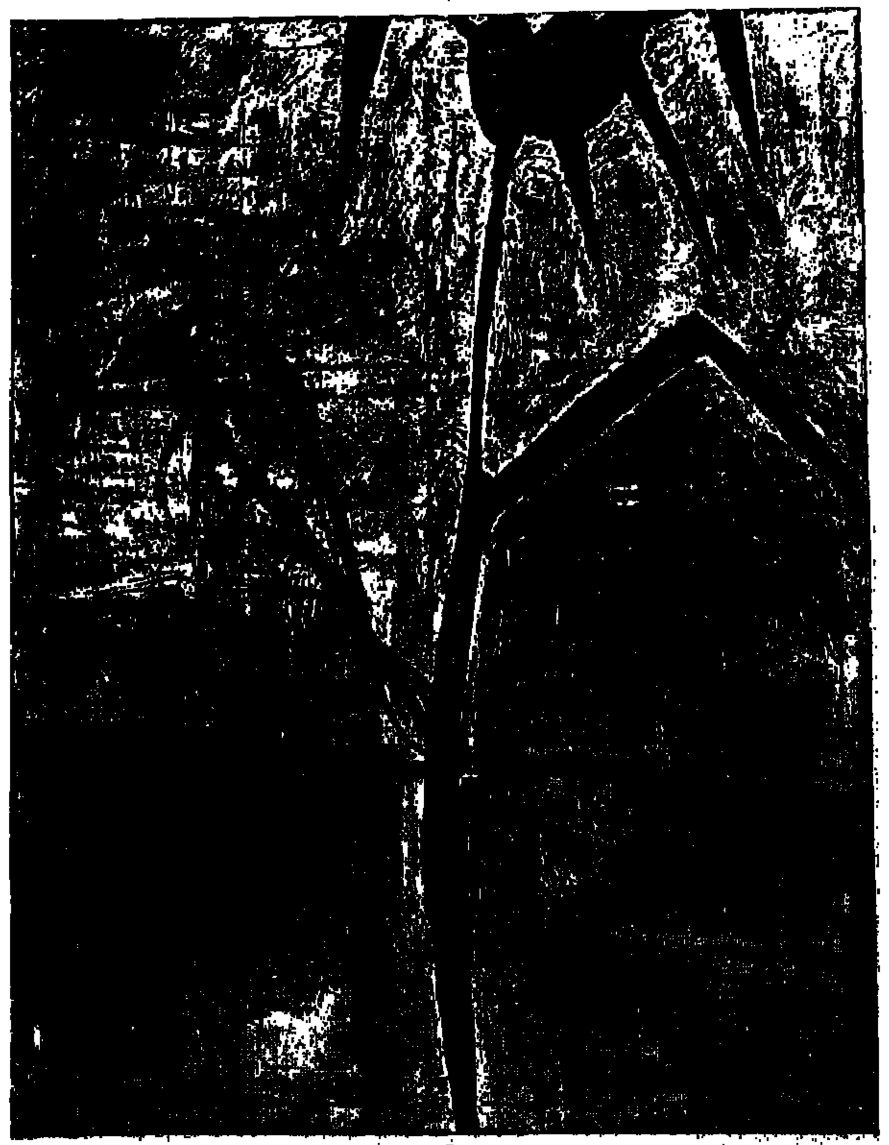

ציבי גבע, אקריליק, שמן, צבע עץ, התזה ופחם על בד. מתוך תערוכתו שנפתחה השבוע בביתן הלנה רובינשטיין במוזיאון תל־אביב.

עם, ארץ, מדינה

אברהם ידידיה

א. דורון (עורך); מדינת ישראל וארץ ישראל, הוצאת בית ברל 1988

מדינת ישראל וארץ־ישראל קשורות זו בזו בקשר מפותל. ארץ־ישראל, כמונח מוגדר ומוסכם מבחינה טריטוריאלית, ספק אם קיים גם במאה העשרים לספירה וגם באלף הראשון לפני־הספירה. במקביל, רחוקה גם מדינת ישראל מלהוות יצור ממוסגר ושלם. משך שלושת אלפים שנים חלו בגבולותיה תמורות מרחיקות־לכת לכאן ולכאן: ממדינה שאפתנית בתקופת דוד ושלמה, היא נחלקת לשתי ממלכות, יהודה וישראל; ממדינה וסאלית מצומצמת בתקופת המלך מנשה (מאה שביעית לפני־הספירה) עד לעמידה על הנפש ערב החורבן; מאוטונומיה דתית של ירושלים וסביבתה בתקופה הפרסית, לעבר "עשיית השריר" של יוחנן הורקנוס, יהודה אריסטובולוס ואלכסנדר ינאי החשמונאים. גם דוגמאות מימינו אינן חסרות. על כל אלה מאציל המעמד האלוהי של "גבולות ההבטחה", לנוכח עם אשר משך מאות בשנים חי בפסיכולוגיה של "תחום המושב".

מהפכות אלה, מה עוד שהן מתרחשות בתולדותיו של קולקטיב בעל שורשים היסטוריים, יצרו עם המיטלטל ומתפתל עם עצמו בהגדרתו הטריטוריאלית (והרתונית). עם ש"התנסותו" הארצית בעשרות סוגי גבולות, לא גרמה להתרפקותו הפיסית אף על אחד מהם: עם אשר משך אלפיים שנות גלות נסה לפצות את עצמו ב"חוויות טריטוריאליות" ובקשר רגשי עמוק לארץ־ישראל, ודווקא לארץ־ישראל "שלמה", אף כי מופשטת.

לשיאה מגיעה הזיקה הטראגית, או אולי ההירואית, בין המדינה והארץ דווקא בימינו. עם ישראל, עתיר כוח פיסי, בהשתרעו על ארץ־ישראל המערבית השלמה, עומד מרוקן מתודעה היסטורית, או אולי מחוסר כלים להגשימה. ב"מצוות שר ההיסטוריה" הוא עתיר בנקודת הפיסגה של עלילה מרתקת, מתוך גדלות־רוח או שיפלות־קומה, לוותר על חלק ממולדתו, כארץ לעם ערבי, השואף לממש את לאומיותו על אותה כיברת שטח.

* * *

הספר "מדינת ישראל וארץ־ישראל" משקף נושא אקטואלי, למרות ההיסטוריה הארוכה שהוא גורר אחריו. אך, בדרך מתוסכת, הוא מציג מסה הטוענה היסטוריה, המקרינה על ההווה המדיני הבעייתי ומפלג של מדינת ישראל בסוף שנות ה־80. המחשבה הציונית, הפוליטית וגם ההיסטורית, ייחלה ממש לדיון אקדמי, שידוש בריבוי הפנים של הזיקה בין המדינה לבין הארץ.

הקובץ שלפנינו נחלק מבחינת מבנהו לשניים: החלק האחד כולל אסופה של מאמרים העוסקים (לכאורה) בזיקה שבין המדינה לארץ. השני, המצומצם יותר והמכונה "מקראות", מאגד מקורות ועמדות של אישים שונים בנושא הסכסוך הישראלי־ערבי, כאשר נקודת־המוצא הינה משמעות השטחים למדינת ישראל ולשלום.

גישה חד־משמעית

הקובץ נפתח בהקדמה מאת העורך א. דורון, המאירה את המגמה המכוונת את הספר וההוצאה שמאחוריו (בית ברל). מתחוור עד מהרה, שהגישה ההיסטורית רחוקה ביותר מיומרתו של הפרסום, וכי כל כולו בא בעצם "לסגור חשבון" עם מצדדי התפיסה הפוליטית בנוסח ארץ־ישראל השלמה. אם ציפית להגות, קיבלת בעצם פובליציסטיקה; אם קיווית לבחינה מקיפה ויסודית, אתה מתגמר לדיון מדיני לזיקה שבין השטחים לבין המדינה בהווה; ואם אמרה נפשך ניתוח, גם בלי "מדעיות", תולינה לפחות העמדות המרובות בנושא יש"ע, בתמורה אתה קונה גישה חד־משמעית כלפי השטחים: בעיה לעם ישראל במדינתו ובהשתחררות מהם מצוי המפתח להתפתחותו המחודשת.

העורך משתבח בטיעוני המאמרים השונים המעלים, כי בתקופת בית ראשון ובית שני לא נקבעו מעולם גבולות, הלכה חד־משמעיים וכי ההבטחה האלוהית והתכסה בשמלות טריטוריאליות בארוך משתנה. מכאן מקיש העורך, שעיקרון הרציפות ההיסטורית בשאלת היחס ל"שטחים" מאומץ כיום דווקא על ידי החוגים המציאותיים במדינה, ולא על ידי הגורמים הדוגלים בעמדה "טריטוריאלית" דוגמטית, מטאפיזית, אשר כלל אין לה על מה להסתמך. וזו לה המסר המוענק לקורא "מדינת ישראל וארץ־ישראל". כל שנותר עתה הוא להתענג על התחושה הקדושה, כי עמדתנו לחזרת השטחים מבוססת על העבר היהודי ונתנית אפילו מגושפנקה אלוהית.

המאמר הפותח את הקובץ נקרא "האספקט הגיאוגרפי, ההיסטורי והפוליטי של מדינת ישראל וארץ־ישראל" (מאת א. סופר). רוחב יריעה שכזה עשוי לפרנס לפחות ארבעה־חמישה כותבים ואין ספק שגדול הוא מכפי מידותיו של אדם אחד, ענק ככול שיהיה. התוצאות ניכרות גם במרצף הסופי, כאשר התכם ההיסטורי זוכה ל... עמוד אחד, הצד המנדטורי — ארבעה עמודים, והישראלי — את היתרה.

בראשית המאמר מעלה המחבר נקודה מעניינת, לפיה קיים פער במדינות רבות בין הגבולות הרצויים לבין אלה הקיימים, וכי לעמים רבים תביעות על טריטוריות שמחוץ לתחומי מדינותיהם. כך מפקיע א. סופר את יחודה של הבעיה הארץ־ישראלית ומעניק לה מימד כללי יותר. הטיעון כשלעצמו ראוי ליתר תשומת־לב. כאן, בגלל האופן הכוללני בו הוא מוצג, אין הוא מספק מענה למידת הבלעדיות של "המקרה הישראלי". שהרי לא די בפריסתן של שורשת התביעות, כדי להציב משוואה. השאלה איננה רק מי תובע, או מהו "סכום התביעה" בקמ"ר, אלא מהו הבסיס ומה צידוקה המוסרי. אוכלוסיה יהודית ניכרת ישבה, למשל, באזור בבל (עירק) פרק זמן נכבד ביותר, למן הגלות הראשונה ואילך. במהלכו יצרה קניינים רוחניים, שאין עוררין על חשיבותם לשעה ולדורות. ובכל זאת, לא מבקש עם ישראל "כתב סיפוח" על שטחים אלה. לו ניסה הכותב לגבש מסגרת כללים להערכת מידת ההצדקה לגבי תביעות טריטוריאליות שונות, יכולנו לראות בכך תרומה ייחודית של המאמר.

ודאי מתעניינים אנו גם במסקנתו של המאמר, הדן באספקטים גיאוגרפיים, היסטוריים ופוליטיים של ארץ־ישראל ומדינת ישראל. וכמן, לדעת הכותב "ההתפשטות היא התאבדות לאומית" ותשוקותיו הטריטוריאליות של עם ישראל משבשות חוק ומוסר בינלאומיים וממיטות עלינו זוועה דמוגרפית (עמ' 34־36).

נחלת אבות

אחד המחקרים היותר מעניינים בקובץ מטפל ב"גבולות ארץ־ישראל במקרא". בסכמו את הנושא מסביר המחבר, י. נינוה, כי התורה חסרה גישה טריטוריאלית מוגדרת, נוסח גבולות מוסכם, וכי ישנן שלוש "הבטחות" שונות. לצד הקונסנזוס בשאלת הגבול הדרומי (נחל מצרים, הוא נחל אל־עריש) והגבול המזרחי — נהר הירדן (ולא עבר־הירדן המזרחי), בולטת אי־ההסכמה ביחס לגבול הצפוני. הגישה המרחיבה מגיעה לפרתו המצומצמת יותר — עד למבוא חמת (היא דמשק) והמינימליסטית — מסתפקת בדן. גבולות מולדתו של עם ישראל לא זכו, אם כן, ל"קידוש", לחתימה אלוהית. גם נביאי ישראל, אשר הקדישו מעייניהם לתיקון פגמיה של החברה הישראלית, לא עסקו ב"נתונים החיצוניים" של ארץ־ישראל, ללמדנו שעיקרו של העם הם המשמעותיים לקיומו, ולא המסגרת הארצית.

תיזה זו מקובלת במחקר וטוב שהוצגה שוב בבהירות. אולם מכאן ועד לטענה, כאילו גישתם של חסידי ארץ־ישראל השלמה הינה חבלי־משיחיות גרידא, קפיצה מעבר לכוח־המשיכה של המקרא, בכל זאת רב המרחק. גורמים שוליים כלבד בציבוריות הישראלית טוענים ל"מימוש זכות" גבולותיו של העם מעבר למצב הקיומי של ימינו. מעבר לכך אין עוררין במקרא, אליבא דכל ההבטחות הטריטוריאליות, שהארץ בין הירדן לים נחשבת ל"ארץ־ישראל".

אבל זהו רק צד אחד של המטבע. חשוב לזכור, שהשאיפה לגבולות ההיסטוריים איננה נחלת הדתיים־אורתודוקסים דווקא, ובוודאי שאיננה נשענת על "גבולות ההבטחה". ספרי התנ"ך השאירו משקע עמוק בחברה היהודית בימי הבית השני ובתקופת הגלות, כך שאותם געגועים ל"טריטוריה רבתי" מתוווים ומתעצמים מכוח התודעה ההיסטורית, ולא בהכרח הדתית.

ניקח לדוגמה את התקופה החשמונאית, בה מתגלה רובד היסטורי מעניין ביחס למדיניות ההתפשטות של ארץ יהודה. זמן קצר לאחר מרד יהודה המכבי, משתחררת המדינה החשמונאית מאפוטרופסות סורית (בית סלבקוס) ומשיגה עצמאות מדינית (לאחר פרק זמן בן 400 שנה בקירוב). היא עולה על מסלול של כיבושים, מנצלת את ירידת השפעתה של יוון והתעצמותה האיטית־עדיין של רומי. אנטיוכוס השביעי מלך סוריה דורש משמעון לסגת מאזור מישור החוף שכבש. מה משיב לו בנו של מתתיהו?

"לא ארץ נוכרית לקחנו ולא ברכוש זרים משלנו, כי אם נחלת אבותינו, אשר ביד אויבנו בעת מן העתים בלא משפט נכבשה ואנחנו (משיבים) כאשר היתה לנו עת השיבונו נחלת אבותינו." (ספר מכבים).

מה החזיק והתבקש לעיינינו — מדינת החשמונאים לא צמחה בחלל ריק. התרחבותה הטריטוריאלית נעשתה לא עקב שאפתנות אימפריאליסטית גרידא, אלא מתוך תודעה היסטורית. גם כיום הזיקה ליהודה ולשומרון נובעת אצל רבים, לא מתוך הבטחה אלוהית גרידא, אלא כרצף ההיסטורי־חוויתי של עם אל מקורותיו, עד כמה מתאפיינים מצדדי גישה זו בימינו בפרגמטיות וב"היתכנות מדינית" (מונח שטובע א. נאור במאמרו: "אדם ואדמה — שתי פרספקטיבות"), וזוהי כבר שאלה שונה בתכלית.

כמה נושאים האמורים — לכאורה — להוות נכס צאן ברזל של הספר שלפנינו, לא מצאו בו את מקומם. בולט בהעדרו הניסיון לערוך סיכום היסטורי בדבר שאלת זכותם של היהודים והערבים על ארץ־ישראל. במישור הפרגמאטי נפקד מקומו של מאמר־מחקר, שיבחן את הגורמים בקרב הערבים הקוראים להשלמה ולשלום עם מדינת ישראל ואת הבסיס החברתי־פוליטי עליו הם נשענים. מרבית הכותבים, המתייחסים לפרקטיקה של עשיית שלום בין מדינת ישראל לבין העולם הערבי, בודקים מתוך ביקורתיות רבה את העמדה הישראלית המספחת, ומציבים למולה את הגישה הרצויה, המתונה, הפוקחת עיניה לסכנות העצומות האורבות — בגלוי, לא בסתר — לחברה הישראלית, הקשורות בצרוף השטחים למדינת ישראל. אבל, יש לזכור, כי לשלום נחוצים שני צדדים, לא רק שמיר ופרס. גם על הצד הערבי לתרום את חלקו וחבל שבנידון לא השכיל הקובץ במיוחד. האם כדי להשביע את הריבונות הערבית בשטחים הללו, מופרות הדרישה לוויתורים טריטוריאליים מצידנו? האם שאיפתה של ישראל לשיחות רב־צדדיות ישירות היא קפריזית? האם לפלסטינאים, בתור תנועת שחרור לאומית, ישנה הנהגה מדינית ברורה עימה אפשר להידיין? ועוד.

אחד הנושאים המרתקים יותר, שאת העדרו מהקובץ אפשר להכתיר כהחמצה, מתקשר לצמיחתה של הלאומיות הפלסטינית בעשרים השנים האחרונות תחת השלטון הישראלי. גם אלה הסוברים שלאום פלסטיני איננו יצירה חדשה, לא יוכלו להתכחש לתאוצה החדשה שנצברה: יתר מודעות של הפלסטינים להגדרתם הלאומית תחת שלטון זר, מוכנות להקרבה, מעורבותה של אוכלוסיה בלתי לוחמת, אזרחית, בפעולות השתאיור, חידוד רגש השייכות על בסיס לאומי ולא דתי וכיו"ב. חבל, שהספר פסח על דיון בנושא חיוני כזה. כך היתה חולשת הריבונות הישראלית מוצגת באור אחר ובעייתי פי כמה, מאשר התקיפה העקרה־משהו (ולעיתים הדמגוגית) את עמדת ה"אף שעל".

מולדת או טריטוריה

העדר הכאב שבוויתור מהווה מבחינתי אחד מן הסממנים המוזרים שבקובץ. צעד פוליטי שקול, כגון החזרת שטחים, איננו צריך להחשב כשלעצמו כבלתי מכובד. אבל הנכונות להיפטר מנחלת־ישראל, תחושת הניכור ביחס ל"שטחים", הכחשה של קשר רגשי והיסטורי כלפיהם — כל אלה מצביעים על ליקוי המקנן בתוכנו. ולהיותך נץ פוליטי או יונה אין כל קשר לעניין. הבעיה האמיתית טמונה לא בחוסר התוויית גבולות חד־משמעיים בתקופת המקרא, בתוכניות האלוהיות השונות לשכן את עמו הנבחר, אלא בחוסר ריגשי אצלנו אנו, המתבטא באופן לינגוויסטי בתפנית מ"ארץ" ל"שטחים".

אימתי אירע מהלך זה? לא אצל אבותינו, גם לא בתקופת הגלות הארוכה ולא בראשית המאה העשרים. אנשי תנועת העבודה בעלייה השניה (וגם השלישית) יונקים את ארץ־ישראל מולדתם מלידה. נכון, זוהי תודעה רומנטית, נאיבית, ציורית, לא־מחייבת, אבל זוהי הבריה המפעילה אותם למעשים דמוי־אוטופיים. המעשה הציוני לא הצטמצם מעודו לתוואי גדר־חורה. חלוצי ארץ־ישראל העובדת לא ויתרו מראש על התיישבות באזורים ערביים, גם לא אלה מהם שהכירו בקיומה של "בעיה פלסטינית". חניתה ועמק הירדן, גם גוש עציון, לא היו מחוץ לתחום. אפילו עבר־הירדן המזרחי עמד על הפרק (כתוכנית ריאלית) להתיישבות יהודית. שלמות ארץ־ישראל נתפסה קודם כל כערך ואחר־כך גם כיעד פוליטי רצוי.

האם יש צורך להזכיר את יצחק בן־צבי, איש העלייה השניה כחבר מפלגת "פועלי־ציון", האמון היטב על המרקסיזם לתיגיו, מפעמת בו תחושה מיסטית ממש ביחס לארץ־ישראל, המתחילה להיגאל בימיו. באיזו התרגשות הוא מגיב לנוכח מראה חורבות אבנים עתיקות, שרידי פועלו של העם היהודי באיזה רוחף פנימי הוא מולך־מופעל לסייר ברחבי ארץ־ישראל, לחשוף ולמרק שמות יהודיים של מקומות אלה ואחרים!

הוויתור של התנועה הציונית על ארץ־ישראל והסכמתה לחלוקה לא היו תוצר של אידיאולוגיה, שבמרומה חיעמד כביכול ערך הוויתור. ההכרעה קיבלה אופי פרגמאטי. כיום, דומה, התהפכו היוצרות: ארץ־ישראל השלמה, אם היתה כזו אם לאו, הפכה להיות "שטחים" ובמעמדה זו פיחות. קם דור חדש שארץ־ישראל איננה מדברת אל ליבו.

אני מבקש להדגיש: אין מובעת כאן עמדה בפולמיקה בדבר החזרת שטחים תמורת שלום, או אם רצויה הקמתה של מדינה פלסטינית וכו'. המטרה איננה אלא להמחיש, כיצד במחצית השניה של המאה העשרים נתגלגלה המולדת לטריטוריה, הנמדדת לעיתים בחשיבותה הבטחונית, אך אין משוקעת בה אנרגיה רגשית של שייכות (לא של אדנות).

*

הנסיון של הכרך שלפנינו להטמיע להשתיק את חלקה של ארץ־ישראל העובדת, על כל שלוחותיה, באוריינטאציה הציונית על ארץ־ישראל שלמה, אף הוא מתמיה כשלעצמו. עמדה זו מהווה התכחשות למקורותיה של תנועת העבודה, אין בקובץ ולו מאמר אחד שעניינו שלמות ארץ־ישראל באידיאולוגיה של תנועת העבודה. ברל, מנציגיה הבולטים של מפא"י ההיסטורית, שהתנגד לתוכנית החלוקה ב־1937, זכה בספר לייצוג מזערי, יצחק טבנקין, לאחר המקטאים

(המשך בעמ' 18)

מה חדש בספרות הרוסית?

א.ב. יפה

הירחון הספרותי הצרפתי „ליר" שיגר את בכירי כתביו, פייאר אסולין, לברית־המועצות לדווח משם מה מתרחש כיום, בעיצומו של עידן גורבאצ'וב, בספרות הסובייטית. בלוותה אליו כרכרה נאמארוף, כדי להקל על המגעים עם הסופרים והעורכים המדברים רק רוסית. פרי עבודתם המשותפת, המתפרסמת בחוברת ספטמבר 87 של הירחון, מציגה לפנינו תמונה חיה ומרתקת של המתרחש בספרות בבריה"מ.

שליחיו של כתב־העת הצרפתי הגיעו למוסקבה כאורחים רשמיים ועל־כן היתה צפויה להם קודם־כל שורה של פגישות רישמיות עם עורכים, סופרים, מבקרים ומו"לים המקובלים בדרך־כלל על השלטונות. הם לא הסתפקו בכך וחיפשו (וגם מצאו) דרכים להיפגש עם סופרים שאינם הולכים בתלם, עם דיסידנטים ועם כאלה המשגרים את כתבי־היד שלהם מחוץ לגבולות בריה"מ לשם פירסום במערב. לבסוף, בדרך הביתה, הם התעכבו במינכן ושם שוחחו עם אלכסנדר זינובייב, סופר רוסי גולה, העורך הראשי של כתב־העת „קונטיננט", שהיה ונשאר „כופר בעיקר".

הם ביקרו בפרדלקינו, שכונת היוקרה שליד מוסקבה, בה שוכנים בדאצ'ות שלהם, כמה מטובי הסופרים הסובייטיים ורבים מאלה שהשלטון רוצה ביקרם. לעולם כולו מוכרת פרדלקינו בעיקר כמקום מגוריו של המשורר בוריס פסטרנאק המנוח, שזכה בפרס נובל ונאלץ לוותר עליו בלחץ השלטון. רצו לתת את הדאצ'ה לסופר הקירגיזי צ'ינגיז אייטמאטוב, שהוא חביבו של השלטון, סופר די טוב שהרוסים מנסים לזכותו בפרס נובל. אבל קמה מהומה, היו מחאות של עשרות סופרים, שפנו לגורבאצ'וב והסבירו לו כי לא כך נוהגים במשכנו של משורר גדול כפסטרנאק. מה עוד, שלשם השכנתו של אייטמאטוב היה צורך לפנות מן הדאצ'ה את בני משפחתו של פסטרנאק, הממשיכים להתגורר שם. הגזירה בוטלה, בינתיים. נתקבלה החלטה לייסד בבית זה „מוזיאון פסטרנאק", אבל לא נעשה דבר להמחשת התכנית הזאת. בינתיים עומד הבית שומם כשעל שערו מתנוסס שלט: „כאן יהיה מוזיאון". מתין כיצרו לשלטון פתרונים.

בינתיים נעשות הכנות לפירסום הרומאן של פסטרנאק, „דוקטור ז'יוואגו", בברית־המועצות. מאז הופעתו במערב, לפני שלושים שנה, קראו את הספר מיליוני אנשים במערב. אלפי קוראים בברית־המועצות החזיקו אותו אף הם בידיהם, אם בספרים שהוברחו לשם ואם כמהדורות של סאמאיזדאט. הספר לא הזיק כלל למשטר הקומוניסטי. סוף־סוף הגיעו גם האחראים למדיניות הפירסום למסקנה כי שוב אין צידוק לגניזתו. בנו של פסטרנאק, יבגני, לשעבר מהנדס, עובד מטעם המכון לתולדות הספרות, על הכנת המהדורה הסובייטית של „דוקטור ז'יוואגו". הרומאן עומד להופיע תחילה בשלושה המשכים בירחון הספרותי „נובי מיר", ותפוצתו תגיע לחצי מיליון עותקים, ולאחר מכן יופיע בצורת ספר שתפוצתו לא תעבור על מאה אלף עותקים. אומרים כי גורבאצ'וב עצמו החליט על מבצע זה: „הגיע הזמן לטאטא את האנאכרוניזמים". את המבוא הכין ליקאצ'וב, ואין יודעים עדיין אם הוא יסתפק בדברי הערכה על טיבו הספרותי וההיסטורי של הספר או שמא ירהיב עוז לגולל את הפרשיות שהיו קשורות בפירסומו והשתקפותן בפוליטיקה הבינלאומית.

העיתונאים הצרפתים פגשו בפרדלקינו את תמרה איוואנובה, אשה זקנה כיום, שהיתה מבאי־ביתו של פסטרנאק והיא שהרעישה עולמות ותבעה מן השלטונות לייסד במקום מוזיאון על שמו. תמרה איוואנובה יודעת צרפתית על בוריה, והיא תירגמה כמה עשרות ספרים מן הספרות הצרפתית. היא נשארה קנאית בידידותה לפסטרנאק וכיבוד זכרו. היא מדברת מרה באלה שמתפרסמים „על גבו", כמו ייבגני ייבטושנקו למשל. „הוא מנוול", אומרת היא. ואילו על אנדריי ווזנייסנסקי, שנתמנה רשמית לטפל ב„ריהביליטאציה של פסטרנאק" היא אומרת: „אדם נאלח. הוא לא בא אפילו להלווייתו של פסטרנאק, ועכשיו הוא חי על המת." על מארקוב, האיש החזק של איגוד הסופרים במוסקבה, היא אומרת: „הוא הגרוע מכולם. הוא התבטא כך: אם הם רוצים לייסד מוזיאון פסטרנאק — רק על גופתי." היא פנתה בעניין זה באיגרת אל גורבאצ'וב עצמו, ובתשובה שקיבלה נאמר לה כי הצדק עמה, אך ראש המדינה אינו יכול לפתור בעצמו את כל הבעיות.

הסופר הפופולארי ביותר כיום בבריה"מ, שהכל מדברים בו, הוא אנטולי ריבאקוב. הוא מחברו של הרומאן „ילדי הארבאט", שהיה „המאורע הספרותי" של השנה שעברה, ובמידה ידועה, גם מאורע פוליטי. הוא סיים את כתיבת סיפרו לפני עשרים שנה, אך הצנזורה לא אישרה אותו לדפוס. זהו כתב־קיטרוג קשה נגד סטאלין, המתאר אותו כדיקטאטור צמא־שררה. לפתע פתאום, ניתן השנה הרישיון לפירסומו. ריבאקוב הוא אדם חזק, סבלני, המאמין כי בסופו של דבר ינצח הצדק והשכל־הישר. הוא המתין בסבלנות, לא עשה שום ויתורים, לא הלך על פשרות, ועתה, לאחר הופעת סיפרו בבריה"מ, כבר יש לו עשרים חוזים עם מו"לים בחו"ל. הוא כיום בן 76. בנעוריו היה מהנדס. השתתף במלחמת העולם השנייה כטאנקיסט. את הרומאן הראשון שלו כתב בהיותו בן 37. פירסם עד כה למעלה מעשרה רומנים, אך התפרסם בעיקר מכתיבת ספרים לבני־הנעורים ותסריטים בשביל הקולנוע והטלוויזיה. ב־1967 סיים את החלק הראשון של „ילדי הארבאט", ארבאט זהו שם רובע במוסקבה, שבה הוא עצמו נולד וגדל. הרומאן הוא בחלקו אוטוביוגראפי. גיבורו, סאשה פאנקראטוב, קומסומולץ עשוי ללא־חת, נקי מכל רבב, נעצר בשל דבר של מה־בכך והוגלה לסיביר. הוא, ועימו כמה מידידיו, שנפלו קרבן לגל הטיהורים הסטאליניסטיים. בספר מגולל המחבר פרשיות מנעוריו של סטאלין עצמו, אף

ריבקוב

בעיקר הוא מתרכז בשנת 1934, השנה שהסתיימה ברצח קירוב. זו הפעם הראשונה שניתן בבריה"מ ביטוי לשמועות שהיו מהלכות ביחס לרצח קירוב. בשעה שהגירסה הרישמית היתה כי הוא נרצח בידי אויבי הקומוניזם מבפנים, וזה היה הצידוק והאות לגל

זמיאטין

הטיהורים הנרחב, היו שמועות שייחסו את מעשה הרצח ל־נ.ק.ו.ד., בהשראת סטאלין עצמו. ריבאקוב מאמץ את הגירסה הזאת.

ריבאקוב, שהגיש לראשונה את כתב היד שלו ל„נובי מיר", הז'ורנאל הרוסי הליבראלי ביותר, בימי עריכתו של טוארדובסקי ב־1967, נאלץ להשלים עם התשובה השלילית שנכפתה על העורך מטעם „החלונות הגבוהים". ב־1978 נתפרסמה הודעה, כי הספר יופיע בהמשכים בכתב־העת „אוקטייאבר". לא דובים ולא יער. ריבאקוב נאלץ להישאר בהמתנה והוא הוסיף בינתיים עוד 720 עמ' לספרו. אכן, מופת של סבלנות, של כוח־נפשי ואמונה. הציעו לו להבריח את כתב־היד למערב ולפרסמו קודם בתרגום. הוא סירב. לא מפחד הצעדים שעלולים לנקוט נגדו ברוסיה, אלא משום „שכתב את ספרו למען עמו ולמען ארצו", ומה בצע אם יקראו אותו שלושת אלפים רוסים גולים אך הוא לא יגיע לידי מיליוני הקוראים בברית־המועצות? סבלנותו השתלמה לו. בראשית 1987 ניתן האות. בעידן ה„גלאסנוסט" בוטל האיסור על פירסום הספר. הוא נדפס תחילה בכתה"ע „דרוז'בה נארודוב" (אחוות העמים) והחוברות נחטפו מן החנויות כלחמניות טריות. הפירסום הסב נחת־רוח לא רק למחברו, הוא שימש „כרטיס־ביקור" לגורבאצ'וב במערב. היתה זו הוכחה ניצחת לאופיו הליבראלי של העידן החדש.

מפי ג'יאורגי מארקוב, וולאדימיר קארפוב, סופרים „רשמיים", מראשי איגוד הסופרים, שמעו העיתונאים הצרפתים בעימות אחרות, בסגנון אחר. אבל הם נתבשרו מפיהם כי בקרוב יופיע בברית־המועצות הרומאן של ייבגני זאמיאטין „אנחנו", אותו ספר שהיה פסול־טרף משנות השלושים, ומחברו נידון לגירוש. אגב, זוהי אנטי־אוטופיה ששימשה השראה לג'ורג' אורוול בכתיבת ספרו „1984". קשה היה להאמין כי יבוא יום ו„אנחנו" (ששמו יוסב דרך־אגב ל„רוסיה")

יופיע בהוצאת הספרים הממלכתית במוסקבה. מי היה מאמין, כי שירי ניקולאי גומילוב, המשורר שהוצא להורג ב־1921, באשמת קשירת קשר אנטי־סובייטי, יראו אור גם הם במוסקבה, יחד עם כמה רומאנים של ולאדימיר נאבוקוב (פרט ל„לוליטה", כי הפוריטאניות חוגגת גם בעידן הגלאסנוסט), רק על סולז'ניצין עדיין מוטל חרם.

הרבה סימנים מורים על אווירת ההפשרה בברית־המועצות. לראשונה תירגמו שם את ספרו של אנדרה ז'יד הצרפתי, „שיבה מבריה"מ", שנכתב לאחר ביקורו שם ב־1936 והיה „מוקצה מחמת מיאוס" בעיני הקומוניסטים הארוקים. הרומאן של ואסילי גרוסמן „החיים והגורל", המגלה את האמת שלו על מלחמת העולם השנייה ובין־היתר גם על גורל היהודים בה, מתפרסם בכתה"ע „אוקטייאבר". מדפיסים את סיפורו של בולגאקוב „לבו של כלב", לאחר שבמשך שישים שנה היה כתה"י מונח במקפא־הארכיון. אפילו רומאן פוליטי מובהק כגון „החיפוש" של פלאטונוב, יופיע בקרוב בדפי „נובי מיר".

מי שלא מאמין ב„גלאסנוסט", בגורבאצ'וב, באווירה החדשה — הם הסופרים הגולים. זינובייב טען באוזני אסולין כי זוהי רק אחיזת־עיניים, תרמית העשויה בכוונה תחילה כדי להרדים את מדינות המערב. הוא השתמש אף במלים חריפות יותר בלוף פוליטי, הטוואה. והוא ממשיך להזהיר את המערב מפני תעלולי הקומוניזם, הלובשים בימינו „עור של כבש".

בסמוך למועד סיורו של אסולין ביקרו בברית־המועצות רחל ואריה אהרוני. בספרון שלו, „חברה אחות מבוכה" (הוצאת אלף, 1987), מספר אהרוני, בין היתר, על פגישותיו עם כמה משוררים סובייטיים שכבר פגש בעבר (ואגב, גם תירגם משיריהם לעברית). בלה אחמדולינה קיבלה אותו בחמימות. אך לא כן חבריה, אלה שהיוו יחד את קבוצת החדשנים של שנות החמישים. „ווזנסנסקי ויבטושנקו נשארו ידידים, אבל זה לא זה..."

„אנחנו שואלים לגורל אותו דור סיפרותי שפרץ אל זירת־התרחשויות בבריה"מ בסימן המאבק על חירות־הרוח באמצע שנות החמישים, לאחר הוועידה ה־20, שהתרכז בשעתו בעיקר סביב כתב־העת „יונוסט" („נעורים"): דור שעל הנודעים ביוצריו נמנים אנדריי ווזנסנסקי, יבגני יבטושנקו, בולאט אקודז'אבה, וכמובן אחמדולינה עצמה. מסתבר שדור זה כיום מפוזר ומפורר. חלקו נואש מן הסיכוי לדמוקראטיזאציה של החברה הסובייטית, ובחר לערוך גלות במערב. חלקו, — דוגמת אחמדולינה ובוריס מסרר, — למרות השקפותיו הפסימיות על אירועי ה„גלאסנוסט", בחר להישאר בבריה"מ, וממילא, הלך־רוחו עגום מאוד; חלקו — דוגמת יורי קונדראטייב — חשדני כלפי מהלכיו של גורבאצ'וב ורואה בהם, כמו אנשי־מנגנון רבים, הפרת הנורמות הסובייטיות; וחלקו — דוגמת יבטושנקו ווזנסנסקי — תומך במהפך הנוכחי, ורואה בו את הסיכוי היחיד לדמוקראטיזאציה של החברה הסובייטית. אחמדולינה מכנה את עמיתיה לשעבר, יבטושנקו ווזנסנסקי, — „משוררים אופיציאליים".

„כמיהתה לחירות־רוח מוחלטת. היא דוחה כל גילוי של שוביניזם במסווה של אהבת המולדת. דומה שקורצה מן החומר שקורצו ממנו חסידי אומות העולם. על אנשי „פאמיאט" האנטישמיים היא אומרת: „אלה פשוט רוצחים רוצחים רוצחים"... היא מפצירה בנו שנעשה למען קבלת הזמנה עבורה לביקור בישראל, וככל שהזמנה תקדים לבוא, כן ייטב. מודעותה למצב בריאותה הרופף היא היא המאיצה בה כנראה להגשים מהר חלומה זה."

יבטושנקו בא לבקר את אהרוני בבית המלון שלו. הוא מרבה לנסוע לחו"ל, מפרסם הרבה ברוב כתבי העת הסובייטיים, עורך אנתולוגיה של השירה הרוסית ב„אוגוניוק". איך נראה כיום אותו המשורר המרדן שכתב את „באבי יאר"?

„...רחב־גרם, מתנשא לגובה של שני מטר לערך, לבוש חליפת־משי מפוספסת־צבעונית. מודיע כי שעתו דוחקת, עליו לנסוע לפגוש מישהו בנמל־התעופה. וכך, ממהר, דוחק בזמן." אגב, בלה אחמדולינה היתה אשתו הראשונה, והיא שומרת עד עצם היום על גחלת מרד־הנעורים שלה. היא שוב אינה מקובלת עליו והוא מותח עליה ביקורת גלויה, בעיקר בשל ידידותה עם הסופרים הגולים והדיסידנטים.

„אנשים אלה ניצלו, לדבריו, את תמימותה של בלה, ואף סיכנו אותה כהצטלמם אתה שם, שהרי ידעו כי היא חוזרת לבריה"מ. אפשר שקיוו בסתר־ליבם שהיא תיאסר, או יפעילו נגדה אילו לחצים, בשביל שיהיה להם עניין לענות בו. אף השפעת מסרר אינה מיטיבה עמה. כל ה„אנטי" שלו הוא לתוך השרוול."

על יבטושנקו אומרים כי נהפך ל„אישיות רישמית", כי במסעותיו בחו"ל הוא ממלא שליחויות מטעם השלטונות ומייצג את הקו הרשמי. כאשר אהרוני אומר לו כי העולם מצפה ממנו לשיר נוסף, בדבר זכותם של היהודים בברית־המועצות ללמוד עברית בגלוי וללא מורא, משיב לו יבטושנקו: „אתה סטאליניסט... רק בימי סטאלין הורו למשורר מה עליו לכתוב..." (עמ' 41).

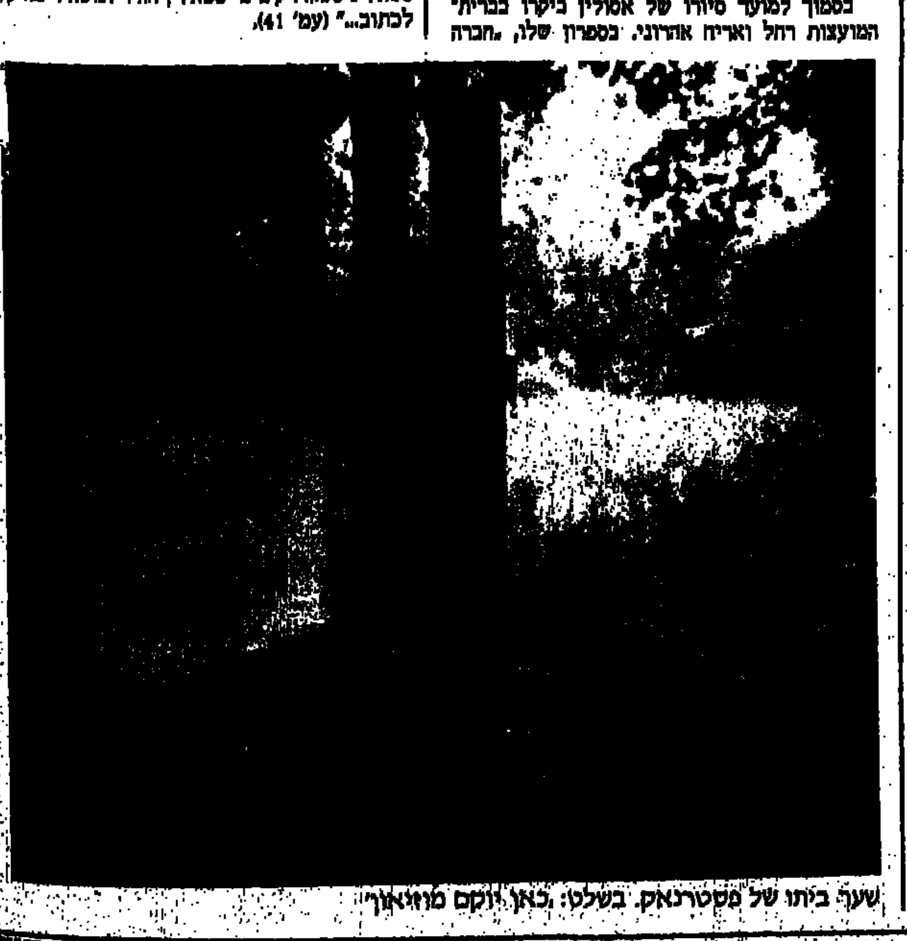

שער ביתו של פסטרנאק. בשלט: „כאן יוקם מוזיאון"

„תופעה חולפת וחסרת משמעות"

דוד אשרי

דניאל שוורץ: אגריפס הראשון, מלך יהודה האחרון; מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, תשמ"ז

עיר־נמל עתיקה היתה בחוף־קמפניה מערבית לנאפולי, ושני שמות לה: שם יווני, דיקאיירכיה — „עיר הצדק", כך נקראה (לפי אחת הסברות) ע"י פליטים מבקשי חוק וחופש מן האי סאמוס, שהתיישבו בה בשלהי המאה השישית לפנה"ס; ושם רומי — פוטיאולי (היום פוצואולי), על שם המעיינות החמים בשדות־הגופרית שבסביבה. זו היתה גם עיר־קיט יוקרתית לעשירי רומי ולשליטיה; בחווילה אחת שלידה התקיים בשנת 39 לסה"נ מפגש מפורסם בין שליחי היהודים והיוונים מאלכסנדריה שבמצרים, ובראשם פילון ואפיון האלכסנדרונים, לבין הקיסר המטורף קאליגולה, ושם נתקבלה ככל־הנראה ההחלטה להעמיד בירושלים „צלם בהיכל". יוסף בן־מתתיהו, המזכיר את העיר הזאת ב„קדמוניות היהודים" גם בקשר למסעו של אגריפס לאיטליה עוד לפני ראשית מלכותו, מכנה אותה בסעיף אחד בשמה היווני דיקאיירכיה, שהוא הרגיל אצלו, ואילו בסעיף שלאחריו עובר, ללא כל הסבר, לשמה הרומי פוטיאולי (ספר יח' 160־161). אפשר שהקורא הרגיל לא היה כלל שם לב לדבר, כאילו דובר בסופר העובר מ„קונסטנטינופוליס" ל„איסטמבול" לחילופין, בלא כל הסבר, שכן, לדעתו הכל יודעים, כי המדובר בשני שמות של אותה עיר. לא כן דניאל שוורץ: המעבר מדיקאיירכיה לפוטיאולי עורר בו תמיהה; ותמיהה זו היתה עבורו ראשית־דרך של חקירה ודרישה אחר מקורותיו האבודים של יוספוס על אגריפס הראשון מלך יהודה.

מה עניין שני שמותיה של עיר לבעיית המקורות? שוורץ מניח כי יוספוס, שעה שכתב את שני הסעיפים הנ"ל, עבר משימוש במקור אחד בו העיר נקראה דיקאיירכייה לשמוש במקור אחר בו היא נקראת פוטיאולי, מבלי שנתן את דעתו על כך, ושמא העניין טעון הסבר כלשהו. שיטתו של שוורץ היא לפרש סתירות, הבדלים כלשהם ואף הרגשים שונים בחלקים שונים של „קדמוניות" (ושל החלק המקביל המקוצר ב„מלחמות היהודים"), על־פי ההנחה בדבר שימוש במקורות השונים, שהיו מונחים על שולחן עבודתו של יוספוס. זו שיטה ידועה, שהורתה ותפארתה בגרמניה של המאה הקודמת ואשר הופעלה גם בארצות אחרות בכל תחומי המחקר הפילולוגי־היסטורי של העולם הקלאסי, המקרא, הספרות האיסלמית ועוד. היא הביאה להישגים מרשימים שאיש לא ימעיט בערכם (למשל בתחום חקר המקרא), אבל שימושה הבלתי־מרוסן גרם

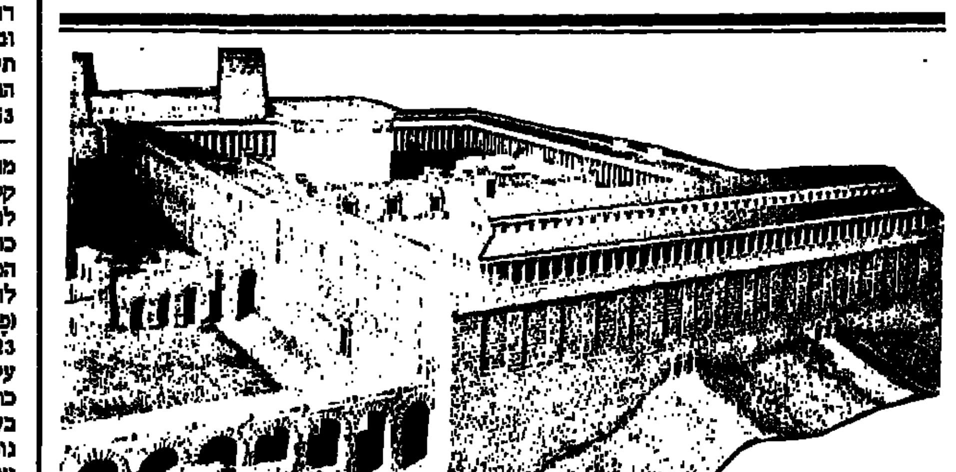

דגם של בית המקדש בימי הורדוס ואגריפס

לא אחת גם לטעויות ונזקים חמורים. שוורץ יודע זאת היטב, כמובן, ועל־כן מצא צורך לנקוט זהירות. דרך משל, נקט בידו „השיקול המיתודי הכללי, שעלינו להמעיט ככל האפשר במספרם של המקורות המשוערים" (עמ' 18; השווה עמ' 19). אעפ"י כן, הוא מזהה לא פחות מחמישה מקורות, מהם ארבעה „משוערים" (החמישי קיים עד היום הזה: ה„מלאכות אל גאיוס" מאת פילון; ר' עתה תרגום עברי של א. כשר, כתבי פילון האלכסנדרוני, בעריכת ס. דניאל־נטף, כרך א', ירושלים תשמ"ו, עמ' 61 ואילך), בהם השתמש יוספוס לצורך כתיבתו על אגריפס. אחד החיבורים האבודים הללו, ששוורץ מכנהו „חיי אגריפס", סיפר את תולדות חייו של אגריפס בנוסח של „נהפוך הוא", כלומר על־פי דגם היפוך־הגורל שבסיפור יוסף במצרים שמבית־האסורים עלה לגדולה, וזה שבסיפור מרדכי במגילת־אסתר. ביוגראפיה אבודה זו, בשל רצונה לחקות שני רומאנים מקראיים אלה, אין לדעת שוורץ לתת אמון רב בערכה ההיסטורי, כלומר — בערכם ההיסטורי של החלקים בספרו של יוספוס המבוססים עליה.

חלק זה בספרו של שוורץ הוא קריאת־חובה לכל המתעניין בבעיות ביקורת המקורות של ההיסטוריונים העתיקים בכלל וביוספוס בפרט. עניינו הראשי של שוורץ הוא במכלול הבעיות הללו: הוא מעוניין גם בבעיות כרונולוגיות ופילולוגיות שונות. אך אין זאת אומרת, שהוא מתחמק מדיון היסטורי שיטתי ונוקב בנושא הספר — אישיותו ומפעלו של אחרון מלכי יהודה בעיני בני דורו (פילון), בעיני הדור שלאחריו (יוספוס) ובעיני חז"ל. כאן בולטת נטייתו של שוורץ לדמיסטיפיקציה: האיש שלפי הדעה המקובלת היה מלך „לאומי", וחי ב„אווירה חשמונאית" ותיכנן מרד בשלטון הרומי אינו, לדעת שוורץ, אלא „תופעה חולפת וחסרת משמעות" (עמ' 185), מלך רומאי לכל דבר, בשמו — מרקוס יוליוס אגריפס — בחינוכו ובהשקפת עולמו, שמשל בעצמו מטעם הקיסר במשך תקופה קצרה (37 — 43 לסה"נ), בה פסק זמנית שלטון הנציבים בא"י. כנס־המלכים בטבריה (עמ' 150 — 153) ובניית „החומה השלישית" בירושלים (עמ' 153 — 158) אינם, לדעתו של שוורץ, אלא זה — „פגישת מחזור" של מלכי המזרח הקרוב שהומלכו ע"י הקיסר קלאודיוס, וזה — מעשה ראוותני להפגנת הדאגה לבטחונה וליוקרתה של ירושלים, ללא שמץ של כוונות אנטי־רומיות. „רדיפת הכנסיה הנוצרית" המיוחסת לאגריפס מסתכמת בסך־הכל בהוצאתו להורג של איש אחד (יעקב בן זבדיה) ובמעצרו של אחר (פטרוס): ר' עמ' 133 — 137 והנספח בעמ' 218 — 223. בניגוד לתמונה המקובלת על־פי דברי המשנה על „אגריפס המלך" (הראשון או השני) הנוטל סל על כתפו וכו', הרי לדעת שוורץ אגריפס השתתף אולי בעבודת־המקדש למטרות הפגנתיות בלבד, ככל מלך נוכרי שהיה מבקש למצוא חן בעיני היהודים (עמ' 183 ואילך). דמיסטיפיקציה היא נטיה חיובית ומבורכת כשלעצמה (תמיד, ובמיוחד בימים טרופים אלה). עם זאת, טוב היה עושה המחבר לו הסביר בדרך משכנעת יותר כיצד בכל־זאת קרה הדבר, שמתנגדיו בני־זמנו של אגריפס ראו בכנס־טבריה ובבניית החומה הירושלמית צעדים בעלי כוונות אנטי־רומיות וכיצד קרה הדבר, שאדם אשר ראה עצמו רומאי בכל רמ"ח איבריו והאמין כי עתיד היהודים תלוי ברומי, מוזכר במסורת היהודים, לפחות בחלקה, כ„נצר לשושלת שהתנגדה לרומי" דווקא (עמ' 188).

המחבר מביע תקווה בהקדמה (עמ' 11) „שגם מי שירצה לדון אותי ברותחין על שום חילול קודשי האומה (לפי דעתו), בכל זאת ישמע את הדברים בנחת ובכובד ראש." אנו מצטרפים לתקווה זו בכל חלב, ונוסיף תקווה נוספת, שירבו לראות־אור בישראל ספרים רציניים בתולדות הבית השני כספרו זה של דניאל שוורץ.

כזה ראה וחדש

דן יהב

יהושע ריש (עורך): היהודי ומורשתו, קובץ מסות, ספרית פועלים, תשמ"ז

היהדות הרבנית והחרדית עשירה בספרות עיונית והלכתית, ואילו ביהדות החילונית־החופשית מועט חומר מסוג זה. לפני מספר שנים יצא לאור ספר בהוצאת „המדרשה לציונות חברתית" (צבי כסה ויגאל עילם), שהציג את עיקרי התפיסה הציונית־חילונית, אך ספרון זה היה חסר רקע תיאורטי ופילוסופי מעמיק, שחילוני חייב להצטייד בו בבואו לנהל את אורח חייו היום־יומיים ובהתמודדותו הבלתי־פוסקת עם הממסד הדתי והאוכלוסיה החרדית הקיצונית והפעילה.

בקובץ מסות זה משתתפים עשרים יהודים חילוניים, רובם חברי־קיבוצים ופעילים במחקר, בהוראה ובחינוך ומיעוטם אנשי האקדמיה, פוליטיקאים ואנשי־רוח ויצירה.

הרעיון המרכזי, העובר כחוט־השני במרבית המסות, הוא המשך והחידוש המרד נגד המרות הרבנית, המתיימרת להיות המייצגת הבלבדית של מורשת היהדות, והבחירה הפתוחה בפני כל יהודי לחפש את דרכו האמונית ולסלול דרכים חדשות ליהדות בת־זמננו, יהדות חופשית או ריבונית, שאינה מתמצית רק במאבק ביהדות השמרנית והמסתגרת, ואינה מתבטלת בפני האחרונה, אלא יוצרת תרבות חדשה, המתבססת על מורשת העבר, מלקטת פרקי יהדות עכשווית ויוצרת קווי־מיתווה לחיי־היהודים החופשיים.

בספר שלושה שערים: פרקי מחשבה על מורשת וקיומה, בבחינת „למד מאין באת ולאן אתה הולך", פרקי־מאבק, נושאים אקטואליים באספקלריה של עימות חילוניים־דתיים, ופרק מסכם: פרקי־עיון ועל „אחריותו של העם" — מעין תכנית־חיים אחרת, מלאת משמעות ותוכן.

כאמור, מרכזיותו של הקיבוץ, כדרך־חיים להגשמת הריבונות ההומאניסטית־חילונית, מודגשת במרבית המסות, לא רק כאנטי־תיזה ליהדות הרבנית, אלא גם בנסיונות להגשמת הצדק החברתי (יהודים־ערבים, עניים־עשירים, מזרחיים־מערביים, וכו') שנזנח כמעט לחלוטין על־ידי היהדות הרבנית של ימינו.

הקיבוץ התארגן עוד בראשיתו להתוויית דרך יהודית מתמכבית (יצירת הווי חגים חדש), אך ברבות הימים חלו גם בו סחף וחולשת־ידיעת והצורך לעודד את החוגים והממשיכים במלאכה. ב־1984 נתקיימה מועצת הקיבוץ הארצי שדנה בסוגיות שונות המועלות בספר והן ההומאניזם יהודי כמכנה־משותף לחיים הקיבוציים של עמנו ורצון ההישרדות היהודית.

בין המשתתפים: פרופ' יהודה באואר, שמשרטט את מורשתו של היהודי החילוני ומנתח את תהליכי התפשטות הדת, בנשק בפני השחר מפני התרבות העולם על־ידי הטכנולוגיה המודרנית ותחושת האי־ראנוס של הפרט בחברת ההמונים (עמ' 16), ותהיות המוכלות שלו, שגם לזרמים שונים ביהדות הדתית (הרפורמים, השמרנים, החסידים, וכו') לא היו תקומים ושהתפתחות ההיסטורית מצויה במפגש בין המשכיות והחידוש.

חג הביכורים, בנוסח חילוני, בקיבוץ

גם נוניא בנרור מגדיר יהדות מהי, לצד מושג ההומאניזם, האדם האוטונומי, כאשר האחרון נמצא במרכז הבמה וגלוקה גורלו בידו — „גם היהודים החילוניים, בני העם היהודי המה ובוחרים להשתייך לו, אחראים לקיומו ולהמשכו ההיסטורי, חיים את תרבותו, ממשיכים בה, משנים אותה ומגשימים אותה" (עמ' 96).

במסתו של אוריאל טל ז"ל, הוא דורש לחזור לדת, מבחינה עיונית כדי להכירה היטב ולדעת לברור ממנה את החשוב והרלוואנטי לימינו. הדוגמה המולטת בה מסתייע פרופ' טל, היא שאלת גבולות הארץ ושלושתה, כבעיה מתמשכת ומשתנה מעת לעת (עמ' 44־45). רוביק רוזנטל, זאב לוי ואלי בן־גל נדרשים גם הם להיבטים ההגותיים על מורשתנו, מקורותיה, ודרכי העברתה מדור לדור. אך בעוד שבדורות הקודמים הדרך היתה סלולה וחד־כיוונית, הרי כיום שומה עלינו לברור דרכנו ולא להישען על דוגמות מתאבנות, שעבר עליהן הכלח.

יאיר צבן, במסה ארוכה ומורכבת, נדרש לזהות היהודית החילונית והכנית (עמ' 97־150). „להיות יהודי משמע — לעמוד בנקודת מפגש של שני קווים, אחד אנכי ואחד אופקי, הקו האנכי מייצג את הרצף ההיסטורי של דורות חיים יהודיים, הקו האופקי מייצג את הרצף הקיומי האקטואלי, הדמוגרפי־תרבותי, של החיים היהודיים בימינו." (עמ' 98). צבן מציג את התיזות של „תורת החילוניות" שמשמעותן הומאניזם, רציונליזם, ריבונות וסובלנות, וטוען כי התנועה הציונית היא חילונה של היהדות (עמ' 105). להגדרת האדם היהודי, הוא מציע: „יהודי הוא אדם החבר בקבוצה הקרויה „העם היהודי", או בקיצור — בן לעם היהודי." ולהגדרתו של העם: קבוצת אנשים שיש להם טריטוריה משותפת, שהפכה להיות למולדתו של אותו עם, שפה משותפת ארגון מדיני משותף, מערכת כלכלית משותפת וגורל הסטורי משותף. מכיוון שכל תרבות לאומית מושתתת על שלושה מקורות: רציפות, התחדשות ופתיחות, הרי אין לקבל את הדת האורתודוקסית כתורת מסיני.

בפרק השני מציגים הכותבים דילמות יום־יומיות, בקבלת חברים וחיגים לקיבוץ (עליזה עמיר־זוהר), תוך שהיא מתדיינת בנושא ההתגרכות, מהות חג הקיבוצי, הישיבה בסוכה וכו'. ואילו יעקב רבי והרב בר־ניר דנים בתגרדות התיאורטיות ויישומן בחיי היום־יום, ושמואל טריגאנו, כאוריאל טל, קורא לחזרה למקורות, במקום חקיינות הזרה לתרבותנו (עמ' 183־193).

עורך הספר, יהושע ריש, מציג את ההיבטים הפוליטיים (שמאל וימין) והתייחסותם לדת, וכהניה גורן, מתמודד עם נושא החגים והמועדים של היהודי החילוני, משמעותם החברתית והערכית וכיצד ניתן לערכם עם משמעות חילונית שורשית מודרנית, בבחינת „לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן־חורין להיבטל ממנה."

חלק מהרעיונות ופיתוחם חוזר על עצמו במסות השונות, אם כי בניסוחים שונים ומגוונים, אך נראה שאין מנוס מכך בספר שהוא אסופת־מאמרים תחת כותרת אחת.

מן הראוי להזכיר כי קיימת בארץ „אגודה ישראלית למען יהדות הומניסטית־חילונית", הפועלת זה מספר שנים ואף מוציאה לאור בטאון (מס' 1 הופיע בינואר 1988). חלק מהכותבים הקבועים בבטאון אף השתתפו באסופה שלפנינו.

הספר, בעיבוד דידקטי מתאים, חייב לחדור גם למערכת־החינוך ולסייע למורים לאזרחות ולמחנכים במלאכת ההתמודדות היום־יומית שלהם בנושאי דת, לאום ומדינה.

חלון ראווה

דניאל פרידמן, מתוך תערוכתו שתיפתח ב-19 במרץ בגלריה 'שרת' בגבעתיים

אחרי פטריית האטום

נוויל שוט: "על החוף", מאנגלית: דפנה לוין, הוצאת זמורה-ביתן, 1988

בעיית ההשמדה הטוטאלית של האנושות כולה על-ידי הפצצה הגרעינית ובעקבותיה, חרדיכה וממשיכה להדריך את מנוחתם של אנשים רבים. ככל בעיה אנושית בעלת-משקל היא מוצאת את ביטויה בספרות ובאמנויות אחרות, המתייחסות אל האקטואליה.

בשאלה זו עוסק גם ספרו של המספר הבריטי נוויל שוט "על החוף". הוא מת לני שנים במלבורן; את שנותיו האחרונות בילה בחוותו באוסטרליה, יבשת התופסת מקום מרכזי ברומאן "על החוף", שיצא לאור בשנות החמישים. ברומה לסופרים הצרפתיים סנט-אקזיפרי וז'וזף קסל, עסק נוויל שוט בטיס והיה טייס מקצועי מצטיין כבר בשנות השלושים. שני רומאנים שלו, "טייסי-האוטומול" ו"נאות-דשא", מתארים את חייהם של טייסי-קרב.

אך ספרו המצליח ביותר, שהביא לו פירסום רב, היה ונשאר "על החוף" (שגם זכה לגירסה קולנועית). במהלך הסיפור הוא מתאר את התהויות הנפשיות הקשות של אנשים, שנדונו למוות אטומי. מלחמה גרעינית גרמה לחורבן והשמדה הדדית. באירופה, באמריקה, באפריקה ובאסיה כבר לא נותר איש בחיים — כל היצורים כולם נקטלו על-ידי הפצצה עצמה או כתוצאה מקרינה רדיואקטיבית. רק לשתי יבשות לא הגיעה עדיין הקרינה הזורעת מוות: אוסטרליה ואנטרקטיקה. זו האחרונה אינה אלא שממה של קרח וכפור ואין חיים בה אנשים. נותרו רק תושבי אוסטרליה ואנשי-המדע קצבו להם ארבעה חודשי חיים — זה הזמן שנותר עד אשר יגיע לכאן האבק הרדיואקטיבי וישים קץ לחייהם של אחרוני היצורים עלי אדמות.

לתיאורים בספר היתה השפעה אמוציונלית ותעמולתית. "על החוף" קורא לאנושות לשמור על שפיות-הדעת, כדי שתוכל להתגבר על הסכנות האיומות, סכנות האבדון המוחלט, האורבות לה. מנהיגי העולם היום ערים להן יותר מבעבר.

אין זה תירגום עברי ראשון של הספר. הוא הופיע בשנות החמישים בתירגומה של הדה אלון.

דינוזאור חביב

דני שגב: "אביגדור", ציורים: טלי קריבולטן, ספרית מעריב, 1988

האם יד המקרה היא שבזמן האחרון מוגשים לנו ספרי-ילדים שגיבוריהם אינם ילדים קטנים, חיות-בית ויצורים אחרים, שאינם מזיקים ואינם מפחידים, אלא חיות גדולות, אגדיות, שתמיד הטילו אימה ופחד בלב הילדים. המעניין הוא שהם מוצגים בספרים דווקא כיצורים חביבים, המעוררים אפילו הורהות רגשית. לא מכבר כתבנו במדור זה על ספרי-ילדים של שולמית לפיד, המספר על תנין-תינוק המגיע בצנרת המים מחוות-התנינים בחמת-גדר לבית עירוני, גדל בו ותופס במימדיו העצקיים שטחים נרחבים בבית; הוא אף יוצא לטיול ברחובות העיר, קשור לשרשרת ככלב קטן... בספר אחר, שהופיע בעברית, "דרקון — אין דבר כזה", אנו קוראים על דרקון המתמקם בביתם של אנשים והופך מיצור קטן למפלצת גדולה.

גיבור הספר "אביגדור" הוא דינוזאור, שהילד המספר בן החמש מקבל כמתנה ליום-הולדת. עד מהרה מתגלה הדינוזאור, אביגדור שמו, במלוא חביבותו, אם כי הוא יוצר סביבו בעיות לרוב: קשה למצוא לו בגדים גדולים כל-כך, הוא אוכל כמויות אדירות של מזון ושותה מאה כוסות מים, אי אפשר למצוא שמיכה שתכסה את גופו הענקי בלילות, ובשפת-הים, כאשר הוא שוחה או משתזף על החול, הוא מסתיר את השמש לכולם...

מה סוף המעשה? משום שאין סוף — עם קצת דמיון אפשר להאמין שגם דינוזאור בן מיליון יכול להיות גיבור של סיפורי-ילדים.

ספרות בצמיחתה

אוריאל אופק, "ספרות הילדים העברית: 1900-1948", כרך ראשון וכרך שני, הוצאת "דביר", 1988

כמעט ואין ספק: כל אימת שעולה השאלה הקרויה ספרות-ילדים-ונוער בישראל על היבטיה השונים ועל תכניה רבי-הפנים, מתקשר בה באורח טבעי למדי שמו של אוריאל אופק המנוח. כי בזכות פעילותו הנרחבת והמסורה, בכתיבה, בתירגום ובחקר ספרות-הילדים-העברית, הוא הפך לא רק לחלק בלתי-נפרד ממנה, אלא גם לאחד מראשי המדברים בה, בר-סמכא מאין כמוהו לכל רזיה ומכמניה. והוא כתב לא רק הרבה ספרים לילדים ולנוער, בפרוזה ובחרוזים, ואף תירגם מספרות-העולם, אלא גם פירסם מחקרים על ספרות-הילדים שלנו ושל עמים אחרים, אשר היו לחיבורי-יסוד בתחום זה. החשובים שבהם: האנציקלופדיה לספרות-ילדים "עולם צעיר" ולקסיקון אופק לספרות-ילדים בשני כרכים.

עכשיו, פחות משנה לאחר מותו, מונחים לפנינו שני הכרכים של מחקרו האחרון "ספרות-הילדים העברית 1900-1948". כפרק-מבוא בשם "מאה השנים הראשונות" מובאת כאן תמצית חיבורו הקודם של אוריאל אופק "ספרות-הילדים העברית — ההתחלה", שראה אור בשנת תשל"ט. למעשה, הספר שבידינו הוא המשך רחב-יריעה לחיבור זה.

במרכזו מחקרו של אופק המגמה לתאר את התפתחות ההיסטורית של ספרות-הילדים שלנו כמעט יש מאין: מולדות ותרדמה עמוקה בראשית המאה, מנסיונות רפים לעשות משהו למען ילדי ישראל בלשון העברית, שלא היתה אז לשון מדוברת, אל ספרות חיה ותוססת, בעלת כיוונים שונים, ערב הקמתה של מדינת ישראל. ומגמה נוספת, לא פחות חשובה: לתאר את המעבר מספרות-ילדים, שקמה בגולה ונכתבה עבור ילדי-הגולה בידי סופרים ומתרגמים אשר עשו רבות לתחייתנו הלאומית-הרוחנית, אל ספרות "טבעית" (כך כפי המחבר), שנכתבה בארץ-ישראל למען ילדים דוברי וקוראי עברית. אופק מרגיש גם יסודות אחרים בעבודתו: "אף-על-פי שהספר, על שני כרכיו, נחלק מעצם טבעו לפרקים ולפרקי-משנה, שכל אחד מהם הוא בעל עצמיות ברורה, מוטעמות לכל אורכו הרציפות וההמשכיות הבלתי-פוסקות. רצף זה בא להמחיש, כי ההיסטוריה של ספרות-הילדים שלנו היא תהליך הדרגתי, אך מואץ, של צמיחה וגידול — מהתחלה הססנית, שצביונה מלאכותי במידה לא קטנה, ועד לעידן של טבעיות, פריחה ושגשוג. צמיחה זו ינקה משני מקורות-השפעה עיקריים: קודם כל, הספרות העברית למבוגרים, שיוצריה המרכזיים ראו ברובם זכות ואף חובה לעצמם לתרום מעטם ומכשרונם ל"קטנים"; ובמקביל אליה — הספרות האירופית, שתרומתה טבועה בספרות-הנוער שלנו במידה רבה מן המשוער".

בספר שני חלקים עיקריים: האחד דן בתקופת התחייה (תר"ס-תרע"ח, 1900-1917) והשני בתקופה שבין שתי מלחמות-העולם; בסוף כל חלק מובא סיכום של החומר הכלול בו, מעין תימצות של הנושא על-פני כמה עמודים בלבד. ופרקי-הספר מוקדשים למעקב אחר העשייה הספרותית לילדים — על-פי סדר השנים והתקופות ועל-פי חלוקה גיאוגרפית: הוצאת "תושיה" לילדי ישראל, הוצאת "מוריה" וסופרי אודיסה, ראשיתה של ספרות-הילדים בארץ-ישראל, עיתוני-ילדים עבריים ראשונים, שגשוג ודעיכה באירופה, ספרות-ילדים עברית באמריקה, מו"לים וספריות בשנים תרצ"ב-תש"ח, "אנשי בראשית" — מספריה של ארץ-ישראל, סופרות ומשוררות לילדי ארץ-ישראל, הומור ולירה בשירת-הילדים המודרנית, עיתוני-ילדים בארץ-ישראל. בחומר הזה שולבו גם פרקים מונוגרפיים, המוקדשים לסופרים המרכזיים, וכן תצלומים לעשרות ולמאות של שערי ספרים ופירסומים אחרים.

על החומר הרב, ששימש את אוריאל אופק בעבודתו על המחקר, מעידה העובדה שהפרק המסיים — מבחר ביבליוגרפי — תופס כ-100 עמודים, מודפסים באות קטנה.

חבל שלא היה סיפק בידי אופק להמשיך ולהשלים את מחקרו כדי שיקיף את שנות המדינה (מ-1948 ועד ימינו) בספרות-הילדים העברית.

מ. אבי-שלמה

החריג והנורמה

נלסון דה-מיל, "מילת כבוד"; מאנגלית: אריה חשביה; עיצוב עטיפה: יאיר רון, אורה טוך לם; הוצאת "כרמי", 1987

מעשי האכזריות של חיילי צה"ל בשטחים, בשלושת החודשים האחרונים, לא עמדו עדיין במבחן משפטי. בינתיים הם חריגים. יש אומרים: חריגים שהפכו לנורמה. המונח "פשע מלחמה" עדיין לא נשמע ברמה. הקהילה לאירועים מלפני 45 שנה עדיין טרייה מדי. אולם באירופה ובארה"ב שוב לא מהססים לעשות את ההקבלה, כיתוצר לאחר התמונות המזעזעות משכם, מעזה שהוחשה שני העצורים הקשורים, שהקפיצו מיליוני אנשים בעולם. המונח טוהר הנשק, שעד לפני שנים מספר היה מקודש בצה"ל ובחברה הישראלית, כמעט ואינו נשמע בימים אלה.

את נלסון דה-מיל מעסיקה מלחמת וייטנאם. את החריגים שלה הוא אינו מהסס להגדיר כ"פשעי מלחמה". גם במשפט המפורסם על אירועי מאי-לאי הוזכר המונח. אולי זוהי הזכות המוסרית שלנו, במאה ה-20, שפשע מלחמה הוא חריג ושעל פשע מלחמה יש קונסנזוס של ענישה. לאורחי המאות שקדמו לא היה את הלוקסוס הזה. הם נרצחו, נאנסו ועונו בעת קרב ולאחריו — וכל זה נחשב לנורמה מקובלת. יותר מכך: זו היתה זכותו של החוק. זכות המנצח.

זכות מוסרית זו שלנו, גם כאן בישראל, וגם כפי שהיא מוצאת ביטויה ב"מילת כבוד", ניתנה לנו בערבון מוגבל מאוד. הזכות הופכת לפארסה כאשר המעשים עומדים במבחן החוק והמשפט.

יחידת חיילים עורכת טבח בבית חולים בווייטנאם. הקורבנות הם ברובם מקומיים ("מלוכסנים") ומיעוטם לבנים בני אומות שונות. עקבות המעשה מטושטשים ורק לאחר 20 שנה נחשף סיפור המעשה בספר, שנכתב על אותה תקופה. מפקד היחידה, סגן בנג'מין (בן) טייסון, מוזכר בשמו. לאחר היסוסים וחקירות מקדימות מגויס טייסון לצבא ומועמד למשפט צבאי באשמת רצח.

מעבר לשאלה המתבקשת — האם מצב מלחמה מצדיק מעשית של חבורת רוצחים — עולה על פני השטח שאלת חיוניותו ואם "קשר שתיקה" הוא פשע מלחמה כמו הטבח עצמו? האם העומדים מהצד, שלא ניסו למנוע ולו אף במחיר חייהם שלהם, אשמים ברצח אף הם? האם שופט או אורח צרכן-תקשורת מן השורה, יכולים לשים עצמם במקום המעורבים במעשה ולחוות את מצבי הלחץ בהם נמצאו לאחר שעות וימים של לחימה מאומצת?

דה-מיל בנה עלילה שלה שני מוקדים: אירועי המלחמה, על כל נוראותם, וחייו של בן טייסון — 20 שנה לאחר מעשה, לפני המשפט, בדרך אליו ובעת שמיעתו. עוצמתה של ההתמקדות בשתי נקודות הזמן גדולה כל-כך, עד שאיננו יודעים כמעט מה קורה מסביב. מלחמת וייטנאם מתרחשת בעת אירועי הטבח בבית החולים ברקע בלבד. היא כעין פעלולי קול בסרט, המלבים את המתח. גם בנקודת הזמן השנייה, במשפט, אנו יודעים שהחברה מסביב נסערת, שזוהי "שיחת היום" בתקשורת ובמפגשים חברתיים, אך איננו חווים כל זאת. זהו רק רקע לעיסוק בטייסון.

אין ספק, טייסון הוא הגיבור. הטבח נעשה — ועל כך אין עוררין — על-ידי המחלקה עליה פיקד. מלבד שני קורבנות נשארו כולם בחיים על-מנת שלא לספר. טייסון — שלא נרגע עד היכן יכול להגיע האבסורד — אף קיבל ציון לשבח על פיקודו באותו "קרב". אנשיו, רוצחי פצועים, נשים, ילדים, רופאים ונזירות, חיו במשך עשרים שנה עם מצפונם, עד אשר פצו שניים את פיהם וצוטטו באותו ספר. גם לשני אלה לא היו בעיות עם מצפונם. זה לא. לאחד מהם היה חשבון עם טייסון, עוד מימי וייטנאם, וכך, תוך שהוא רותם לעזרתו את שלטון החוק הצבאי, החליט לנסות ולישבו.

טייסון, הגבר שבחבורה, הופך לגיבור מקומי. אומנם, הוא אשם, אך זו שוב אינה הנקודה המרכזית בספר. הוא הופך מושא להערצת המונים, מפקדיו נוטים לו חסד וגם שופטיו 'די מבינים' את הצד שלו. ובכלל, מבינים זו מילת המפתח. המשפחה, ידידים, עיתונאים, חברים לעבודה, מנהלים ומפקדים — כולם מבינים. כאן טמון העוקץ. כאן פושטת זכותנו המוסרית את הרגל, כאשר כל הנכסים הרוחניים נמכרים למלך תמורת שביב של הבנה.

אפי לנדאו

פרסים ספרותיים לשנת תשמ"ח-1988

האגודה להענקת פרסים ספרותיים ואחרים ע"ש מרדכי ברנשטיין מכריזה בזה על הפרסים הספרותיים לשנת תשמ"ח — 1988:

א. פרס לרומן עברי מקורי על חיי הארץ — בסך 4,000 ש"ח; פרס מיוחד לחלוקה נדחית עקב אי חלוקת הפרס הרגיל לשנת תשמ"ז — 1987.

מתקנות הפרס: —

1. את הפרס זכאי לקבל כל סופר עד גיל 50. בתאריך הקובע יש להתחשב גם בזמן של כתיבת הרומן.
2. הפרס יוענק לסופר, שכתב רומן מובחר ומקורי מחיי ישראל. הרומן יכיל לפחות 200 עמודי דפוס בני 30 שורות בכל עמוד ובכל שורה 60 סימני דפוס או מספר דומה של סימני דפוס בתבנית אחרת.
3. הפרס יוענק לרומן, שלא עברו עוד חמש שנים משנת הופעתו במהדורתו הראשונה או לכתב-יד שיוגש לשופטים.
4. הפרס יוענק רק לסופר אחד בעד יצירה אחת. ייתכן, כי שני מחברים או יותר יתחברו יחד כדי לכתוב רומן אחד.
5. כתב-יד, שהוגש פעם אחת, לא יוגש בשנית בשמו או בשינוי שם, ולא כפי שהוגש מלכתחילה כשהוא מתוקן.
6. סופר, שקיבל את הפרס פעם אחת, לא זכאי לקבל את הפרס שנית אלא כעבור תקופה של שש (6) שנים.

המועד האחרון להגשת הספרים הוא כ"ה בניסן תשמ"ח, 12.4.88.

יש להגיש את הספרים ב-4 עותקים לידי מנכ"ל התאחדות הוצאות ספרים בישראל, רחוב קרליבך 29, ת"ד 20123, תל-אביב.

עם, ארץ, מדינה

(המשך מעמ' 15)

המרכזיים של שלמות הארץ תחת שלטון יהודי (ואשר איננו חשוד ב"משיחיות שקר", ב"אירציונליזם" וב"העדר קונסטרוקטיביזם"), משתלב בקטע שנושאו — לא יאומן — הסכנה הדמוגרפית. לא נשכח גם "השומר הצעיר" דגל בארץ-ישראל השלמה, אף כי בדרכו הסגולית. נציגיו ב"מנהלת העם" בתקופת מלחמת העצמאות נימנו על המחנה האקטיביסטי דווקא.

לעגלת ההסתלקות האידיאית מארץ-ישראל נרתמת גם היומרה לשרטט את תנועת ז'בוטינסקי, כמי שהשלימה עם חלוקת ארץ-ישראל המערבית (מאמרו של א. וולפנזון: "תנועה וז'בוטינסקי — מ'שלמות' הארץ להשלמה עם חלוקת ארץ-ישראל המערבית"), בכך ניתנת לגיטימציה, כביכול, לעמדתו של השמאל הישראלי (ברובו) כיום. תפיסה זו מופרכת, להערכתי, מבחינה מהותית ועובדתית כאחת. השמאל הישראלי איננו זקוק להכרה מן הרביזיוניזם וממשיכיו, על מנת לאמץ מדיניות פרגמאטית בנוסח חלוקה. את העימות בין התנועות יש להעמיד על ציר שונה לחלוטין: לא בגישה האידיאית, אלא בפרקטיקה, בשיקול המדיני. תנועת העבודה ההיסטורית, כמו הרביזיוניזם, חתרה לארץ-ישראל שלמה, אלא שבניגוד לז'בוטינסקי ידעה ברגע של אמת להכיר בממשותה של המציאות, למול מה שנדמה היה כעקרונות המדינית של האידיאולוגיה הצרופה. השיקול הקונסטרוקטיבי, הבונה, של ההנהגה המדינית, הוא שהופעל כאן, ולא עצם עיבוד האידיאולוגיה של שלמות הארץ. באומן זה צריך להבין גם את דבריו של בן-גוריון, אותם מכתיר הקובץ כמוטו שלו (אבל מתקשה לנהוג על-פיהם): "...תמיד, מיום שעמדתי על דעתי, הבחנתי בין ארץ-ישראל ובין המדינה היהודית בארץ-ישראל...".

חבל שספר אשר נתוניו והבסיסים יכלו להשכו לאבן-פינה במחשבה והיסטוריות המדינית בשאלת הקשר המפותל בין ארץ-ישראל למדינת-ישראל (ומותר להוסיף: לעם היהודי ולעם הערבי היושב בה), יצא בה ודוה. בעיקרו של דבר, לפנינו אוסף חד-צדדי של קטעים פובליציסטיים ברובם, שעוסקים בעניין אקטואלי ומתחי ליהודים היושבים בציון — התשלכות והאימתניות של המשך החזקה ביהודה ושומרון והסכם השלום האפשרי הכרוך בהחזרתם. הרוצה יראה בכך סנגוריה מקיפה לעמדתו כי ההיצמדות ל"שטחים" תפוצץ את מדינת ישראל מבפנים ובהחזרתם הנריבה מוחנית השעתם של השלום והשקט במזרח-התיכון. אחר יביט על הספר כביטוי מזוקק של ההבסתנות הציונית, של "התנערות מערכי יסוד" במחשבה הלאומית, הכו"ב. אם כך ואם אחרת, מאכזב להיווכח שהפוטנציאל הגלום בנושא לא מומש.

דני ורט ■ קולנוע

קיץ מתוק

רישאר בורינגר ואנטואן איבר — ילדות לא נחמדה מדי

"חופשה בכפר", קולנוע לב, תל-אביב

אולי אין כאן העומק של סרטי הילדים שביים פרנסואה טריפו ("400 המלקות") או אלה של אחד מגדולי במאי הילדים בקולנוע, לואיג'י קומנצ'יני האיטלקי ("נעורי קאזאנובה", "הרפתקאות פינוקיו", "הלב"), אבל הבמאי הצרפתי ז'אן לופ איבר ממשיך במסורת ותיקה ובכורה של הקולנוע הצרפתי, המתמחה בסרטי ילדים החל מ"אפס בהתנהגות" של ז'אן ויגו, דרך "פרנסואה ראש גזר" של ז'וליאן דיביבייה, "משחקים אסורים" של רנה קלמן, סרטי הילדים של טריפו ("400 המלקות", "נער פרא" ו"דמי כיס"), "הזקן והילד" של קלוד ברי וכלה ב"להתראות ילדים" של לואי מאל, שיוצג החל מהשבוע הבא גם כאן.

בסרטו העלילתי הארוך השלישי (שני הקודמים לא הוצגו בארץ) מתמקם איבר במקום מכובד בתוך גל סרטי הנוסטלגיה אודות הילדות, ששטף את המרקעים בחודשים האחרונים. גל שניתן לציין בו סרטים כמו "ימי רדיו" של וודי אלן, "אני והחבר'ה" של רוב ריינר, "תקווה ותהילה" של ג'ון בורמן או "חיי ככלב" ("סיפורים שסיפרתי לאמא") של לאסה האלשטרום השבדי. ברומה לסרט של האלשטרום, איבר מתאר ילדות בכפר בקיץ 1959. גם כאן, כמו בסרט השבדי, אם מפקידה את בנה למשך חופשת הקיץ בכפר. גם סרט זה מבוסס על זכרונות הילדות של יוצרו. עוד ראוי לציין שהשנה 1959 מסמלת גם את ראשית "הגל החדש" בקולנוע הצרפתי, ש"400 המלקות" היה בין מבשריו הבולטים. כך, בעקיפין, יוצר איבר גם מחווה לקולנוע הצרפתי של אותם ימים.

איבון (כריסטין פאסקאל), אמו של לואי בן התשע (אנטואן איבר, בנו של הבמאי, עובדה שמדגישה את צדדו האוטוביוגרפי של הסרט), מביאה את בנה לביתה של ידידתה הוותיקה, מרסל (אנמון), ומשאירה אותו למשך שלושה שבועות של חופשת הקיץ בעוד היא יוצאת ללדת בעיר. הילד הפריזאי נקלע לסביבה חדשה ובסיועה של מרטין בת השכנים הפרועה (ואנסה גארד) לומד להכיר מספר עובדות חיים בסיסיות — מין, לידה ומוות. סביב אותה חוויה פרובינציאלית שוזר איבר סידרת אפיזודות נוגעות ללב ומשעשעות ולעיתים משובצות במקאבריות.

ואנסה בת העשר וחצי, ג'ינג'ית חצופה, ששה להעניק מנסיונה העשיר לפריזאי המבוהל והמוקסם. ממקום המצפה שלה על גבי עץ עבות היא משקיפה עמו על ההלוויות הנערכות בבית הקברות המקומי, נוטלת אותו להציץ באחותה הגדולה המתעלסת בערימת שחת עם חברה העומד להישלח לשירות מעבר לים, באלג'יריה, היא מספרת לו סיפורי אימה על אנשים שטבעו, אשר צלופחים מגיחים מחורי עיניהם, ובהזדמנות ראשונה מטילה חופן צלופחונים לתוך תחתוניו. שיאן של ההרפתקאות הכפריות בחברתה של מרטין הוא טיפוס על מגדל הכנסיה הגבוה שבמרכז הכפר, שם היא מלמדת אותו להטיל את מימיו למרזב הנשפך מול הכניסה לכנסיה.

לצד הידידות עם ואנסה מתוארים יחסיו של לואי עם מאמציו מרסל ופלו. היחסים בין מרסל התופרת ומורטת הנוצות לבעלה פלו, נגר הכפר האלכוהוליסט שמצוי רוב הזמן בגילופין, מעורערים. מתחת לתיספוסם של השניים מתגלה לאט לאט גם רכות אנושית. נחשף סוד נורא בעברם של בני הזוג, שהוא גם הסיבה ליחסיהם המתוחים ולמריבותיהם התכופות — מותו של בנם היחיד בלידתו. מרסל שומרת מכל משמר על חדר הילדים, שאת צעצועיו ורהיטיו מנפץ פלו במהלך אחד מהתקפי הזעם שלו בעת שיכרותו.

במסגרת המסורת הטובה של הילדות בקולנוע הצרפתי, איבר חושף ילדות לא נחמדה ויפה מדי, אם כי הסרט שופע הומור של טוב-לב: מרסל המסיעה את בעלה השתוי במריצה, הכומר הכפרי המגוחך הקורא לואנסה להתוודות, הישישה היוצאת לטפל בקבר המשפחתי, או הפיוס הסופי בין מרסל ופלו לקול הרעמים והגשם. הפסטורליה הכפרית משולבת גם באכזריות, כבר בפתיחה, כשהילד נוכח במרסל הפושטת את עורו של ארנב שיוגש לאחר מכן לארוחת הערב.

איבר לא יצר אולי יצירת מופת גדולה, אבל בסרטו יש חן רב והרבה שנינות בזכות הדרכת השחקנים — בנו אנטואן, אנמון (בדרך-כלל שחקנית של קומדיות וולגריות) המגלמת את מרסל במשחק רגיש מאד, רישאר בורינגר שנראה בעבר בסרטי פשע ("הקשר היהודי") או בסרטים מסוגננים כמו "רכבת תחתית", וכמובן, תגליתו של הסרט, ואנסה גארד' המקסימה כמרטין הפרחחית.

"עשבי בר", קולנוע תבלת

לא ראיתי את סרטו של ג'ון הנקוק "הכה בתוף לאט", מהסרטים המוקדמים של רוברט דה נירו, סרט שבזמנו דובר בו טובות. מכל מקום, סרטו החדש של הנקוק, "עשבי בר", אינו מותיר רושם וקשה למצוא בו סימנים לכשרון או ליכולת קולנועית יוצאת דופן.

הנקוק ביסס את סרטו על נסיון אישי. בהיותו מדריך של סדנת תיאטרון בסאן פרנציסקו הוא נתקל בריק קלאצ'י, אסיר מכלא סאן קוונטין שעם קבוצת אסירים העלה את המחזה "הכלוב", שאחר-כך נחל הצלחה בסיבוב הופעות בארה"ב וגם באירופה. על סמך חוויה זו כתב הנקוק עם רעייתו דורותי טריסטאן את התסריט ל"עשבי בר", כשמה של הצגת האסירים בסרט.

זהו סיפורו של אסיר העולם לי אומבטר, שנאסר באשמת שוד ומגלה נטיות התאבדות. הוא מגלה את האור תוך כדי קריאת ספרים עבי כרס מכל הבא ליד, טולסטוי, קאמי וגם ז'קלין סוזן. לאחר צפייה בהצגה הבלתי נמנעת "מחכים לגודו" הוא מוצא את יעודו בחיים. הוא מחבר מחזה, מעין מחזמר המבוסס על הווי אסירים, שנכתב בהשפעת "משמרת לילה" של ז'אן ז'נה. הוא מעלה את ההצגה עם צוות שחקנים הכולל טיפוסים ציוריים כמו אנס, רוצח, קלפטומן וסרסור, וזוכה לאהדתה של מבקרת תיאטרון. היא מתלהבת מהמחזה ופועלת נמרצות לשחרורו. בתום מאמציה הוא יוצא מבית הכלא, מגיע למיטתה וגם אוסף את חבריו שהכיר מאחורי הסורגים ומעלה את המחזה עמו הוא מגיע בסיום לאוף ברודווי.

למרות ההשראה מהמציאות בחר הנקוק משום מה סגנון לא ריאליסטי לסרטו. הכל מגוזם. הדיאלוגים לא אמינים, סדרות של דיקלומים והצהרות אל המצלמה. דומה שהסגנון של המחזה שבתוך הסרט השתלט על הסרט כולו. התסריט עצמו לא מאורגן. דמויות מופיעות ונעלמות או שצצות לצרכים דרמטיים. כך למשל הסטודנטית שלי שוכב עמה, המעוררת את קנאת המבקרת, כך הפגישה עם הוריו הפתטיים של הגיבור וכך גם מרד האסירים שאליו נקלעים השחקנים, מרד שאמור להוות את שיאו של הסרט. ניק נולטי בתפקיד הראשי, במשחק מוחצן ובוטה, עושה דמות מגוחכת, מתפקידיו הפחות מוצלחים בקולנוע.

דורית קדר ■ תערוכות

גלוי ונסתר

דיתי אלמוג במוזיאון ישראל, ירושלים

במוזיאון ישראל מציגה דיתי אלמוג עבודות גדולות במדייה מעורבת. וזכרנו אמנית זו במדורנו כאשר הציגה בגלריה בוגרשוב בתל-אביב. אף הפעם — ובהרחבה רבה — זו תערוכה מעולה ומוזרה של חשיבה עמוקה.

לכאורה, הסימפטומים החיצוניים מאוכרים סגנון מידרשה על איפיוניו הקבועים. אבל התבוננות עמוקה יותר מגלה שבמקרה זה הסימפטום החיצוני הוא חלק מרעיון וקונצפט מוליכים שהוטמעו היטב. ניתן להסתכל על העבודות מקרוב, ואז — ברומה לזרם האימפרסיוניסטי הקלסי זה מכבר — אפשר להיתקל בכתמיות, חידורים, והדביקות שאינן מתקשרות. ניתן כמובן גם לצפות מרחוק, ואז מגלים עולם של נופים מרוחקים, מנוכרים וקרים, המבוססים גם על משחקי השתקפויות המגלות חלק או מסתירות אותו.

הדיאלקטיקה של קרוב-רחוק, נגלה ונסתר, תקפה אף בתחום העשייה — אין לדעת מיד מה מצויר ומה היא הדבקה. מה שנראה, למראית העין התמימה, כקולאז', אינו אלא מוטיב ציורי שכוסה בעת העשייה, לאחר מכן נגלה, והוא מותיר אחריו קוי מיתאר שכאילו נחרטו או הושמו מעל למשטח. יתר על כן — חלקים, שנוטרו בתוך המצע ("ריקט") מתנתקים לעצמים זרים שהושתלו פנימה.

אלמוג ממשיכה לשטות בצופה — היא חופרת אל תוך פנים העץ העבה, מראה שבעצם יש משטחים קדמיים ומשטחים שמאחור, בעוד שלמעשה לא מדובר אלא ביחידה אחת.

העשייה מטפלת הן בפרטים והן במכלול בעת ובעונה אחת, כך שהפרט לעצמו מעורר עניין, ולא פחות ממנו — המראה הכללי. הדיאלקטיקה משתרעת אף על תחום הרשמים — נוצרת לפעמים תחושה של קור תעשייתי רציונלי, מרוחק מאוד ובלתי אנושי, ומאידך גיסא יש רשמים של ריגושיות ואפילו אווירה רומנטית, המתבטאים הן בקרירות הגאומטרית המשקפת את הרצין והן בתופש צורני המסמל את היצרים הראשוניים.

תערוכה מומלצת מאוד.

תערוכת ראשונים - עין-הוד

במוזיאון ינקו דאדא בעין-הוד מוצגת "תערוכת ראשונים" — מיצירותיהם של מקימי הכפר. תערוכה שיש בה חשיבות היסטורית ללימוד תולדות האמנות הישראלית. מעניין מאוד לראות אמנות מתוך פרספקטיבה היסטורית נכונה. מדובר בעיקר בציוריו של בצלאל שץ, בנו של בוריס שץ. הציור משנות ה-60 משמש כהד למה שנעשה אז בעולם הרחב: שמנים על בד או גואש ושמן על עץ יוצרים מעין מופשט, צבעוני ועל-ידי המתמקד בעיקר בצורניות. האסוציאציות מקשרות מיד את הבן לאב — מייסד "בצלאל". בוריס שץ הקים בזמנו את המוסד למען תקומת העם היהודי, והאמנות היוותה אמצעי, מכשיר שמתפקידו להשיג יעד נעלה יותר — שיקום העם ותיקון מידותיו.

האווירה ששררה בתקופה הראשונה של "בצלאל" היתה אפופה באידיאלים, תקוות, חזון ונחישות להגשים את החלום. ההתמרדות היותר מאוחרת נגד בוריס שץ ודרכו מוצגה על רקע של שלילת אמנות מגויסת לרעיונות אפריוריים.

מרסל ינקו הוא כמובן אחד מהמשתתפים. אם אצל שץ הודגשה הנטיה הצורנית והשתתתה על השוהר הצורני, הרי שאצל ינקו הסינתזה לא נעשית מתוך מחשבה תחילה אלא בצורה טבעית וזורמת. תכנים כמו צורות, שפה פיגורטיבית ושפה מופשטת שזורים אלו באלו ומתמזגים לאמירה אחת, הבאה לידי ביטוי באמצעות צבעוניות חזקה, דינמית, נחושה, מלאה בפרץ של חיות והיוליות מה. ינקו מצליח לנגוע ביצרים הבסיסיים ולהמריצם.

שמואל שלזינגר נע אף הוא בין חשיבה צורנית טהורה לבין תיאור המבוסס על מראה המציאות החיצונית. עם זאת אין כאן אינטגרציה כמו אצל ינקו. הנטיה היא פחות יצרית ופחות אנרכית. שלזינגר בונה את העבודות בצורה "איטית" יותר, הנובעת מאהבה רבה לנראה מצד אחד ולצורות הבסיסיות מצד שני. אין כאן אינטגרציה בין שפה מופשטת לשפה פיגורטיבית, אלא התאמה. הנאיביות והראשוניות של נופים אהודים כמו "חולבי העיזים", נופי עין-הוד, ירושלים, בדרומים או צפת, זוכים לתצוגות ולצביעה המאופיינים על-ידי פשטות ובסיסיות. כך אכן נוצרת אווירה של אגדה כלשהי, אפופה בתום.

יוחנן סימון, כמו שלזינגר, אוהב את מה שהוא רואה: "ילדים עם פרח", "נוה הבאי", "מנוחה בשדה" או "המקלחת" עלולים להיתפס כנושאים שגרתיים ומשוללי עניין אבל לא כך היה הדבר באותה תקופה. הציור של סימון מגויס במידת מה לרעיון התקומה — כפי שהוא רואה זאת. אך כאן ה"גיוס" נראה כצורך אישי, רצון לקתרזיס.

משה מוקדי כמו ינקו, מצייר בצורה זורמת. מוקדי אמר פעם שאם הוא מצייר כסא, ואם הוא מצייר כל דבר אחר — הרי הוא מצייר בראש ובראשונה את עצמו. הנופים — "נוף באפור", "נוף עם בתי תרשיש", "נוף עם עץ" קולחים ובוראים יופי לשמו.

רודי להמן מוצג על-ידי פסלים מוטלאים והרמסים. להמן דומה לנזיר הזן או לאיש הרוח היודע את סודות הווית הטבע על כל הברואים העמוקים; הוא רואה בעל חיים, מקיף את גופו ואת נשמתו, ופולט בסופו של דבר אך ורק את תמצית מהותו. ברנקוזי אולי השפיע עליו, אבל רודי להמן נותר מקורי מאוד דווקא בגלל שאינו נוהה אחר נקיון צורני כיעד ראשוני, אלא רוצה לשמר את החיה על תמציתה ועיקרה. לא יפלא איפא שבעלי החיים תפסו את עיקר יצירתו. הקלות הנראית לעין מושגת אחרי תהליך ארוך של פישוט, והפסל כנראה היה נחוש בדעתו לשמר את הפשטות המושגת והקשה הזו (תבליט גבס מתאר 'שתי גדיאות' שנמשות על-ידי תנועות קוויות בסיסיות ביותר). הכישרון הגדול שנוצר הוא — שעל אף הפישוט הזה — הכל טמון בה, בחיה, ובמעברים הרכים בין חלקי הגוף אין דבר מיותר ואין דבר חסר. להמן במשחקו הוא בורא חיות מחומר.

צוותא לתרבות מתקדמת

„צוותא" באר־שבע
ליל שבת, 18.3.88 שעה 21.30 במועדון אמל"ט מייק לוי – פירולוג בקריאת כף היד.

ליל שבת, 25.3.88 שעה 21.30 (במתנ"ס) שלושיית מפלסים בשירים דרום־אמריקאיים.

„צוותא" מגדל־העמק
מוצאי שבת, 19.3.88 שעה 21.00 (באולם במועצת הפועלים), ירון לונדון קורא שירה.

„צוותא" נהריה
יום ראשון, 20.3.88 שעה 21.00 „חמסע" הצגת יחיד של יוסף שילוח. הצגה המדגישה את לבטיו ושאיפותיו של אדם המחפש את זהותו ומקום להניח בו את מאוויותיו עי"מ להפסיק את נדודיו.

שבת, 26.3.88 שעה 11.00 בבוקר. קונצרט שחרית עם שלושיית טריו־סונטה. דרורה ברוק־חליליות, נעמה ליאון־חליל ברוק, שלו עד־אל־צ'מבלו. בתכנית מיצירות: באך, טלמן קוונץ ובני זמנם.

„צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 18.3.88 שעה 21.30 הצגת יחיד של השחקן – אשר צרפתי – „סונטת קרויצר".

שבת, 19.3.88 שעה 17.00 בבית מועצת הפועלים לשיר עם אמא ואבא בהנחיית־פרדי ברק.

„צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 8.3.88 שעה 22.00 לשיר בצוותא בהנחיית־יורם שחר. ואתו על הבמה החלילן יואל חוד. זמר אורח – דודו זר.

ליל שבת, 25.3.88 שעה 22.00 הזמר מיקי גבריאלוב. מלווים אותו – יגאל ישראלי – גיטרה בס, אדי גרימברג – קלידים.

שבת, 26.3.88 שעה 11.00 בבוקר „אני וקישקשתא הכי בעולם" הצגה לילדים מגיל 3.

„צוותא" רמת־השרון
ליל שבת, 18.3.88 שעה 22.00 אורח זיטנר ודוד ברגמן – בתכניתם החדשה – „על גגות פריז"

מוצאי שבת, 19.3.88 שעה 21.00 מאיר בנאי בתכניתו – „גשם". מלווים בנגינה – יאיר מיכאלי – גיטרה חשמלית. דודיק נזרי־תופים, עפר כהן – בס, עדי דנני – הפקה מוסיקלית וקלידים.

יום רביעי, 23.3.88 שעה 22.00 „צימוקים ושקדים" ערב שירי יידיש עם גאולה גלעד.

ליל שבת, 25.3.88 שעה 22.00 גידי גוב בתכניתו „דרך ארץ".

שבת, 26.3.88 שעה 11.00 בבוקר „משולש ועגול בריבוע" הצגה לילדים בגיל 4־9. בביצוע: עירית ועזרא דגן.

„צוותא" ירושלים
שבת, 19.3.88 שעה 11.00 בבוקר מחווה לבאך. קונצרט חגיגי לציון יום הולדתו של באך. דניאל פרידקין – כנור, נטע לדר־צ'מבלו.

מוצאי שבת, 19.3.88 שעה 20.30 יוקרן הסרט – „דני רוז". חברים מספרים על וודי.

יום שני, 21.3.88 שעה 20.30 – במת צוותא בענייני השעה – דיון פוליטי בעניינים אקטואליים.

יום רביעי, 23.3.88 „שותפים לדירה" מופע באנגלית.

יום חמישי, 24.3.88 שעה 20.30 – תרפיות הגשטאלט – המשך להרצאת מה־10.3.88.

ליל שבת, 3.88 שעה 22.00 – תיאטרון בצוותא – „איינשטיין" בביצוע השחקן – משה אשרוב.

„צוותא" קרית־חיים
מוצאי שבת, 19.3.88 שעה 20.30 „40 שנות צחוק במדינה" – ביידיש עם מרדכי בר־זאב, ויעקב שפירא בקטעי הומור, מערכונים ושירה.

תל־אביב

אסתר
אבא רד ממני
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.40
חול 5.00, 7.30, 9.40

אורלי
מוכת ירח
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

בית ציוני אמריקה
רח' צ'רינג קרוס מס' 84
מוצ"ש 7.30, 9.30
א, ב, ג, ה 14.30, 7.10, 9.30
שכנים
שישי 12.00

בן יהודה
חיזור גורלי
שישי 9.40, 12.00
מוצ"ש 7.00, 9.00
חול 4.30, 7.00, 9.00

גת
הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 6.00, 9.00

גורדון
יופיו של החטא
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

דקל
חשוד
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.00, 9.30

דרייב אין
עבודה בעיניים
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.15, 9.30

הוד
עבודה בעיניים
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

לימור חדש
לאור היום
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.15, 9.30

פאר
דודו טופז – ת"א לוס אנג'לס
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 5.00, 7.30, 9.30

מוזיאון תל־אביב
עיניים שחורות

סינמה 1
סגור

סינמה 2
סגור

פאריס
יהושע יהושע
שישי 10.00, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

חן 1
אמפריית השמש
שישי 10.00
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 3.15, 6.15, 9.15

חן 2
מעקב צמוד
שישי 10.00, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.50
חול 5.00, 7.30, 9.50

חן 3
אי אפשר לקנות אהבה
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.25, 9.50
חול 5.00, 7.25, 9.50

חן 4
יום במלכודת
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.25, 9.50
חול 5.00, 7.25, 9.50

חן 5
תרגילים בחיזור
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.25, 9.50
חול 5.00, 7.25, 9.50

שחף
זעקה לחופש
שישי 9.40, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

תכלת
עשבי בר
מוצ"ש 7.25, 9.45
חול 5.00, 7.25, 9.45

תל־אביב
לוחמי החופש
שישי 9.40, 12.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

לב 1
חופשה בכפר

לב 2
שובו של מרטין גר
שישי 9.50, 12.15
מוצ"ש 7.30, 9.30
חול 2.00, 5.00, 7.30, 9.50

לב 3
מלאכים בשמי ברלין
שישי 9.45, 12
שבת 7.20, 9.50
חול 2.00, 5.00, 7.15, 9.45

לב 4
מגדל הדבורים
שישי 9.00
שבת וחול 7.30, 9.00
טמפופו
שישי 12.00
שבת וחול 9.00
נערות עובדות
חול 2.00, 5.00

ירושלים

אדיסון
תגובה קטלנית
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.30

אורגיל
אימפריית השמש
מוצ"ש: 8.30
חול: 5.30, 8.30

עדן
עבודה בעיניים
מוצ"ש + חול: 7.30, 9.30

אורנע
אי אפשר לקנות אהבה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.00
הכלב בעל לב הזהב
החל מיום רביעי 23.3.88
הצגות שחרית
חול: 10.30, 12.00

מיטשל
חיזור גורלי
מוצ"ש וחול: 7.00, 9.15

כפיר
מוכת ירח
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7, 9

סמדר
ריקוד בחשיכה
שישי: 22.00
הגנב מבגדד
שבת: 11.00 בבוקר
ריקוד בחשיכה
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 7, 9.15

רון
חשוד
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

תיאטרון ירושלים
תקוה ותהילה
שישי: 2.00
מוצ"ש וחול: 7.00, 9.30

בית אגרון
שישי:
14.00 לא יכולה בלי זה
15.45 היו זמנים באמריקה
שבת:
10.30 אנני
12.45 החיים המתוקים
15.15 מל ברוקס – מתח גבוה
17.00 לבירינט
18.45 הנבואה
20.15 פנדנגו
22.00 מלכוד 22
24.00 התפוז המכני

גבעתיים

הדר
תיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 5.00, 7.15, 9.30

נתניה

שרון
ת"א לוס אנג'לס
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 5.00, 7.00, 9.15

באר שבע

חן
חיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 7.00, 9.15

חיפה

חן
אבא רד ממני
שישי 10.00
מוצ"ש 6.45, 9.00
חול 4.30, 6.45, 9.00

פאר
אי אפשר לקנות אהבה
שישי 10.00
מוצ"ש 6.50, 9.15
חול 4.30, 6.50, 9.15

אורלי
יופיו של החטא
מוצ"ש וחול 6.45, 9.00

רב אור 1
החשוד
שישי 10.00
מוצ"ש 6.45, 9.15
חול 4.20, 6.45, 9.15

רב אור 2
הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש 6.00, 9.15
חול 5.00, 8.15

רב אור 3
מעקב צמוד
שישי 10.00
מוצ"ש 6.50, 9.15
חול 4.30, 6.50, 9.15

רון
מוכת ירח
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

אורה
אורות הכרך
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 1
עבודה בעיניים
שישי 10.15
מוצ"ש 7.15, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.15

עצמון 2
חיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.15, 6.45, 9.10

עצמון 3
הזעקה לחופש
שישי 10.00
מוצ"ש וחול 6.00, 9.00

קרן אור המחודש
ת"א לוס אנג'לס
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.15

רמת־גן

אואזיס
אימפריית השמש
שישי: 10.00
מוצ"ש: 6.30, 9.30
חול: 6, 9

ארמון
סגור

לילי
ת"א לוס־אנג'לס
שישי: 10.00
שבת: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

רב גן 1
מעקב צמוד
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול, א', ג': 5, 7.30, 9.30
ד', ה': 7.30, 9.50

רב גן 2
ללא מוצא
שעות כמו רב גן 1

רב גן 3
ריקוד מושחת
שעות כמו רב גן 1

רב גן 4
הקיסר האחרון
שישי: 10.00
מוצ"ש: 6, 9
חול: 6.30, 9.30

חולון

ארמון
ת"א לוס אנג'לס
מוצ"ש 7.00, 9.15
חול 4.30, 7.00, 9.30

מגדל
הקיסר האחרון
שישי 10.00
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 6.00, 9.00

הבימה
התיאטרון הלאומי
הערב, יום ו', 18.3
בניטו ב־14.00 – בבימרתף
מחר, מוצ"ש, 19.3
מעגל הגיר הקווקזי: 20.30
מותו של סוכן: 20.30
בניטו – הבימרתף: 20.30

ראשל"צ

רון 1
עבודה בעיניים
מוצ"ש 6.30, 8.00, 9.45
חול 5.00, 7.15, 9.30

רון 2
חיזור גורלי
מוצ"ש 7.15, 9.40
חול 5.00, 7.00, 9.15

פתח תקוה

היכל 1
עבודה בעיניים
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

היכל 2
חיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

היכל 3
הזעקה לחופש
מוצ"ש 6.30, 9.30
חול 6.00, 9.00

עפולה

מופתרון
עבודה בעיניים
מוצ"ש 7.00, 9.00
חול 9.00

בת־ים

עצמאות
חיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

הרצליה

היכל
חיזור גורלי
שישי 10.00
מוצ"ש 7.00, 9.30
חול 4.30, 7.00, 9.30

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: קופ"ח – עין יהב 2 חולון
חולון: אסותא – טרומפלדור 4
ירושלים: איריאל – מ. מטרי ק. יובל
נתניה: קופ"ח – ברודצקי 31
פתח־תקוה: כפר גנים – לוחמי הגיטו 6
רמת־גן: היג"ה – ארלוזורוב 81
תל־אביב: שור – המלך ג'ורג' 64
סיני – שד' ירושלים 70 יפו
חיפה: סבונר – סבונר 27

שבת
בת־ים: מזור – הביבה רייק 20
חולון: ד"ר חדי – סוקולוב 70
ירושלים: קופ"ח – מרפאת רוממה, המ"ג 28 (שבת); בי"ח הר הצופים – הר הצופים (מוצ"ש הוסה)
נתניה: מקסים – סולומון 2
פתח־תקוה: קופ"ח – חיים עוזר
רמת־גן: רשי – רשי 13
תל־אביב: גרוטו – שינקין 27 (מוצ"ש); סניטס – אבן גבירול 83 (מוצ"ש)
חיפה: מגן דוד – גאולה 13

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לבני־ברק וחיפה: בימים א'–ה': 16.00
בימי ו' וערבי חג 11.30
מחיפה לבני־ברק וירושלים א'–ה': 7.00
מתל־אביב לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00
בימי ו' וערבי חג 9.00, 8.00, 7.00, 6.00 ...
10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00
מתל־אביב לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00
בימי ו' וערבי חג 6.00, 8.00, 12.00
מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב: בימים א'–ה': 6.00, 6.50, 7.30, 8.30, 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30
בימי ו' וערבי חג 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30
מנהריה לתל־אביב: בימים א'–ה': 9.05, 10.40, 14.55, 16.43, 18.58
בימי ו' וערבי חג 9.05, 10.35
הרכבת תפעל בימי א' בשבוע וזו אחרי חג כלהלן.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה עין כרם – ילדים, פנימית, עיניים; שערי צדק – כירורגית; ביקור חולים – נשים, א.א.ג; הדסה הר"צ – אורטופדית.
שבת
ביקור חולים – ילדים, א.א.ג; הדסה עין כרם – פנימית, נשים, עיניים; שערי צדק – כירורגית; הדסה הר"צ – אורטופדית.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנער – קו לנוער במצוקה: ירושלים – 02-243358; ת"א – 226027 (24 שעות); חיפה – 04-229488 (11.00–20.00); גליל מערבי – 04-922222.
קו פתוח לנוער במצוקה. ביכור בי ידי – טל. 222732.
„קו פתוח" – אוזן קשבת לילדים ובני נוער 03-222723 (24 שעות).

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל:
בתל־אביב – בימים א'–ה' בין השעות: 21.00–23.00, בלילות שבת וערבי חג בין השעות: 18.00–24.00, בשבתות ומועדים בין השעות: 15.00–21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הנמל 26, קומה ב', טל' 525566. פתוח כל יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המספרה) קומה א', טל' 294869, 03-285822.

מרכז מידע לקורבנות אונס
לרגנבה הורצה השרה, טל' 052-32452. ביום א'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ע"ן ירושלים — טל' 02-227171
ע"ן תל־אביב — טל' 03-5461111
ע"ן ילדים ונוער — טל' 03-261113
ע"ן חיפה — טל' 04-672222
ע"ן כרמיאל (גליל מערבי) — טל' 04-988410
ע"ן נתניה — 053-335316
ע"ן כפר־סבא — 052-915999
ע"ן באר־שבע — 057-418311

סילוק מטורדים
מטפר עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, ברשמים — טל' 6751111; רחובות – טל' 451333; עפולה – טל' 53333; קרית־גת – טל' 881333; באר־שבע – טל' 74767; אשדוד – טל' 31333; שדרה בגוש דן, טל' 03-330848.

● כדורסל

טבלת בית־הגמר
(אחרי 13 מחזורים)

1.	פרטיזן	1154-1207	23
2.	אריס	1218-1264	22
3.	טרסר	1204-1208	21
4.	מכבי ת"א	1236-1228	20
5.	ברצלונה	1199-1286	19
6.	סאטורן	1310-1294	18
7.	אורתז	1149-1131	17
8.	דן־בוס	1342-1194	16

משחקי המחזור ה־14, כולם ביום חמישי: מכבי ת"א — פרטיזן בלגראד; ברצלונה — אורתז; קלן — דן־בוס; טרסר מילאנו — אריס סלוניקי.

זה עדיין לא נגמר
ברצלונה — טרסר מילאנו 87:102
סאטורן הפתיעה בבלגראד 99:102

מי שסבר שהכל הסתיים אמש בבית־הגמר בגביע־אירופה לאלופות בכדורסל — טעה. ברצלונה ניצחה בקלות את טרסר מילאנו — 87:102, וסאטורן קלן הפתיעה בנצחון בבלגראד על פרטיזן — 99:102.

ההפסד המפתיע של פרטיזן מאיים על מקומה הראשון בטבלת בית־הגמר. אם תפסיד למכבי ת"א ואריס סלוניקי תנצח במילאנו, במחזור האחרון, יעלו היוונים לראש מאחר שניצחו את היוגוסלבים ב־9 הפרש והפסידו ב־7.

ברצלונה הכניעה באולמה את טרסר מילאנו — 87:102 (48:55). לספרדים הירבו לקלוע: סן־אפיפניו 18; נוריס 16 וסולוזבאל 16. לטרסר: מקארו 25 ודנטוני 18.

סאטורן קלן, בערב קליעות מצויין, הדהימה בנצחון בבלגראד על פרטיזן — 99:102. במחצית הוליכו היוגוסלבים — 51:52. לסאטורן הירבו לקלוע: בק 24, גנאר 20 ווריק 18. לפרטיזן: פאספלי 24 ודיבץ' 18.

מתח רב לקראת המיפגש ישראל – אוסטרליה אור ליום א'
ארוק ומיחיץ' התעמתו לפני המראת הנבחרות לכרייסצ'רץ'
ארוק: ננצח – 1:2; מיחיץ': הוא מדבר כמו הדודה שלי סטנקה...

שרות „על המשמר"

נבחרת ישראל בכדורגל תצא היום מסידני באוסטרליה לכרייסצ'רץ' בניו־זילנד, שם תסיים מחר את ההכנות לקראת המשחק החשוב ביום ראשון, ב־8 לפנות־בוקר, שעון ישראל, נגד אוסטרליה, שיקבע במידה רבה את גורל המשך המירוץ הישראלי למשחקים האולימפיים בסיאול.

הנבחרת ערכה אתמול אימון במגרש האוניברסיטה בסידני, בו השתתפו כל השחקנים. אורי מלמיליאן קיים אימון מלא ונראה שיוכל ליטול חלק במשחק החשוב נגד אוסטרליה.

מקרה פיקנטי אירע כאשר הישראלים הגיעו ומצאו במגרש סמוך את נבחרת אוסטרליה כשהיא מתאמנת בהתלהבות רבה. בין הכדורגלנים שהתאמנו היה גם דייויד מיצל, כוכב נבחרת אוסטרליה, ששוחרר מקבוצתו ההולנדית, פיינורד רוטרדאם. האוסטרלים, קיימו אימון ממושך לפני המראתם לניו־זילנד.

כמובן שבלי המאמן פרנק ארוק אי־אפשר. מייד כשראה את העתונאים הישראלים מיהר להתראיין: „ננצח 1:2; אינני שמח שאוהנה נשאר בבלגיה; אני אוהב לנצח נבחרות בהרכב מלא; גם אם ישראל תנצח היא לא תזכה בכרטיס לסיאול; רק אנחנו נגיע לשם; טוב שאנו מתמודדים במשחק האחרון עם טייוואן; אם נצטרך נבקיע במשחק זה גם עשרה שערים"...

כשדיווחו · העתונאים למאמן הישראלי מילינקו מיחיץ' על מה שאמר ארוק השיב: „הוא מדבר יותר מדיי, הוא מזכיר לי את דודתי סטנקה, שגם היא דיברה הרבה".

מיחיץ' סירב למסור את ההרכב הישראלי אבל הדגיש: „אילו עמדו לרשותי שחקנים רעננים כמו רוני רוזנטל ואלי אוהנה הייתי מרגיש טוב יותר; נשתדל לעשות ככל שביכולתנו".

הבעייה של ארוק היא... שיש לו יותר מדי כדורגלנים מצטיינים והוא מתקשה לבחור את ה־11.

רוני רוזנטל עומד להגיע היום למלבורן וימשיך לכרייסצ'רץ' רק מחר. הוא יספיק לקיים אימון אחד.

במשחק בין ישראל ואוסטרליה ישפוט השוייצי סאנון.

המשחק יועבר אור ליום ראשון בטלוויזיה וברדיו.

ספורט גם בעמוד 22

● טניס

הישראלים הפסידו במשחקי הזוגות

משחקי חצי־הגמר במסבב הבין־לאומי בטנים על־שם פרנקל באשקלון ייערכו היום ב־3 בצהריים. הישראלי היחידי שנשאר הוא רביב וירנפלד, שיתמודד עם הגרמני סונר.

גם משחקי חצי־הגמר לנשים בסבב־פיליפס ייערכו היום. אילנה ברגר תיפגש עם מריאל רוימנס מהולנד.

משחקי הגמר יהיו מחר.

אתמול נשרו כל הישראלים במשחקי הזוגות. בין הגברים ניצחו ברוין ווקמנס מהולנד את מיכאל דניאל ובועז מרנשטיין — 2:6, 2:6; רביב וירנפלד ותומר צימרמן הפסידו לבנסון וניבורג משבדיה — 4:6, 6:4, 7:6. בין הנשים נוצחו חגית אוחיון וסופי רפאל ע"י אוהלרן מאידלנר ורוזנבוים מארה"ב — 4:6, 2:6, 2:6.

שניים עומדים ושניים שוכבים במשחק בין בורדו הצרפתית ואיינדהובן ההולנדית בגביע־אירופה לאלופות. איינדהובן עלתה לחצי־הגמר   תצלום: איי. פי.

שליטה הונגרית בפתיחת אליפות החורף בשחייה

דוד סיבור

הצבע האדום־לבן־ירוק, צבעה של הונגריה, שלט אתמול בבריכת מכון־וינגייט, במעט בכל המישחים שפתחו את אליפות החורף של ישראל בשחייה. בסיכום היום הראשון מאכזב להוציא התוצאות הבודדות של שגב פורת מהפועל הגליל־העליון ב־400 חופשי ושל ערן גרומי ממכבי ירושלים ב־200 מ' פרפר.

התחרויות היום יביאו אולי שיאים. ציפיות ישנן בעיקר במישחי הגב ע"י ערן גרומי ובמשחה 1500 מ' ע"י שגב פורת, שבמשחה אתמול היה קרוב לקביעת שיא ישראלי חדש.

● 400 חופשי, גברים: 1. שגב פורת (הפ. גליל־עליון) 4:01.64; 2. טיבור קיש (הונגריה) 4:03.06; 3. ערן הירש (מכ. חיפה) 4:04.15.

● 400 חופשי, נשים: 1. יהודית צ'סאיי (הונגריה) 4:21.08; 2. מיכל אמיץ (הפ. בית ברל) 4:41.85; 3. עינת גבאי (מכ. חיפה) 4:46.40.

● 200 חזה, גברים: 1. טמש דבנר (הונגריה) 2:26.88; 2. שגיא שטיגמן (הפ. עמק־חפר) 2:27.74; 3. פטר טאבו (הונגריה) 2:30.22.

● 200 חזה, נשים: 1. אירית אפרתי (מכ. ת"א) 2:51.70; 2. נעמה מישר (הפ. עמוקה) 2:53.22; 3. גלר אנדרסון (אורחת, מארה"ב) 2:55.89.

● 200 פרפר, גברים: 1. ערן גרומי (מכ. ירושלים) 2:06.24; 2. אמיר שטרנפלד (הפ. בית ברל) 2:08.18; 3. טיבור קיש 2:08.76.

● 200 פרפר, נשים: 1. יהודית צ'סאיי 2:23.87; 2. מיכל אמיץ 2:30.25; 3. רבטל וילנאי (וייסגל) 2:30.51.

● 50 חופשי, גברים: 1. זוהר וייס (הפ. בני־שמעון) 24.74; 2. יוסי אפל (מכ. ת"א) 24.76; 3. שגיא שטיגמן (הפ. עמק־חפר) 24.95.

● 50 חופשי, נשים: 1. דורה וארגה (הונגריה) 27.72; 2. תמי לוין (הפ. בית ברל) 28.16; 3. ענת ישראל (מכ. ת"א) 28.35.

● 200 מעורב אישי, גברים: 1. וולטר הורבאט (הונגריה) 2:11.56; 2. אמיר שטרנפלד 2:11.93; 3. אלון קובל (הפ. בית ברל) 2:14.46.

● 200 מעורב אישי, נשים: 1. דורה וארגה 2:25.09; 2. אירים קומן (מכ. נהריה) 2:33.20; 3. אודית אפרתי 2:35.22.

● משחה שליחים 4X200 חופשי, גברים: 1. הונגריה 8:04.32; 2. הפועל בית ברל 8:15.45; 3. הפועל גליל־עליון 8:24.41.

● משחה שליחים 4X200 חופשי, נשים: 1. מכבי נהריה 9:21.16; 2. הפועל בית ברל 9:28.60; 3. מכבי ת"א 9:44.40.

רלף קליין, לאחר שוב מכבי ת"א מאורתז:
חייבים להיזהר מפרטיזן זו לא קבוצה פראירית

יצחק ויסהוף

„למען האמת, לפני שבועיים לא האמנתי כי מכבי ת"א תוכל להופיע ב־8 באפריל במשחקי חצי־הגמר בגביע־אירופה לאלופות בגנט שבבלגיה. אני רק מקווה שביום חמישי לא ניכשל" — כך אמר אמש רלף קליין, מאמן מכבי ת"א, בנמל־התעופה בלוד כשקבוצתו שבה ארצה לאחר הנצחון שלשום על אורתז (82:91).

אמש כבר ציפו בנמל־התעופה אוהדים רבים של הקבוצה, שקידמו את השחקנים במחיאות־כפיים ובקריאות „כל הכבוד".

„אסור לנו לזלזל ביום חמישי בפרטיזן בלגראד. זו לא קבוצה פראירית" — אמר קליין שסבור כי נגד פרטיזן צריכה מכבי ת"א להציג שמירה טובה מאחר שליוגוסלבים יש שחקנים גבוהים, וכולם ללא יוצא מן הכלל, מדייקים בקליעות מכל טווח".

האם תמשיך מכבי ת"א לשחק עם חמישייה, כמו באורתז?

קליין: „היכולת של החמישייה תקבע אם תמשיך לשחק גם בעתיד. אם הקבוצה תרוץ ותשחק היטב אין סיבה שלא נמשיך איתה. יש לנו את מיקי ושני המוטים (רניאל וארואסטי), ואין לי ספק שגם הם יתרמו רבות בהמשך.

דורון ג'מצ'י, שהיה מכוכבי הנצחון, מאמין כי קבוצתו תופיע בחצי־הגמר בגנט: „אני חייב להאמין כי נהיה שם: יש לנו משחק בית ואנו צריכים לנצח אותו".

חן ליפין, רכז הקבוצה, ששיחק במשך 40 דקות והיה מגורמי הנצחון על אורתז, אמר אמש כי עד עכשיו הוא עייף מהמשחק: „אני לא רגיל לשחק 40 דקות. שמרו עלי לוחצת ובדקה ה־33 הרגשתי כי נגמר לי האוויר".

מכבי ת"א תשוב רק מחר להתאמן.

הפתעה במיפגש הפיינליסטיות בגביע־המדינה
אליצור נתניה ניצחה בגליל־העליון — 78:87

אביהו שפירא

בגליל־העליון ירצו בודאי לשכוח את משחק־ההשלמה בליגה אמש, נגד אליצור נתניה, בו הפסידו המארחים — 87:78. באליצור נתניה היו רוצים לראות בו את הבואת גמר־הגביע בין שתי הקבוצות.

אליצור נתניה ניצחה בכפר־גלעדי בנשקה של הגליל — ההגנה. קשה לזכור מתי קלעו שחקני הגליל במחצית השנייה בביתם כל־כך מעט נקודות: מרטין — 8; הנפלר — 8; ליף 7 ופרימן — 4.

אליצור נתניה היטיבה לשחק בהגנה ובהתקפה. משחק מסודר בהתקפה ברוב דקות המשחק, בצירוף מבצעים מבריקים של קארל נברסון, כוכב המשחק הנתנייתי היה ללא ספק סטיב מלוביק.

בתחילה היה הסיפור שונה. הגליל הוביל — 0:4, 11:19 (6) ו־18:28 (9). מאמן נתניה, צבי שרף, ביצע חילוף נכון: יואב קרמן במקום אור גורן, שלא קלע נקודה. הגליל עוד עלה ליתרון־שיא — 22:34. מאמן הגליל, מולי קצוריו, הוציא למנוחה את זיו פרימן, שצבר כבר שלוש עבירות, והאורחים ניצלו זאת כדי להקטין עד להפסקה ל־42:44.

במחצית השנייה שלטה אליצור נתניה. בארבע הדקות הראשונות עוד היה שוויון — 50:50. ובדקה ה־25 נתן מלוביק את האות בסל (נתניה זהרה לנצחון בלי שהגליל יפריע לה).

בדקה ה־39 נפגע ברך ליף באגודל ידו הימנית, ונטש את המגרש. עסיין הקבוצה, דני ליבנה, טיפל בו.

לפני המשחק כיבדו 1200 צופים את זכרו של אלוף (מיל) דן לנר, תושב הגליל, בדקת דומיה.

שפטו: אברהם זגול ושלום ולצר.

● לאליצור נתניה קלעו: נברסון 23; מלוביק 23; פיר 17; ויטמן 15; קרמן 7 וברכה 2.

● להפועל הגליל־העליון קלעו: ליף 17; הנפלר 16; פרימן 16; מרטין 14; פליישר 13 ומורחי 2.

הפועל רמת־גן — סוף גם בארצית

יצחק ויסהוף

פעילות קבוצת הכדורסל של הפועל רמת־גן, עד לפני שנתיים „אימפריה" בכדורסל הישראלי, הופסקה אתמול על־ידי ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל, בעקבות אי־הופעתה למשחק שלישי בליגה הארצית. הקבוצה ירדה לליגה א'.

הפועל רמת־גן נקנסה בסכום של 600 שקל והוחלט כי שתי הקבוצות שעמדו להתמודד עמה בשני המחזורים האחרונים יזכו בנצחונות טכניים.

קבוצת מכבי חיפה נקנסה בסכום של 1500 שקל, בעקבות דו"ח השופט טוך וורניק, שדיווח על התפרעות בתום משחק הקבוצה נגד הפועל חולון. ע"פ המחלקה, אבנר יוסף, הורחק לשבועיים על־התנאי למשך שנה.

תומר הנור, שחקנה הצעיר של הפועל חולון, הורחק למשחק אחד על־התנאי במשך עונה, בגין הגעתו לליגה לנוער.

שוב פיצול במשחקי גביע־הטוטו
ארבעה משחקים היום; ארבעה נוספים — מחר

● כדורגל

שוב פיצול במשחקי המחזור הד־5 בגביע־הטוטו בליגה הלאומית בכדורגל. ארבעה משחקים ייערכו כבר היום, וארבעה נוספים יתקיימו מחר.

הצגה כפולה תהיה היום בבלומפילד: שמשון ת"א — בית"ר ירושלים; הפועל ת"א — הפועל חיפה. שתי התמודדויות נוספות היום: מכבי חיפה — בית"ר ת"א; מכבי פ"ת — בני־יהודה ת"א.

מחר ישחקו: הפועל פ"ת — הפועל חולון; הפועל באר־שבע — הפועל ירושלים; מכבי נתניה — מכבי ת"א; הפועל כפר־סבא — הפועל לוד.

● בבית א' תנסה שמשון ת"א, הראשונה בבית, לגבור היום ב־1 באיצטדיון בלומפילד על בית"ר ירושלים, כמו בסיבוב הראשון — 1:2. בית"ר ירושלים תשתדל לשבש את סיכויי השמשונים. המשחק השני בבית יהיה היום ב־3 באיצטדיון בקרית־אליעזר בין מכבי חיפה ובית"ר ת"א. מאבק מסקרן בין שתי קבוצות שניצחו במחזור הקודם. בסיבוב הראשון — 1:1.

בית א'

1.	שמשון ת"א	4	3־5	9
2.	מכבי חיפה	4	5־5	5
3.	בית"ר י־ם	4	5־4	4
4.	בית"ר ת"א	4	3־2	4

● המוליכה בבית ב', בני־יהודה ת"א, תתארח היום ב־3 אצל מכבי פ"ת, אולם מיפגש זה לא יהיה בפ"ת, אלא במגרש לזרוס בחולון, בגלל עונש ראריוס של הפתח־תקואים. סיכויי בני־יהודה, שניצחה בסיבוב הראשון 1:3, עדיפים. מחר ב־3 תתמודד הפועל פ"ת במגרשה עם הפועל צפריריס חולון, במטרה לגמול לחולונים על נצחונם בסיבוב הראשון — 1:2.

בית ב'

1.	בני־יהודה ת"א	4	2־6	8
2.	הפועל פ"ת	4	2־3	7
3.	הפועל חולון	4	5־3	4
4.	מכבי פ"ת	4	6־3	2

● משחקי בית ג' הם המעניינים ביותר. מכבי נתניה, שהכניסה 2:6 את מכבי ת"א בסיבוב הראשון, תארח מחר ב־3 את יריבתה בנתניה, עם סיכוי סביר לחזור על נצחון, אם־כי לא בהפרש כזה. באותה שעה תשחק מובילת הבית, הפועל ירושלים, בבירת הנגב נגד הפועל באר־שבע. בסיבוב הראשון — 0:0. הפעם תהיה זו הפתעה אם באר־שבע לא תנצח.

בית ג'

1.	הפועל ירושלים	4	2־6	7
2.	מכבי נתניה	4	6־7	7
3.	הפ. באר־שבע	4	1־4	5
4.	מכבי ת"א 4	4	12־4	3

● בבית ד' יימשך המאבק הצמוד בין הפועל ת"א והפועל כפר־סבא, וכל קבוצה תשתדל לזכות בנצחון בהפרש שערים גבוה ככל האפשר. הפועל ת"א תארח היום ב־3 בבלומפילד את הפועל חיפה (בסיבוב הראשון — 0:2 להפועל ת"א), והפועל כפר־סבא תתמודד מחר ב־3 במגרשה עם הפועל לוד (בסיבוב הראשון — 0:1 לכפר־סבא).

בית ד'

1.	הפועל ת"א	4	1־8	8
2.	הפ. כפר־סבא	4	2־4	8
3.	הפועל חיפה	4	6־3	2
4.	הפועל לוד	4	8־2	2

שלושה משחקים — היום בארצית

גם בגביע־הטוטו לקבוצות הליגה הארצית בכדורגל ייערכו מחצית המשחקים היום ומחצית מחר.

● בית א': מכבי רמת־עמידר — הכח רמת־גן (מחר, 3; 0:0); הפועל חדרה — מכבי יבנה (היום, 3; 1:2).

בית א'

1.	מכבי יבנה	4	1־9	10
2.	הפועל חדרה	4	6־8	6
3.	מכבי עמידר	4	7־4	4
4.	הכח רמת־גן	4	7־0	2

● בית ב': הפועל עכו — הפועל בת־ים (היום, 3; 1:1); הפועל טבריה — מכבי יפו (מחר, 3; 3:2).

בית ב'

1.	הפועל בת־ים	4	1־6	8
2.	מכבי יפו	4	4־4	5
3.	הפועל טבריה	4	9־8	4
4.	הפועל עכו	4	8־4	3

● בית ג': מכבי שעריים — הפועל רמת־גן (מחר, 3; 3:0); הפועל יהוד — בית"ר נתניה (היום, 3; 0:1).

בית ג'

1.	הפועל רמת־גן	4	3־11	9
2.	הפועל יהוד	4	3־5	9
3.	מכבי שעריים	4	5־3	6
4.	בית"ר נתניה	4	9־1	0

קרית־אתא תנסה לסחוט מחר משחק שלישי ממטה אשר

● כדורעף

גמר־הגומלין בפליי־אוף בכדורעף בין קבוצות הפועל מטה אשר והפועל קרית־אתא ייערך מחר ב־7 בקרית־אתא. המארחים מקרית־אתא יעשו מאמץ לנצל את ביתיותם ולגמול לאלופה על נצחונה במשחק הראשון — 0:3.

המשחק מחר לא יהיה חד־צדדי כמו ביום שלישי בנעמן. הנצחון החלק של 0:3 התדיר בטחון ותנופה לכדורעפני מטה אשר, בעוד שהמארחים מקרית־אתא ינסו לסחוט משחק שלישי. ישפטו גבי קראוס וגבי לוטן.

במאבק־הגומלין על מקומות 3־4 יתמודדו מחר ב־8 בבת־ים קבוצות הפועל המעפיל והפועל בת־ים. במשחק הראשון — 3:0 להמעפיל. בת־ים מסוגלת לגמול באולמה.

ישפטו: אלכס בוקור ואורי טמפלהוף.

בתל־אביב יפגשו מחר ב־7 קבוצות הפועל כפר־סבא והפועל רמת־אביב, בעימות על המקומות 5־6. בסיבוב הראשון — 1:3 לכפר־סבא (ישפטו פיני שמפלינר ואסא זינגר). במשחק על מקומות 7־8 יתמודדו מחר ב־8.30 בשריד קבוצות הפועל שריד ומכבי פ"ת. בסיבוב הראשון — 0:3 למכבי פ"ת. ישפטו: זאב שוהם ונתי הר.

נשים: בת־ים — עין־החורש

קרב האליפות הראשון והמלוי־אוף לנשים בכדורעף, בין קבוצות הפועל בת־ים והפועל עין־החורש ייערך מחר ב־6 בבת־ים.

במשחק נוסף תארח אס"א באר־שבע ב־6 את הפועל כפר־סבא, בשיפוטם של מיקי ממרן וסמי ממרן.

מירוץ התבור ה־36 — מחר

מירוץ הקפת התבור ה־36, לזכרו של האלוף יצחק שדה, ייערך מחר בהשתתפות אלפי רצים.

המאבק המרכזי, על גביע „על המשמר", מירוץ 11 ק"מ למבוגרים, יתקיים ב־9.15 בבוקר.

סך־הכל, ייערכו מ־8.30 בבוקר 14 מירוצים, מהם תשעה תחרותיים לכל הגילאים וחמישה עממיים. הרצים יעברו מרחקים מ־1200 עד 11,000 מטר.

המירוץ מאורגן ע"י מרכז הפועל והמועצה האזורית גליל תחתון.

● האבקות: אליפות הפועל לקדטים בסגנון יווני־רומי תתקיים מחר ב־10 באולם הספורט בנס־ציונה.

● כדורמים: משחקי ליגת־העל יתקיימו היום מ־4.30 אחה"צ בבריכת גבעת־חיים (הפועל עמק־חפר) אמליקס — הפועל פ"ת; מכבי קרית־אונו — הפועל קרית־שמונה; מכבי ת"א — אס"א ת"א; הפועל גבעת־חיים — הפועל גוש־זבולון.

גמר אליפות ותיקים בכדורסל

משחקי־הגמר באליפות השנייה של התאחדות הותיקים לכדורסל לותיקים מעל גיל 40 ייערכו מחר באולם בגן־השלושה.

ב־9.30 יתמודדו קבוצות ניר־דוד ויגור, וב־10.45 ייפגשו קבוצות משמר־העמק ואשדות־יעקב. איחוד. משחקי הדירוג יחלו ב־12. הגמר ב־1.

האליפות מאורגנת על־ידי ברית התנועה הקיבוצית והמועצה האזורית בקעת בית־שאן.

בין הכדורסלנים שיתחרו גם שחקני נבחרת לשעבר, כמו גבי טיכנר (ניר־דוד), דן ברוילר (אשדות־יעקב) ואחרים.

כוח אמריקני נחת בהונדורס; לא יוצב באיזורי העימות

איי, פי

הונדורס. — חיל חלוץ של כוח אמריקני הגיע אתמול לפלמרולה, הבסיס המבצעי המרכזי של הצבא האמריקני בהונדורס, מסר אתמול הרדיו המקומי של הונדורס.

בגבול הונדורס ניקראגואה התלקחו ביום ד' קרבות בין חיילי ניקראגואה לבין מורדי הקונטראס.

דובר הבית הלבן הודיע אתמול כי הכוח שנשלח להונדורס כולל 3,200 חיילים, והם נשלחו „לתימרון של התפרסות מהירה", בעקבות פלישת כוחות זרים להונדורס, אולם החיילים האמריקניים לא יוצבו באיזורי עימות.

לדברי מקורות בבית הלבן, תקפו חיילי ניקראגואה מחנות של מורדי הקונטרס, בהונדורס, והלחימה בין הכוחות עדיין נמשכת.

מנהל משרד החוץ של ניקראגואה אמר אתמול ברשת אנ.בי.סי בארה"ב, כי חיילי ניקראגואה שהיו מעורבים בקרבות לאורך הגבול לא נכנסו לתחומה של הונדורס, כפי שטענו ממשלות וושינגטון והונדורס, וכי חיילי ניקראגואה כבר נסוגו מן הגבול.

„ניסינו לגרום לקונטראס לחזור לתחומי הונדורס. הקרבות התנהלו על הגבול בלבד", אמר, והוסיף כי חיילי ניקראגואה הצליחו במשימה זו והם מתכוונים להישאר באיזור הגבול.

אורטגה הזהיר אתמול כי כניסת חיילי ארצות הברית עלולה לחבל במאמצים להגיע להפסקת אש בין הממשלה הסנדיניסטית והמורדים.

מקורות צבאיים בהונדורס אמרו אתמול כי כ־4,000 חיילי הונדורס כיתרו כ־2000 חיילים של ניקרג־אה, אשר חצו את הגבול, חמישה קילומטרים בתוך הונדורס, בחיפושיהם אחר מורדי הקונטראס.

חיילי הונדורס לא התנגשו עם חיילי ניקראגואה.

שר התיכנון של הונדורס בישראל

שר התיכנון של הונדוראס, פרנציסקו פיגוארו זוניגה, שהגיע לישראל, קיבל בברכה את הידיעות שארה"ב שיגרה חיילים לארצו. „הונדוראס מעוניינת למצוא דרך לשלום במרכז אמריקה.

אורטגה: לכנס בדחיפות מועה"ב

נשיא ניקרגואה, דניאל אורטגה, דרש אתמול לכנס בדחיפות את מועצת הבטחון של האו"ם, על־מנת להביא לנסיגה לאלתר של הכוחות האמריקנים אשר נשלחו להונדורס.

חיילים אמריקנים עולים למטוס שיטיסם להונדורס. (צילום אפ)

נדחתה ההוצאה להורג של 6 הנידונים למוות בדרום־אפריקה

שלושה נהרגו מהתפוצצות מכונית־תופת ביוהנסבורג

רויטר, עייצ

יוהנסבורג. — בית הדין העליון בפרטוריה דחה אתמול את הוצאתם להורג של שישה שחורים, חמישה גברים ואשה, שעמדה להתקיים הבוקר.

השישה הואשמו בסיוע לרצח יעקב דלאמיני, חבר שחור במועצה המקומית בשארפוויל, שנחשב „משתף פעולה".

„אני סבור כי יש עילה לדחיית ההוצאה להורג לגבי ששת המבקשים", נאמר בהחלטת השופט העליון ג'וה. יומן, שנימק את החלטתו בעדות שקר שמסר אחד העדים במשפטם של ששת השחורים.

ההודעה על הדחייה הזמנית של ההוצאה להורג בתלייה, התקבלה בתשואות סוערות. קרובים וידידים של השישה חיבקו אלה את אלה ופרצו בבכי מרוב התרגשות.

ביוהאנסבורג התפוצצה אתמול בשעות הבוקר מכונית תופת ליד בית משפט בפרבר שבעיר, וגרמה למותם של לפחות שלושה בני־אדם ולפציעתם של 20.

הפיצוץ אירע שעה שעורכי דין ומנהיגים ברחבי העולם ניסו להציל את חייהם של ששת השחורים, שהיו אמורים להיות מוצאים להורג הבוקר.

הפרשה של „ששת נידוני שארפוויל" עוררה זעם בקרב השחורים בדרום אפריקה, ומנהיגים ברחבי העולם ביקשו משלטונות דרום אפריקה לחון אותם.

● על קידום היחסים בין ישראל לבין אוסטריה זכתה השבוע חברת „אל על" במדליית זהב שהוענקה לנציגיה בטקס שהתקיים בווינה.

שערי מטבע־חוץ בבנק הפועלים — 17.3.1988

	היחידות	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל המטבעות	1	—	—	1.7051	1.7263	1.7161
דולר אמריקני	1	1.53	1.60	1.5613	1.5807	1.5705
מרק גרמני	1	0.91	0.96	0.9300	0.9416	0.9373
לירה שטרלינג	1	2.83	2.96	2.8769	2.9128	2.8957
פרנק צרפתי	1	0.26	0.28	0.2734	0.2768	0.2754
ין יפני	100	1.20	1.26	1.2245	1.2398	1.2318
גילדן הולנדי	1	0.81	0.85	0.8282	0.8385	0.8342
פרנק שווייצרי	1	1.11	1.16	1.1265	1.1405	1.1320
כתר שבדי	1	0.25	0.27	0.2622	0.2655	0.2639
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2455	0.2485	0.2469
כתר דני	1	0.24	0.25	0.2424	0.2455	0.2439
מרק פיני	1	0.36	0.40	0.3715	0.3893	0.3875
דולר קנדי	1	1.23	1.28	1.2470	1.2626	1.2557
דולר אוסטרלי	1	1.11	1.19	1.1457	1.1600	1.1525
ראנד דר' אפריקני	1	0.44	0.74	0.7306	0.7397	0.7347
פרנק בלגי	10	0.43	0.46	0.4456	0.4511	0.4479
שילינג אוסטרי	10	1.30	1.36	1.3251	1.3416	1.3332
לירה איטלקית	1,000	1.23	1.31	1.2565	1.2721	1.2621

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
תודה מקרב לב"י
קרן לב"י מודה לאזרחי ישראל וליהודי התפוצות על תמיכתם בצה"ל באמצעות לב"י.
ניתן לתרום בחשבונות לב"י בכל סניפי הבנקים ובהמחאות בדואר לפי הכתובת:
לב"י — הקרן למען בטחון ישראל
רח' ארניא 17, הקריה, ת"א 64754
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

בוטל מבצע „שבועיים ישראליים" בסופרמרקט בז'נבה

יוסף אלמרן, (שווייץ)

המבצע „שבועיים ישראליים" שתוכנן בסופרמרקט „לה פלסט" שהפך רשת חנויות שווייצית בבעלות יהודית, השניה בגודלה בג'נווה, בוטל. לביטול לא ניתן כל הסבר.

מבצע המכירה של מוצרים ישראליים עמד להתבצע, לציון 40 שנות קיומה של מדינת ישראל, ויש להניח כי ההחלטה התקבלה עקב הארועים בשטחים. זוהי גם הסיבה לביטולם של סיורים שמארגנות סוכנויות נסיעות מג'נווה לישראל.

איראן תשתתף בכינוס שרי החוץ האיסלאמיים בירדן

אורי הורביץ

איראן אישרה כי תיטול חלק בכינוס של מועצת שרי החוץ האיסלאמיים האמור להערך בחודש הבא בירדן. בכינוס דומה שנערך בשנה שעברה בכווית נמנעה איראן מלהשתתף, שכן היחסים בין ירדן לאירן נותקו עקב תמיכתה של ירדן בשליט עיראק, סאדם חוסיין במלחמתו נגד איראן.

הרב הראשי לדנמרק יתעמת עם נציג אש"ף

עלי כהן (דנמרק)

אש"ף יוכל לרשום לזכותו הישג קטן, אך לא בלתי־משמעותי: ביום שני הקרוב יישב רבה הראשי של קהילת יהודי דנמרק בשולחן אחד עם נציג אש"ף בדנמרק.

למעשה היה בהזמנת הרב הראשי, בנט מלכיור, לדיון וויכוח על הנושא הפלשתיני, משום מעשה מרמה. הרב הוזמן לדבר בנושא הפלשתיני־ישראלי על ידי קבוצת „פלשתינה" ודנים אוהדי פלשתינים, בעיר נסטווד, ולא נאמר לו שבוויכוח ישתתף גם נציג רשמי של אש"ף.

רק לאחר שנענה להזמנה בחיוב התברר לו כי יישב ליד שולחן אחד עם עבדול רחמן עלאוי, נציג אש"ף.

בעבר סירב הרב לכל הזמנה שתתייחס אליו כאל אדם פרטי ולא כאל „ציוני". לאחר שהתברר לרב ה„מרמה" אמר: „אין לי מה להסתיר או לחשוש, אך לא לחברה מסוג כזה אני שואף".

הרב מלכיור שירת במלחמת השחרור כ„מתנדב חו"ל".

ספורט

האלופה, אברטון, נגד האלופה שבדרך, ליברפול

● ליגה אנגלית

שבח בן־גבריאל

קבוצת ה„מיליונרים", אברטון, אלופת אנגליה, תעשה מחר מאמץ להנחיל הפסד בדרבי של ליברפול לאלופה שבדרך, ליברפול, בליגה האנגלית בכדורגל במשחק שיתקיים ביניהן באיצטדיונה של אברטון, בגודיסון־פארק.

אברטון היתה היחידה שניצחה העונה את ליברפול במיפגש ביניהן בגביע־הליגה.

משחק מסקרן נוסף יהיה בנוטינגהאם כאשר ה„פורסט" תארח את שכנתה לצמרת, מנצ'סטר יונייטד.

משחקים נוספים מחר בליגה האנגלית: ארסנל — ניוקאסל; קובנטרי — דרבי; אוקספורד — צ'לסי; קווינס־פארק־ריינג'רס — נוריץ'; שפילד־וונסדיי — פורטסמות; סאותהמפטון — צ'ארלטון; ווסטהאם — ווטפורד; ווימבלדון — טוטנהאם.

● בסקוטלנד ייערך משחק הכבירות: האלופה ריינג'רס תארח באיצטדיונה בגלאזגו את יריבתה העירונית, סלטיק, הצועדת בראש עם 57 נקודות, לפני ריינג'רס — 55.

● במערב־גרמניה יתקיים המחזור ה־24, כשלהורדר ברמן שתי נקודות יותר מאשר לאלופה באיירן מינכן. ברמן תארח את לברקוזן (9) ובאיירן תשחק בפרנקפורט (8). שאר המשחקים: קלן — דורטמונד; שאלקה — שטוטגרט; האנובר — [illegible]; ארדינגן: קרלסרוהה — בוכום; נירנברג — הומבורג; מנשנגלדבך — מנהיים; קייזרסלאוטרן — המבורג.

ברקלי ניצח את הניקס

צ'ארלס ברקלי („הבהמה השמנה") היה גיבור נצחון קבוצתו פילדלפיה־76, על ניו־יורק ניקס — 108:115. ברקלי קלע 36 נקודות וקלט 18 כדורים חוזרים. הוא יצא לנוח רק לאחר שהבטיח 28 נקודות לניקס.

וואשינגטון־בולטס היא בעלת הסיכוי הטוב ביותר... התור המערבי להשיג את הכרטיס השמיני למשחקי הפלייאוף לבולטס יתרון של נצחון על פילדלפיה וניו־יורק ניקס. זה לאחר שגברה על שיקאגו־בולס — 103:106.

באק וויליאמס קלע 30 נקודות וקטף 21 כדורים חוזרים בנצחון קבוצתו, הניו־ג'רסי נטס, על מילווקי־באקס — 79:83.

תוצאות נוספות: יוטה־ג'אז — פיניקס־סאנס 105:120; גולדן סטייט — סאן־אנטוניו 112:118; אנג'לס קליפרס — 110:113.

● קליעה: גמר תחרויות הליגה הארצית ברובה אוויר ייערך בשבת במכון... הלאומי בהרצליה.

● טניס־שולחן: גמר אליפות הפועל לגילאי 10־18 ייערך מחר ב־9.30 בבוקר באולם הפועל ראשון לציון.

● ליגה א'

בית"ר רמלה — מחר בקרית־גת

שני משחקי־צמרת יהיו מחר במחזור ה־22 בליגה א', דרום, בכדורגל. המובילה, בית"ר רמלה, תשחק בקרית־גת נגד מכבי קרית־גת (4); בסיבוב הראשון — 0:0. משחק־צמרת נוסף: הפועל קרית־אונו (5) — הפועל אשדוד (8). בסיבוב הראשון — 0:1 לקרית־אונו.

שאר המשחקים בדרום: הפועל מרמורק — לורוס חולון (1:1); מכבי הרצליה — הפועל אשקלון (0:0); הפועל אזור — הפועל רמת־השרון (0:0); הפועל קרית־מלאכי — הפועל דימונה (0:0); הפועל רמלה — הפועל ראשל"צ (2:2); הפועל בית־שמש — הפועל אור־יהודה (0:1).

המובילה בצפונית, הפועל בית־שאן, תארח את מכבי אח"י נצרת. בסיבוב הראשון — 3:1 לבית־שאן. השנייה, מכבי טמרה, תשחק במגרשה עם הפועל טירה (0:1).

שאר המשחקים בצפון: בית"ר חיפה — בית"ר נהריה (0:0); הפועל קרית־שמונה — הפועל בני־טמרה (1:1); מכבי עוספיה — מכבי חדרה (3:1); הפועל בני־נצרת — הפועל טייבה (1:1); הפועל קרית־אתא — הפועל קרית־הכרמל (3:1); הפועל רעננה — מכבי עפולה (2:1).

צוותא לתרבות מתקדמת

תיאטרון
„חמורים" — היום, 18.3 ב־15.00
„רגוש נטוש" — שבת, 19.3 וא', 20.3 ב־20.30
„בדלתיים סגורות" — א', 20.3 וב', 21.3 ב־22.30
„ברווזים" — ב', 21.3 ב־20.30
„טולמות" — ה', 24.3 ב־20.30

בידור
גידי גוב — „דרך ארץ" — הערב, 18.3 ב־22.00 ובחצות ורבע
מאיר בנאי — „גשם" — ג', 22.3 ב־21.00
„מועדון הוידיאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר: סי היימן וידיאו לפי בחירתה — ה', 24.3 ב־23.00

מוסיקה
שחרית 11:11 — שחרית בארוק עם נעם בוכמן (חליל), ג'ורג' האס (אבוב), ריצ'רד פלאי (בסון), נאוה גוית (צ'מבלו); מיצירות באך, קורט, קוואנץ, הנדל, סקרלטי, טלמן. שבת, 19.3 ב־11.00

אירועים מיוחדים
„מרולמן" — דיון על ספרו של א. מגד, עם מ. צאנין, ד. גלאי, ד"ר מ. פעול, ח"כ ש. וייס, ד. גורמן והמחבר. מנחה: אנקה שמיר. ב', 21.3 ב־17.30
„על הפער העדתי" — שיחה עם פרופ' מ. ליסק. ג', 22.3 ב־16.30
„ערביי ישראל — תמונת מצב" — מנחה: ד"ר מאיר אל חאג'; עם ח"כ מחמד וותד, אחמד אבו־עסבה, נואף מצאלחה והמשורר סמיח אל קאסם. ד', 23.3 ב־20.00

בצוותא מוצגת תערוכתו של יונה מה
מאאני
מטיזיות רוק עם מזי כהן, אהוד בנאי ואריה מוסקונה. החלה מכירת הכרטיסים ליום א', 27.3 וה', 31.3

שניים מנאשמי „פרשת הדחפור" הודו והורשעו בהתנהגות מבישה

האישומים תקיפה והתעללות בנסיבות חמורות שונו במסגרת עיסקת טיעון לפיה יירצו חודשיים וחודשיים וחצי מאסר ● מתן העונש נדחה ב־10 ימים ● המואשמים בתקיפת תושבי שכם כפרו באשמה

עתיים

טוראי יאיר ניסימי וטוראי דרור סגן־כהן, שניים מהנאשמים ב„פרשת הדחפור", הודו והורשעו אתמול, במסגרת עיסקת טיעון, בעבירה של התנהגות מבישה. במשפטם של הנאשם השלישי, רס"ר שרלי דנינו, שסירב לעיסקת טיעון כלשהי, החלו להישמע אתמול העדויות ושניים מהערבים המתלוננים, תושבי כפר סאלם, העידו בו.

בכתב האישום המקורי הואשמו ניסימי וסגן־כהן בתקיפה בנסיבות חמורות ובהתעללות. במסגרת עיסקת הטיעון שנחתמה בין התובע, סגן אריה מוסקונה, לסניגורים, סגן אדיס פאמו ועו"ד ארן פיינשטיין, הושארו העובדות על כנן, אך סעיפי האישום שונו ל„התנהגות מבישה".

בהודיעו על עיסקת הטיעון לבית־הדין הצבאי ביפו הוסיף התובע, כי זו כוללת כחלק בלתי נפרד ממנה את העונש. על־פי עיסקת הטיעון, ייגזרו על ניסימי עשרה חודשי מאסר, מהם יירצה חודשיים וחצי בפועל, ואילו על סגן־כהן ייגזרו 9 חודשי מאסר, מהם חודשיים בפועל.

לאחר שניסימי וסגן־כהן הודו באשמה המיוחסת להם, הרשיע אותם בית־הדין הצבאי בעבירה של התנהגות מבישה. אב בית־הדין, אל"מ צבי גורפינקל, דחה את מתן העונש ב־10 ימים. לאחר שייקבע עונשם, יעידו ניסימי וסגן־כהן כעדי תביעה במשפטו של הנאשם השלישי, רס"ר שרלי דנינו.

משפט התעללות בשכם

הסמג"ד, סרן יוסי הרד, רב"ט שגיא הרפז ורב"ט יהודה אנג'ל המואשמים בתקיפה ובהתעללות בשני תושבים ערביים על סמך סרט הטלוויזיה ב„סי.בי.אס", הובאו אתמול לבית־הדין הצבאי ביפו, שם כפרו באשמות נגדם.

סניגוריהם של שני החיילים טענו בבית־הדין, כי מרשיהם פעלו בהתאם לפקודות הצבא ואילו סניגורו של סרן הרד, שלא צולם בסרט הטלוויזיה, טען כי אין למרשו כל קשר למעשה ההכאה עצמו.

נאשמי פרשת הדחפור יאיר ניסימי ודרור סגן־כהן במשפטם אתמול (צילום: ישראל סימיונסקי/י.פ.פ.א)

מחלוקת בין ראשי הרשויות הערביות על קיום השביתה ב„יום האדמה"

ההחלטה הועברה לוועדת המעקב ● במערכת הביטחון שוקלים מעצרי מנע של פעילים ומסיתים

קאסם זייד, אבי בניהו

מחלוקת חריפה פרצה אתמול בישיבת הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות בשפרעם שדן בהחלטת הוועד להגנת האדמות לקיים שביתה כללית ב„יום האדמה".

במהלך הישיבה התלהטו הרוחות הוטחו האשמות הדדיות בין חברי הוועד שנחלק לשני מחנות על־פי מפתח מפלגתי, כאשר כל העצמאים בוועד התנגדו לשביתה בעוד שחברי רק"ח תמכו בה.

מתנגדי השביתה טענו, כי הוועד להגנת האדמות עשה משגה חמור בהחליטו להכריז על שביתה כללית ולפרסם החלטה זו ברבים בטרם יקבל אישור מוועד ראשי הרשויות הערביות. הם הזכירו שמאז „יום האדמה" הראשון ב־76 הוחלט רק פעם אחת, ב־82, על קיום שביתה כללית.

אסעד עזאיזה אמר: „בואו נקרא לילד בשמו. המניע לשביתה השנה הוא ההתקוממות של תושבי השטחים, שכן בנושא הפקעת הקרקעות לא חל שינוי לכאן או לכאן. זו טעות לערבב שמחה בשמחה ולהכריז שביתה ב„יום האדמה" כאות הזדהות עם מאבקם של תושבי השטחים. אינני מתנגד להכריז על שביתת הזדהות ביום אחר."

חותמת גומי

אחמד אבו־עסבה אמר שהוועד הארצי הוא עמוד התווך של כל מרכזות הציבור הערביים. „מכתבו של מזכיר הוועד להגנת האדמות ופירסום מודעות בעתונים הקוראות לציבור הערבי לקחת חלק בשביתה עושה מהוועד של ראשי הרשויות הערביות חותמת גומי. מעמידים אותנו בפני עובדה מוגמרת או שנלך אחריהם או שנצטייר כפלגנים", אמר אבו־עסבה.

מחייבי השביתה הורו שהמניע העיקרי שלהם הוא ההתקוממות בשטחים.

שני הצדדים הגיעו להסכמה ביניהם והחליטו להסמיך את יו"ר הוועד הארצי, שנעדר מהישיבה, ליזמן את ועדת המעקב ואת כל ראשי הרשויות כדי לדון בסוגייה.

מעצרי מנע

במערכת הביטחון שוקלים ביצוע מעצרי מנע של ראשי ארגונים, פעילים ומסיתים לקראת „יום האדמה" שיצויין במגזר הערבי ובשטחים ב־30 במארס.

לצורך זה הוכשרו מקומות כליאה לקליטת עצורים לפני ובמהלך יום האדמה. בכלא קציעות, שהוסב למתקן כליאה באוהלים, הוכשרו 300 מקומות כליאה והחלה כבר העברת כלואים למתקן החדש.

החופשיות עלו ב־3.99% השבוע

אלחנן הורוביץ

מגמת עלייה היתה אתמול הן במניות החופשיות והן במניות החוסר, אולם הביקוש למניות החוסר עלה ל־6.9 מיליון ש"ח בעוד שעודף הביקוש למניות החופשיות הסתכם ב־4.8 מיליון ש"ח.

בשוק המניות כולו עלו 193 שערים, לעומת 87 שירדו ו־177 שנשארו בלי שינוי. במניות החופשיות עלו פי־שלושה ויותר שערים — 178, מאשר ירדו — 56. במניות החוסר עלו 15, לעומת 1 שירדה.

מגמת העלייה החלה אתמול כבר במסחר הרב־צדדי לפני הצהריים ונמשכה ב„משתנים" אחר־הצהריים.

מגמת העלייה בשוק המניות מוסברת בירידת שיעורי הריבית, אתמול שילמו בבנקים בעד „ג'אמבו" פחות מ־18.5% לשנה.

מדד המניות הכללי עלה אתמול ב־0.67%. המניות החופשיות עלו ב־1.26% ומניות החוסר — ב־0.35%. העלייה הגדולה ביותר ב־2.52% היתה אתמול במניות חיפושי נפט וגז.

בסיכום השבועי עלה מדד המניות הכללי ב־1.89%: המניות החופשיות עלו ב־3.99% ומניות החוסר ב־0.78%. העלייה הגדולה ביותר היתה השבוע 6.98% במניות חברות להשקעה.

בשוק איגרות החוב עלה אתמול המדד הכללי ברבע אחוז. הממשלתיות בהצמדה מלאה עלו ב־0.35%, 0 הצמודות למט"ח ב־0.78%. ירידות נרשמו רק בסוג „גליל 8%" וב„ברירה בפועל".

במסחר רב־צדדי במניות לפני הצהריים נרשמו רק עליות שערים, שנעו בין 0.4% (יואל) ל־3% (פועלים השקעות וכלל נדל"ן). המחזור בשלב מסחר זה עלה ל־1.1 מיליון ש"ח.

במסחר במניות בשערים משתנים אחרי הצהריים עלו 25 שערים, לעומת 1 בלי שינוי. העלייה הגדולה ביותר ב־4.5% — היתה בכלל נדל"ן. מדד המניות עלה מ־79.27 ל־80.63 נקודות, ב־1.91%. המחזור ב„משתנים" הגיע ל־2.8 מיליון ש"ח.

במניות החופשיות לא נרשמה אף לא ירידה אחת ב־10%. הירידה הגדולה ביותר היתה ב־9.5% ברשנים 1. לעומתה עלו פלל אופציה ב־11.2% וקרגל אופ' ב־11.1%. ב־10% עלה הפניקס 01 והנקר. המחזור במניות החופשיות ב־6.9 מיליון ש"ח.

במניות החוסר שהונפקו ב־1988 נרשמו רק עליות שערים, שנעו בין 0.1% (ריסקונט ב') ל־1.1% (מזרחי מ'). הפועלים ע"ש ולמוכ"ז — 0.2%. תשואותיהן השנתיות בין 7.84% (מזרחי מ') ל־9.96% (מימון וסחר 1); הפועלים ע"ש — 8.92%, הפועלים למוכ"ז — 8.96%.

גלגלי הבורסה

המחזור בשוק אג"ח הסתכם ב־6.6 מיליון ש"ח.

בהתימות יתר נסתיימה אתמול הנפקת הסדרה הנוספת של איגרות החוב הצמודות למדד, אשר בנק ישראל הציע לציבור בערך נקוב של 15 מיליון ש"ח במחיר מינימום של 94% ושנמכרה ב־101% מערכה הנקוב.

במילווה קצר מועד נעו התשואות השנתיות בין 16.65% ל־18%, תוך מחזור של 10.7 מיליון ש"ח.

סל המטבעות עלה אתמול ב־0,06 אג' ל־1.7161 ש"ח ושער הדולר היציג עלה ב־0.3 אג' ל־1,5705 ש"ח.

דולר נוסעים — 1.858 ש"ח.

דולר שחור הוסיף לנוע בין 1,78 ל־1.80 ש"ח.

השבוע בלטה העלייה בשער הלירה האנגלית, שפרצה לא רק את „המחסום" הקודם של שלושה „מארקים גרמניים" אלא גם את „המחסום" של 3.10 מ"ג.

בהגרלת דבי־פיס של מפעל הפיס מס. 11/88 שהתקיימה ביום 17/03/88 זכו הכרטיסים הבאים:
בסך 266,668.00 ש"ח זכה המספר 268019.
בסך 16,668.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב־68019.
בסך 1,668.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב־8019.
בסך 168.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב־019.
בסך 18.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב־19.
בסך 3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב־9, 5, 3.
רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

חברי המשלחת ל„ספינת המגורשים" נחקרים במשטרה

זהבה מוזס

מספר ישראלים ששהו בקפריסין בעת ההכנות למסע „ספינת המגורשים" זומנו לחקירה במשטרה כחשודים בקיום מגע עם אנשי אירגוני טרור ובעבירה על הפקודה למניעת טרור. אתמול נחקרו פעילי רק"ח ופעיל שס"י (שמאל סוציאליסטי ישראלי).

פפה איזקסון, פעיל שס"י, נחקר כשעתיים במטה הארצי בירושלים על־ידי רב־פקד יגאל אלון וסגן־ניצב שמעון שרביט. איזקסון מסר לחוקרים, כי ימסור את עדותו בבית־המשפט אם וכאשר יובא לדין. הוא שוחרר בערבות עצמית של 10,000 ש"ח ונאסר עליו לצאת את הארץ בלי אישור המשטרה.

משליך בקבוק התבערה במעלות — יהודי בן 14

יהודה צור

נער יהודי בן 14 ממעלות הודה בזריקת בקבוק התבערה לעבר אוטובוס „אגד" בכניסה לעיירה לפני שבוע.

הנער סיפר במשטרה, כי הושפע מהפירסומים באמצעי התקשורת והצילומים בטלוויזיה על זריקת בקבוק תבערה על רכב, ובעקבות זאת הכין לעצמו בקבוק כזה כדי לראות כיצד הוא פועל. למרבה המזל התפוצץ הבקבוק ליד הרכב ולא נדלק.

בעקבות השלכת הבקבוק סערו הרוחות בגליל המערבי ואתמול התקיים במעלות כנס חירום של ראשי הישובים היהודיים והערביים באיזור שקראו לתושבים לשמור על השקט למען המשך הדו־קיום בין יהודים וערבים באיזור.

זמן קצר לאחר המקרה נעצרו שני צעירים מהכפר הנוצרי פסוטה, אחד מהם סטודנט באוניברסיטת תל־אביב, כחשודים במעשה. לאחר שהוברר כי לשניים לא היה יד במעשה הופנתה החקירה לכיוונים אחרים. ואז עלתה המשטרה על הנער.

תרגיל התגוננות ממתקפת טילים וגזים בקרית־אתא

קובי מנדל

תרגיל רב־זרועי של מערך ההתגוננות האזרחית מול מתקפת טילים וגזים נערך אתמול בקרית־אתא, בהשתתפות כאלפיים איש, בהם אנשי צבא, הג"א, מכבי אש, מגן־דוד־אדום, מתנדבי משא"ז, גדנ"עים ושירותי החירום העירוניים. התרגיל תוכנן במקורו ללא קשר לדליקה שאירעה בחוות מיכלי הגז לפני כחודשיים, אולם במהלכו יושמו כמה מלקחי אותה דליקה, ובכלל זה שימוש בצוות פסיכולוגים לטיפול באוכלוסיה בשעת לחץ.

במהלך התרגיל הופעלו גם לראשונה כלים וציוד חדיש לחילוץ והצלה שכללו ניידת חילוץ והצלה לטיפול בחומרים רעילים, שבה צוד טיהור וניטור, חליפות מגן נגד גזים, חומרי טיהור ואמצעים נוספים. כן הופעל חיישן אלקטרוני לאיתור לכודים, שהוכנס לאחרונה לשימוש כאחד מלקחי אסון צור, באמצעותו ניתן לקלוט קולות ניצולים מתחת להריסות.

שני ישראלים מואשמים בהחזקת אמצעי לחימה

עתיים

פרשה של החזקת אמצעי לחימה בידי ישראלים הותרה אתמול לפירסום. חלקי על־ידי שופט שלום בפתח־תקווה.

בנוסח שהותר לפרסום נאמר, כי בעקבות חיפוש שנערך על־ידי משטרת ראשון לציון בדירתו של משה וינוקר (44), נתגלו אמצעי לחימה. החקירה בפרשה זו הועברה ליחידה הארצית לחקירות פשעים, שבמהלכה עצרה המשטרה את גרשון לוקסמבורג (44), תושב ירושלים.

במהלך החקירה של צוות מיוחד שמונה לחקור בפרשה זו, בראשותו של רב־פקד אברהם רווידוביץ, הוגשו לבתי־המשפט השלום ברחובות ובפתח־תקווה בקשות להוצאת צו מעצר לשם השלמת החקירה וכן למניעת פרסומה.

תיק החקירה הועבר לפרקליטות מחוז המרכז, שהגישה אתמול כתבי־אישום נגד שני העצורים בבית־המשפט המחוזי בת"א. במקביל הוגשה בקשה לשופט בית המשפט השלום בפ"ת, שלי טימן, להתיר את פירסומה החלקי של הפרשה.

עם סיומקה ובני משפחתו
אתכם באבלכם במות האחות
נחמה מסלובטי
קיבוץ שריד

למילכה אלנר ובני משפחתה
תנחומים במות האח
פליקס לזרוס
(בקנדה)
בית עין־השופט

למשה גמרי
אתך באבל במות אחיך
יעקב גמרי
בית על המשמר